

Kl. 09.00 – 16.15

1 § Information från regeringen om katastrofen i Asien

*Information från
regeringen*

Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Drygt tre veckor efter flodvågen ser Thailands kust ännu ut som ett slagfält. Drygt tre veckor efter helvetesvågen söker thailändare och svenskar ännu efter omkomna, i hav, sand och rasmassor. Drygt tre veckor efter katastrofen har arbetet med att identifiera de döda bara börjat vid templet Wat Yan Yao strax norr om Phuket.

Jag är skakad efter mötet med den thailändska vardagen januari 2005. Jag är stolt över de många svenskar som gör och har gjort storartade insatser både under räddningsfasen och nu med det nästan omänskliga arbetet att identifiera de döda. Jag lider med de många svenskar som tvingas vända hem med förfärliga upplevelser bakom sig och många gånger utan att ha alla sina anhängare med sig.

Aldrig har så många svenskar drabbats av en naturkatastrof. Aldrig har heller så stora katastrofinsatser samordnats och genomförts på så kort tid av svenska myndigheter. Den stora mängd insatser som gjordes dagarna närmast efter katastrofen låter sig inte redovisas på den korta tid vi har på oss här i dag, men jag ska göra ett försök att sammanfatta.

Klockan halv fyra på annandagens morgon inträffade ett jordskalv på havsbotten vid Sumatra. Effekten blev en enorm flodvåg som timmarna efter skalvet nådde kust efter kust i Asien och Afrika. Regeringskansliet fick information om en naturkatastrof som särskilt drabbat fattiga länder. Morgonnyheterna beskrev det på samma sätt.

På UD förberedde sig biståndsminister Carin Jämtin för att Sverige snabbt skulle kunna svara upp mot FN:s förväntade begäran om räddningspersonal och annan katastrofhjälp, vilket vi också mycket snabbt kunde göra. Redan samma dag kunde Räddningsverket sända personal till Sri Lanka.

Under annandagens förmiddag rapporterade drabbade länder ständigt nya fakta och siffror. Vid lunchtid uppgavs 120 personer ha omkommit i Thailand, 300 i Indonesien. Den uppgiften gick ut via TT som också sade sig ha obekräftade uppgifter om att en svensk omkommit. Vem anade då att antalet döda skulle stiga tusenfalt och fortfarande stiga, tre veckor senare?

Berättelserna från svenskar på plats var på annandagen ännu få. De vittnade om skadade människor men främst om kaos och stor materiell förstörelse. Från ambassaden kom liknande information. Reseföretagen

hade ännu på annandagens kväll inte information om var många av deras resenärer befann sig eller hur de mådde. Kvällsnyheterna hade förkortade sändningar som vilken helgkväll som helst.

Få om någon såg katastrofens hela vidd, vare sig i berörda länder eller här, på andra sidan jorden. En person som själv mycket aktivt deltog i räddningsarbetet i Thailand sade så här till mig häromdagen: Trots att jag var på plats tidigt och såg förödelser kunde jag inte föreställa mig omfattningen av det som skett.

300 år har gått sedan en tsunami senast slog till mot Thailands kust. I Sverige saknar vi helt nationell erfarenhet av flodvågor.

Mycket har sagts om dessa första timmar. Det är lätt att vara efterklok. En sak är alldeles säker: Det tog bara minuter för vågorna att släcka tusentals liv och skapa livslånga själsliga ärr hos många fler.

När den förödande sanningen började gå upp för oss på andra sidan jorden, när den svenska ambassaden upprättat ett kriscenter i Phuket och börjat samla information, när berörda statsråd samlats här i Stockholm och jag inbjudit till måndagens presskonferens hade de akuta och absolut viktigaste katastrofinsatserna redan gjorts. Då hade ropen redan ljudit längs stränder och gator: Spring! Sök er upp mot skog och berg. Då hade thailändsk räddnings- och sjukvårdspersonal, anställda i turistnäringen och tusentals thailändska familjer för länge sedan tagit hand om chockade överlevande svenskar. Då hade svenskar som klarat sig undan hjälpt varandra att bära skadade, söka försvunna, plåstra om och trösta landsmän i åtskilliga timmar. Det arbetet hade ingen kunnat göra åt dem. Det arbetet krävde medmänniskor på plats, och sådana fanns. Dem är vi alla stort tack skyldiga.

Fru talman! Över 20 000 svenskar fanns i de drabbade områdena när vågen slog till. Svenskar fanns i Indien, på Sri Lanka och på andra platser men framför allt i Thailand. Sverige är ett litet land, men i antal turister i Thailand under julveckorna är Sverige ett av de största. Vi drabbades därför hårdare än något annat land utanför katastrofområdet.

På måndagen den 27 december började den bilden växa fram i all sin förskräckande tydlighet. En särskild statsrådsgrupp med ansvar för regeringens katastrofhantering formades och började omedelbart arbeta. En statssekreterargrupp bildades också. Inom en vecka kunde 14 000 människor åka hem till Sverige. Det är en evakuering som saknar motstycke.

Den 27 december kontaktades Sas för att få fram flygkapacitet utöver den som reseföretagen själva hade. För att omedelbart få i gång evakueringen av svenskar hyrde UD en Boeing från Air Scotland den 28 december. Dagen efter var en luftbro i större skala i funktion, och 17 hemflygningar kunde sedan genomföras.

Det första evakueringsplanet kom till Arlanda den 30 december. Det sista avgick från Bangkok den 8 januari, med anhöriga som hade valt att stanna kvar längre. Samtidigt genomfördes ambulansflygningar med svenska läkarteam ombord. Under första veckan gjordes tio sådana flygningar, en del med hjälp från andra länder. En större ambulans-evakuering har aldrig tidigare genomförts med svensk personal. Det fåtal skadade som ännu finns kvar i Thailand kommer att tas hem så snart läkare bedömer att de klarar en flygresä.

Sveriges ambassadör Jonas Hafström var den första utländske ambassadören på plats när han kom till Phuket tidigt på annandagen. Den

27 december rapporterade han från Khao Lak till UD. Den svenska ambassaden i Bangkok förstärktes omedelbart. Ambassaden har sedan dess vuxit med ett 70-tal tjänstemän och IT-tekniker. Ett permanent general-konsulat har nu upprättats i Phuket, bland annat för att underlätta för anhöriga som åker dit.

På Regeringskansliet i Stockholm kallades drygt 100 personer in för att, med stöd av ett 50-tal personer på ett *call center* i Kalix, ta emot telefonsamtal från oroliga anhöriga. Det blev långt över 15 000 sådana samtal.

Ytterligare 200 personer arbetade med samordning, transporter, IT-stöd och information. Sms-meddelanden sändes i flera omgångar till svenska mobiltelefoner i Thailand, Sri Lanka och Indien med vädjan till svenskar att höra av sig, viktiga telefonnummer och information om evakuering.

Den information som på detta sätt samlades in överlämnades till Rikskriminalpolisen den 4 januari. Då fanns ca 30 000 personuppgifter registrerade.

Redan på annandagen påbörjades vad som skulle bli ett mycket omfattande nätverksarbete. Regeringskansliet, Socialstyrelsen, SOS Alarm, resebolagen, Försvarmakten, landstingen och kommunerna har tillsammans med Räddningsverket, Rikskriminalpolis, SOS International och många ambassader i regionen alla sin del i katastrofinsatsen.

Räddningsverket, SOS Alarm och landstingen sände med start den 28 december ca 200 svenska läkare, sjuksköterskor, psykologer och annan räddningspersonal till katastrofområdet och hade fler i beredskap. Utrikesministern följde med den första gruppen ned för att bland annat söka försäkra sig om att omkomna svenskar togs om hand på ett värdigt och bra sätt.

Den 27 december fattades beslut om att sända ett svenskt identifieringsteam till Thailand. ID-kommissionen har nu ett 30-tal personer i Phuket plus ett antal svenska poliser. ID-team från 22 olika länder samverkar på plats. För att underlätta identifieringen och hanteringen av de avlidna på plats har Sverige bidragit med stora mängder utrustning. Förre ÖB Johan Hederstedt svarar för den lokala samordningen för svensk del.

Nio dagar efter katastrofen, den 4 januari, togs de första omkomna emot på Arlanda. Rikspolisstyrelsen har regeringens uppdrag att fortsatt samordna transport på ett värdigt sätt för att föra hem de omkomna.

Kommuner och landsting förberedde snabbt mottagandet av hemkomna. På flygplatser och i kommuner mottogs de av krisgrupper. Runt 175 personer har vårdats på sjukhus. I Stockholms län, där flest patienter togs emot, fick ytterligare 350 personer vård på de närsjukvårdscentrum som skapades med anledning av katastrofen. Samarbetet mellan kommuner och landsting har fungerat mycket väl. Nu krävs att det långsiktiga psykiska omhändertagandet också fungerar bra.

Tusentals människor har deltagit i arbetet på katastrofplatserna och med att ge de drabbade en trygg hemkomst: tjänstemän på UD och i övriga Regeringskansliet, anställda hos myndigheter och på andra håll, frivilliga genom organisationer eller på eget initiativ. Jag vill bara upprepa mitt och regeringens stora tack för alla fantastiska arbetsinsatser som gjorts.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Information från
regeringen*

Jag är glad och stolt över den varma omtanke och stora medmänsklighet som så många svenskar visat under denna tid. Kungafamiljens, regeringens och det svenska folkets tack till Thailand för hjälpen till nödställda svenskar har framförts på flera sätt. Jag själv, liksom Sveriges ambassadör, har uttryckt det i thailändsk tv. Det har framförts genom annonsering i thailändska tidningar. Jag hade i söndags också möjlighet att framföra vårt tack till kung Bhumibol och premiärminister Thaksin.

Flodvågskatastrofen innebär en enorm utmaning för hela det svenska samhället. Självklart tar regeringen till sig av de synpunkter och den kritik som riktats mot oss under den senaste tiden. Självklart finns det sådant som kunde ha gjorts tidigare eller bättre. Det är jag den förste att medge. Samtidigt är jag övertygad om att utvärderingen av arbetet kommer att visa att stora insatser genomförts mycket väl, trots en extrem situation.

En granskningskommission har tillsatts för att utvärdera insatserna. Kommissionen kan också lämna konstruktiva förslag till hur Sverige ska bli än bättre rustat att möta och hantera allvarliga kriser utanför våra gränser. Det kan handla om naturkatastrofer men också om terrorattacker, stora olyckor eller andra händelser där många svenskar drabbas utomlands. Men för att säkerställa god information och snabba insatser vid kriser eller katastrofer vill regeringen redan nu genomföra ett antal förändringar.

För det första måste vi bättre ta till oss kunskap från alla sorters informationskällor, göra bedömningar och dra slutsatser. Vi måste göra det i samarbete med liknande organisationer runtom i världen och framför allt inom den union vi tillhör, den europeiska unionen. Därför vill vi förstärka och samordna de olika system som finns för inhämtande av information, underrättelser och analyser i Regeringskansliet och samhället.

Arbetet med att ta fram ett databaserat system påskyndas så att kunskap finns tillgänglig om var många svenskar turistar. Det ger bättre förutsättningar men inga garantier. Jorden är stor. Katastrofer som denna, som sker ett halvt dygns flygres bort och med sex timmars tidsskillnad, som träffar mycket vidsträckta geografiska områden och slår ut kommunikationsnäten, kommer alltid att vara svårbedömda i tidiga skeden.

För det andra ska konkreta hjälpinsatser kunna sättas in utan dröjsmål. För att förstärka Räddningsverkets förmåga ska insatsteam byggas upp som snabbt kan agera med väl utbildad och tränad personal och tydlig ledningsstruktur. De ska vara beredda att ge hjälp till svenskar vid katastrofer utomlands men också kunna användas för katastrofbistånd. De bör ha tillgång till väl utrustat ambulansflyg så att kvalificerad sjukvård, bra transportmöjligheter och snabb förmåga att avlasta sjukvårdskapaciteten i drabbade länder säkras. Räddningsverket bör ha ett bemyndigande att sätta in sådana insatstrupper eller på annat sätt agera vid en akut nödsituation där många svenskar är drabbade utan att behöva gå till regeringen.

En konsulär beredskapsstyrka ska inrättas vid UD, startklar dygnet runt. På så sätt kan vi snabbt förstärka ambassader och konsulat om kriser inträffar.

För det tredje behöver vi en starkt beredskap när det gäller medicinsk bedömning på katastrofplatser. I ett mycket tidigt skede behöver vi kunna

sända svensk sjukvårdsexpertis som på plats gör medicinska bedömningar av insatsbehov. Vi behöver också bli bättre på att ta till vara den resurs som alla de kompetenta yrkesmänniskor som anmäler sig frivilligt utgör.

För det fjärde måste samordningen inom EU förbättras. Effektivare insatser före, under och efter naturkatastrof eller terrorangrepp kräver internationell samordning. Regeringen har redan tagit initiativ till att förbättra den europeiska unionens krishanteringsförmåga. Vi vill inrätta en gemensam civil krishanteringsgrupp som snabbt kan sättas in i krisområden, samordna evakueringsinsatser för EU-medborgare, stärka kommissionens samordnande roll samt samordna ländernas ambassadhjälp vid kriser. Regeringskansliet kommer att fortsätta stärka sin krishantering i enlighet med den handlingsplan som regeringen redovisade våren 2002.

Granskningskommissionen kommer att lämna viktiga bidrag. Försvarsberedningen ska i sommar lämna sin syn på hur vi bör stärka samhällets förmåga att hantera framtida hot och risker. Vunna erfarenheter och inkomna synpunkter ska samlas, och därefter lägger regeringen fram sin proposition.

I många av världens länder finns drabbade befolkningar som lider oerhört. Miljoner människor är efter katastrofen hemlösa och saknar all den vardagens trygghet som vi är vana vid i Sverige: tak över huvudet, mat för dagen, rent vatten. Känslan av solidaritet med dessa människor är stark i det svenska samhället.

Svenska folket har skänkt över 25 000 kr i minuten efter katastrofen. Detta saknar helt motstycke i vårt lands historia. Tillsammans med de 500 miljoner kronor som regeringen i ett första skede satte av i katastrofbistånd kan Sverige göra stor nytta i de drabbade länderna. Över 80 miljoner kronor har redan betalats ut genom Sida. Sverige har också svarat på FN:s appell om katastrofhjälp med 150 miljoner kronor.

Vi har förutom akut hjälp i form av rent vatten, filter, tält, kommunikation med mera också bidragit med koleravaccin för 200 000 människor i Sri Lanka och med grävsopor för röjningsarbete i den så hårt drabbade Acehprovinsen i Indonesien.

Nu utreder man i Thailand varför inga varningar om tsunamin nådde ut under de två timmar som passerade mellan skalvet och vågen. Ett internationellt samarbete är också i gång för att bygga upp varningssystem för tsunamier i regionen. Ett svenskt initiativ kring detta togs tidigt, och vi kommer att medverka till uppbyggnaden.

Det är viktigt att stödet från omvärlden inte upphör när den akuta fasen är över och tv-bilderna inte längre når våra vardagsrum. För detta har vi alla ett fortsatt ansvar. Det kan vi ta genom att kanalisera vårt engagemang genom till exempel vänorter, folkrörelser, frivilligorganisationer och fackföreningar.

Återuppbyggnaden kommer att ta flera år. Regeringen kommer att göra fortsatta långsiktiga insatser i de drabbade länderna utöver det katastrofbistånd som redan beslutats om. Det svenska biståndet ökar kraftigt, i år med 2,2 miljarder kronor. Vi har råd att både hjälpa de av flodvågskatastrofen drabbade människorna i Sydostasien och samtidigt ha en god beredskap för andra pågående eller nya kriser.

Drygt tre veckor efter katastrofen, fru talman, har arbetet på sätt och vis bara börjat. Jag har under mitt besök i Thailand försäkrat mig om att

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Information från
regeringen*

svenskar som söker anhöriga får möjlighet och hjälp av thailändska myndigheter att leta vidare. Också svensk personal kommer naturligtvis att fortsätta att hjälpa till i sökandet. Under många månader kommer identifieringsarbetet att fortsätta i Thailand. Människor kommer successivt att få besked eller få ta emot sina omkomna anhöriga. Andra kommer inte att få besked eftersom deras anhöriga inte påträffats.

Sorgen måste ändå hanteras och minnena bevaras. Sorgarbetet kommer att prägla svensk vardag under mycket lång tid. Regeringen har inrättat ett nationellt råd för att drabbade och anhöriga på ett enkelt sätt ska kunna få kontakt och stöd eller hjälp med problem som uppkommit genom katastrofen. Ett fortsatt stöd är nödvändigt när skadade och chockade ska återerövra vardagen – stöd från vården, från skolan och omsorgen, från olika myndigheter, men kanske framför allt från familj, medmänniskor, arbetskamrater och vänner.

Livet kommer inte att bli sig likt, men det kommer att gå vidare. Vår stora gemensamma uppgift är att dela denna svåra tid med varandra, att visa varandra respekt och medmänsklighet och att hålla samman.

Anf. 2 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag vill först rikta ett tack till statsministern för informationen och också för de inkännande orden med de människor som drabbats av fruktansvärda lidanden.

Min fråga gäller den svenska krisberedskapen inför det som nu händer. Det har sedan Estoniakatastrofen gjorts mängder av utredningar som har handlat om att förbättra svensk krisberedskap.

Det har funnits lite olika uppfattningar här i riksdagen om exakt vad man ska göra. Men på en punkt verkar oppositionspartier, regeringen i propositioner och en riksdagsmajoritet ha varit eniga. Det har handlat om att det behövs mer av övning, utbildning och träning för att kunna klara av oväntade katastrofer och kriser. Bakom detta har förstås legat den gamla insikten i talesättet om att övning ger färdighet.

Vad som har kunnat inhämtas under de gångna veckorna är att det inte har blivit så väldigt mycket av övningen, träningen, seminarier och kisträning av olika slag. Det är lätt att tro, och jag hör till dem som gör det, att vi skulle ha haft en bättre och snabbare hantering från regeringens sida om utfästelserna om ökad träning hade uppfyllts. Min fråga till statsministern är om han i dag delar denna min bedömning.

Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi är överens om att övning ger färdighet. Men att påstå att vi inte skulle ha övat i Regeringskansliet är inte sant. Jag har också sett att det påstås i en debattartikel från de fyra borgerliga partiledarna att det inte skulle ha övats alls under tiden sedan jag blev statsminister. Det är fel.

Vi har övat väldigt mycket och haft stora övningar. Vi har dessutom haft övningar som har varit departementsvisa. Jag frågade en av mina närmaste medarbetare med lång erfarenhet av Regeringskansliet hur han såg på det hela. Han sade: Vi har aldrig övat mer än vad vi gör just nu. Det är också min bild. Sedan är det bara att konstatera att det säkert heller inte är tillräckligt. Men att påstå att vi inte skulle ha övat är fel.

Anf. 4 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det får undersökas närmare av bland annat den medborgarkommission som är tillsatt. Men jag tycker mig redan av massmedierna och olika genomgångar och uttalanden av till exempel Krisberedskapsmyndighetens generaldirektör med flera fått intrycket av att det inte har varit speciellt mycket på den här punkten.

Jag uppfattar svaret från statsministern som att man har gjort det man har lovat och kunnat och varit så duktig man kunde vara. Jag delar inte den uppfattningen.

Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi får väl låta granskningen ge svar på frågan. Det finns ingen anledning för oss att stå och argumentera mot varandra. Jag påstår inte detta rakt ut i tomma luften. Jag har naturligtvis tagit reda på fakta. Jag förutsätter att det jag nu säger också är av sådant slag att det så småningom kommer att göra Bo Könberg om inte glad så åtminstone lugn på den punkten.

Anf. 6 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Tack för redovisningen från statsministern.

Dåvarande försvarsministern Björn von Sydow, det vill säga nuvarande talmannen, tillsatte i juli månad 1998 en utredning för översyn av den planering som ska säkerställa funktionen hos den högsta och centrala ledningen i extraordinära situationer såsom att förhindra eller begränsa katastrofer och omfattande skadeverkningar på liv, miljö och egendom. Utredare var som bekant viceamiral Dick Börjesson.

Sakkunniga och experter knöts till utredningen. En särskild referensgrupp fanns på tjänstemannanivå. Åtta riksdagsledamöter från samtliga partier var också knutna till utredningen. Den 1 februari 1999 överlämnade LBU, Ledningsberedskapsutredningen, sina förslag. Det rådde samstämmighet om vad utredningen kom fram till. Analysgruppen för utvärdering av Estoniakatastrofen förordade förslaget. Även Sårbarhetsutredningen rekommenderade år 2001 LBU:s förslag.

Fru talman! Jag finner allt detta tal om vem som stod vid faxar på UD eller vilka statsråd eller pressekreterare som fick flashar tämligen ointressant i jämförelse med att få veta: Vem stoppade utredningsförslagen i byrålådan som hade en så stor uppslutning från flera håll? Det kan knappast inte ha varit någon tjänsteman. Jag tycker att det är vida mer intressant än mycket annat som det har parlamentrats om.

Vem tog på sig ansvaret att stoppa detta förslag som hade en sådan uppslutning från expertis, riksdagens alla partier och flera andra som utredde den här typen av frågor. Var det statsministern?

Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi gick naturligtvis till riksdagen med en proposition. Det är riksdagen som har fattat beslutet. Bakom riksdagsbeslutet stod Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet. Mot beslutet fanns en reservation från Kristdemokraterna, Folkpartiet och Moderaterna. Jag tror inte ens att det vid omröstningen yrkades bifall till reservationen.

Varför gick vi inte fram med förslaget? Det var av det enkla skälet att det remissbehandlades. Där fick vi avvisande synpunkter från polisen, Säkerhetspolisen, Räddningsverket, Kustbevakningen och en av hovrätterna. Med en sådan remissopinion lägger man inte fram ett förslag i säkerhetsfrågor till riksdagen.

Anf. 8 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag gjorde en uppräknig. Den omfattade dem som satt med i utredningen, dem som var experter och sakkunniga på området och den uppslutning som utredningen fick från andra utredningar av samma kvalitet med samma inriktning. Detta plus att det i utredningen fanns stöd från partierna borde ha gjort att statsministern drivit frågan på ett helt annat sätt än vad som skedde.

Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är möjligt att Alf Svensson kan tycka så. Det är en hedervärd uppfattning. Men vem i den här kammaren tror att vi skulle ha gått fram med en krishanteringsorganisation som hade avstyrkande remissynpunkter från bland andra polisen, Räddningsverket och Kustbevakningen?

Även om tonläget av och till under de senaste veckorna varit uppdrivet får man ändå komma ihåg att vi hanterar den här typen av frågor med yttersta varsamhet. Vi valde en annan lösning där vi tog vara på många av Åke Pettersons goda förslag, men vi följde inte detta.

Sedan ska vi komma ihåg att mycket av detta härstammade från erfarenheterna av Estonia då Sverige hade en mycket dålig beredskap för det inträffade. Sedan dess har vi hanterat många och stora kriser med varierande utfall men med insikten om att vi varje gång har blivit allt bättre att hantera situationen. Låt oss noggrant granska hur det som vi nu har gått igenom har hanterats. Låt oss vänta och inte vara för tidiga i våra slutsatser.

Anf. 10 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Tack för informationen, statsministern.

Det är inte så många av oss som kan föreställa oss eller egentligen förstå vad som egentligen hände längs stränderna runt om i flera länder i Asien på annandagen förra året. Men många av oss vet vad en kram, en hand, en filt eller någon som lyssnar har för betydelse när man är som mest ensam och rädd.

När det offentliga samhället på grund av sin organisation brister i sin förmåga att just hjälpa träder civilsamhället in utan order. Människor är beredda att ta vid och ta ansvar. Många människor i Sverige gav sin tid, sin hand och fanns till när livet för många var mycket skört och samhället sårbart. Kyrkor öppnades. Röda Korset, Rädda Barnen och många fler fanns på gator och torg och mitt bland sörjande och oroliga. De gav sin tid och samlade in pengar för att hjälpa.

Jag tycker mig höra att statsministern förstår vikten av det civila samhällets snabbhet och det som frivilligorganisationerna under lång tid framöver kommer att göra för alla som behöver tröst och omtanke. Därför hoppas jag att statsministern nu kan ge det civila samhället i Sverige och frivillighetens alla händer ett officiellt tack här i dag.

Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag återupprepar gärna det tack som jag hade i mitt anfö-
rande. Jag läser det en gång till för tydlighetens skull inte bara för Åsa
Torstensson utan för att jag känner det så djupt och ärligt.

Tusentals människor har deltagit i arbetet på katastrofplatserna och
med att ge de drabbade en trygg hemkomst. Det har varit tjänstemän på
UD och Regeringskansliet, anställda på myndigheter och på andra håll
och frivilliga genom organisationer eller på eget initiativ. Jag vill upp-
repa mitt och regeringens stora tack för alla fantastiska insatser som
gjorts.

Anf. 12 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Tack, statsministern, för det förtydligandet! Jag uppskat-
tar det verkligen.

Jag hoppas att statsministern ser vikten av att det civila samhällets
roll också i det vardagliga livet ges större utrymme och får ta större plats.
Då kan det ibland krävas att också det offentliga Sverige till viss del drar
sig tillbaka. Hur ser statsministern på det?

Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Om man ska använda denna katastrof som utgångspunkt
så har vi här ett tydligt exempel på ett läge där varken det offentliga
Sverige eller det privata, civila, ska dra sig tillbaka. Det finns plats för
båda. Skulle man då tänka sig att vi skulle säga att erfarenheterna av det
som vi nu har upplevt är av ett sådant slag att det offentliga Sverige ska
dra sig tillbaka? Vad har kritiken gällt? Jo, att vi var på plats för sent med
den offentliga insatsen. Det är snarast mer och bättre som det handlar
om.

Men det utesluter inte att vi samtidigt har plats för och behov av mer
av insatser från det civila samhället. Den vilja att donera och ge som
insamlingarna har visat tycker jag känns oerhört uppmuntrande. Jag är
stolt över den. Den är ett uttryck för solidaritet i vardagen. Den är ett
uttryck för att man praktiskt vill vara med och göra en insats. Det görs av
alla oavsett vilka ekonomiska förutsättningar man har. Vi behöver både-
och. När vi kan samarbeta och hitta varandra är vi också som bäst.

Anf. 14 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Också jag vill tacka statsministern för informationen. Det
var bra att vi fick den. Hur svenska myndigheter och regeringen har han-
terat krisen med anledning av jordbävningen och flodvågen kommer att
prövas i särskild ordning. Jag tycker att det är bra. Det är väl alldeles
uppenbart att oavsett vilken vinkel man tar så finns det stora brister och
erfarenheter från Estoniakatastrofen som vi inte har tagit till vara.

Vad gäller övningar så kan jag inte säga hur många man har haft i
Regeringskansliet, men det är helt klart att regeringen har ganska god
erfarenhet efter akutskedet av att hantera en kris. Vi har ju haft hela den
omfattande hanteringen av Estoniafrågorna. Man undrar hur en del erfa-
renhet har tagits till vara.

Min fråga gäller statsministerns resa till Thailand och syftet med den.
Om jag förstod det hela rätt var syftet med resan att på plats se hur saker
och ting fungerar, men framför allt också att tacka Thailand och det thai-

ländska folket för det engagemang och alla de insatser som de har visat för svenskar som har drabbats där nere. Det var någonting som jag tror att vi alla var glada över att statsministern själv skulle genomföra.

Sedan ser man resultatet av detta – åtminstone i svenska medier. Jag hörde i informationen här att statsministern fick vara med i thailändsk TV, och det är väl bra. Men annars är intrycket här hemma att vad statsministern gjorde i Thailand var att ifrågasätta hur Thailand har skött varning, beredskap och sådana saker. Det gjorde mig bekymrad. Är det någonting som regeringen har skött bra hittills så har det varit det ceremoniella och det känslomässiga. Men just här tycker jag att man klampar i klaveret om man inte först ägnar sig åt att ge en erkänsla för Thailands värdiga sätt och för den generositet med vilken man har bemött oss.

Jag vill gärna veta vilket syftet var med att i det här sammanhanget ställa ett antal frågor till Thailand om de brister som kan finnas i landets hantering.

Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Syftet med resan var av flera slag. Det var delvis det som frågeställaren tar upp – ett tillfälle att uttrycka ett hjärtligt tack till det thailändska folket och också till de thailändska myndigheterna för deras arbete under den här ohyggligt påfrestande tiden. Det som gjordes när vågen kom gjordes i huvudsak av den thailändska civilbefolkningen. Det var generöst. Man delade sådant som man kanske inte själv ens hade med andra. Man tog emot skadade och traumatiserade svenskar – och även andra naturligtvis – på ett sätt som bara kan väcka respekt och värme. Det tacket har jag uttryckt mycket tydligt och klart.

Det andra syftet med resan var att få klart för mig hur arbetet bedrivs på plats. Det är viktigt nu att sökandet fortsätter efter dem som vi ännu inte har hittat. Det är viktigt att identifieringsarbetet bedrivs på ett sådant sätt att det går så fort som möjligt och är säkert och professionellt. Allt sådant var också viktigt att förvissa mig om.

Jag tycker också att det är viktigt att framföra ett krav till de thailändska myndigheterna på att man går igenom vad som hände denna morgon. Det kan vara så många som upp till 1 000 svenskar som har dött. Jag vill veta – och det är rimligt att begära att få veta – vad som hände i form av förvarningar. Att tro att man inte skulle kunna framföra en sådan synpunkt och att det i sig skulle vara någonting som är förolämpande för en nation är att egentligen på förhand ha bestämt sig för att det finns någonting som i så fall ska döljas. Tvärtom var det på det viset att de thailändska myndigheterna uttryckte förståelse för att detta ska göras, och de sade också att de redan hade börjat med en sådan genomgång. Jag menar att allt annat hade varit utomordentligt märkligt. Tänk er in att detta skulle ha varit någon annanstans och i något annat sammanhang. Var någonstans skulle vi avstå från att begära en sådan granskning och en sådan genomgång och dessutom använda något slags diplomatiskt protokoll som ursäkt för att avstå från att göra det? Jag har väldigt svårt för att följa den tankegången.

Också här kan man göra två saker samtidigt. Det är viktigt att komma ihåg det. Man kan både tacka för en insats som har varit god och en generositet som har varit stor och också fråga: Vad var det som hände?

Berätta för oss hur det gick till! Det är också en viktig del av det arbete som vi har framför oss när vi nu ska gå vidare.

Prot. 2004/05:60
19 januari

Anf. 16 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att man kan göra två saker samtidigt. Men i den här typen av sammanhang har var sak sin plats. Den bild som vi fick här hemma var dessvärre att det blev mer utrymme för ifrågasättande än för det ömsinta tack till det thailändska folket som vi hade hoppats att vi skickade statsministern för att framföra. Det beklagar jag, och jag hoppas att regeringen i alla fall på olika sätt kommer att se till att ge den erkänslan.

Det är självklart att vi har frågor om varför inte varningssystem och annat fanns på plats och om vad man gjorde inledningsvis. Men det intryck jag har fått är ändå att också den thailändska ledningen och statsledningen var väldigt aktiv i ett första skede. Man får väl utgå ifrån att Thailand, som har mist så många människor och fått sådana konsekvenser för sitt samhälle, självt tar itu med de brister som kan finnas i den politiska ledningen. Det kanske hade kunnat vänta en liten stund när den svenska delegationen kom den här gången.

Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Beatrice Ask talar om bilden vi fick här hemma. Jag har redogjort för vad hela resans upplägg var och hur avvägningen såg ut. Det går att göra båda sakerna. Om sedan det ena men inte det andra skildras kan jag inte ha ett inflytandet över. Det är självklart.

Sedan gäller det reflexioner om den thailändska statsledningen. Premiärminister Thaksin var personligen på plats tidigt och ledde mer eller mindre räddningsarbetet på plats. Jag har uttryckt mitt tack till honom också – han är en god vän. Men det innebär inte att man inte också i Thailands ledning är intresserad av att veta vem som visste vad och när. Vi har samma intresse av att få kunskap om detta. Den saken fann vi varandra i; det var ingenting som skilde oss åt i uppfattning på den punkten. Det är jag glad för.

Anf. 18 LARS OHLY (v):

Fru talman! Det har varit naturligt för oss att ha ett svenskt fokus på katastrofen. Vårt huvudansvar har varit att ta hand om och transportera hem överlevande och att stödja anhöriga och drabbade på hemmaplan. Stödarbetet kommer att fortsätta under lång tid framöver och prägla mycket av det svenska samhällets liv framöver.

Ändå är vårt land mycket bättre skickat än många andra drabbade länder att ta hand om alla människor som har upplevt och fortsätter att genomleva det helvete som naturkatastrofen medförde. Tillsammans ska vi naturligtvis göra allt för att vi alla ska kunna gå vidare.

Den sämsta formen av handlingskraft är den som visar sig i att man påstår att svaren redan finns på vad som borde ha gjorts bättre. Att i panik och desperation fatta beslut är sällan långsiktigt hållbart.

De fattigaste av de fattiga har inget skyddsnät. Påfrestningarna på de överlevande i Aceh och Sri Lanka är svåra att förstå. De trauman som de samhällena genomgår är ogripbara. Samtidigt lider människor av svält

*Information från
regeringen*

och behandlingsbara sjukdomar i många andra delar av världen, inte minst i Afrika.

Mina frågor till statsministern är: Hur ska Sverige och världssamfundet långsiktigt dels kunna stödja de drabbade länderna, dels undvika att detta stöd sker på bekostnad av stödet till de fattiga i andra delar av världen? Hur kan vi bidra till att minska risken för, eller i alla fall minska effekterna av, framtida naturkatastrofer?

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är en gigantisk fråga som Lars Ohly reser.

Först undrar han hur vi kan bidra utan att det stör andra ambitioner. Genom det samarbete vi har i riksdagen mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet är vårt biståndsanslag ett av de allra största i världen satt i relation till vår folkmängd. Det gör att när en sådan här sak inträffar har vi en frihet att agera snabbt utan att det behöver gå ut över andra åtaganden. Dessutom är det så att när vi gör ett åtagande betalar vi också ut pengarna. Många länder som vi nu jämförs med har ju ofta haft den ordningen att man sätter en ambitionsnivå, och sedan betalas inte pengarna ut i relation till ambitionen. EU har därför beslutat sig för att följa upp de faktiska utbetalningarna för att det ska stävas. Jag ser inte en konflikt framöver mellan insatserna i den här regionen och andra åtaganden just därför att vi har stora anslagsökningar till biståndet.

Dessutom är regionen inte bara drabbad av en naturkatastrof. Här finns också militära konflikter. Det finns starka spänningar i Acehprovinserna i Indonesien, och motsvarande finns i Sri Lanka. Det finns också ett fredsarbete och ett medlingsarbete som ska bedrivas med oerhört hög närvaro och observans på vad som nu sker i katastrofens spår. Där har vi ett gemensamt politiskt ansvar i världssamfundet.

Sedan undrar Lars Ohly vad vi kan göra framöver. Varningssystem tillhör det enklaste att ta fram i sammanhanget. Det är säkert inte heller något större ekonomiskt åtagande. Där tävlar man nu snarare med varandra om vem som ska vara med och hjälpa till. Den stora saken som vi kommer att ställas inför framöver, och som inte riktigt är en parallell till tsunamikatastrofen, är att vi troligen har klimatförändringar som kommer att medföra att alltför många människor som redan lever under vidriga omständigheter kommer att drabbas väldigt hårt av ett väder som blir alltmer våldsamt. Det måste vi tyvärr ställa in oss på. Att vända den utvecklingen tar längre tid än vad kanske både jag och Lars Ohly har kvar i politiken.

Anf. 20 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag delar statsministerns uppfattning att vi i Sverige ska kunna hantera stödet till de drabbade länder utan att det kommer i konflikt med det stöd som är nödvändigt för fattiga människor i andra delar av världen. Det kanske inte är lika enkelt internationellt. Den enorma uppmärksamhet som den här naturkatastrofen har fått över hela världen har gjort att man riskerar att glömma bort andra konflikter, andra kriser och andra människor i nöd.

Vi har fått enorma uttryck för människors solidaritet och generositet i den här situationen. Jag tror att det är någonting som vi alla har berörts av. Vi har också alla deltagit i och känt för de rörelser som har varit i

kraft för att samla in pengar för att på något sätt stödja, lindra nöd och hjälpa. Samtidigt får detta aldrig ersätta samhällets och vårt gemensamma ansvar. Den frivilliga insatsen är viktig och ofta avgörande för att vi ska kunna hantera konflikter, men vårt gemensamma ansvar är att med gemensamma medel se till att vi kan ingripa när katastrofer inträffar.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Information från
regeringen*

Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag håller helt med Lars Ohly på den punkten. Det ena sätts inte mot det andra. Som jag sade förut har vi ett av världens största biståndsåtaganden, och det står vi för gemensamt. Det innebär att varje svensk skattebetalare står för i storleksordningen 4 000–5 000 kr per person i direkt ekonomisk insats i biståndet. Det är den storleksordningen det rör sig om. Nu samlas det in pengar därutöver. Det är alldeles utmärkt. Vi behöver både–och.

Precis som Lars Ohly tror jag också att det finns en risk att det blir ett fokus enbart på detta område. Vi har ju situationen i Afrika, Darfur och Storasjöregionen. Jag kan räkna upp många ställen som skulle behöva ha samma totala uppmärksamhet och tryck från världsopinionen för att hantera sin situation. Jag har inget svar på hur vi ska göra där. Det är politisk opinionsbildning som gäller. Vi får arbeta tillsammans med de vänner vi har runtomkring i världen och via de organisationer där vi har säte och stämma. Vi ska känna oss stärkta av att ett av de länder som uppmärksammas mest när det gäller solidaritetsinsatser för just den här katastrofen har varit Sverige. Det har bland annat FN:s generalsekreterare uttryckt tydligt i den meningen att han säger att ett land som har drabbats hårdare än något annat utvecklat land har dessutom kraften att inte bara satsa stora gemensamma resurser utan också göra omfattande insamlingar bland människor. Han har uttryckt sympati och tack för detta, och det har varmt.

Anf. 22 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Tack, herr statsminister, för informationen och redovisningen av det som har hänt. Jag befann mig själv i Thailand under den aktuella perioden, men tack och lov hade jag valt ett annat ställe än det drabbade Phuketområdet. Min syn är utifrån det som har kommit fram i Thailand. Jag kan också vittna om den oerhörda generositeten bland det thailändska folket och viljan att hjälpa till men också om den förtvivlan som fanns hos människor över hur många som drabbades allteftersom man fick mer och mer rapportering om de skador som uppstått. Det gäller också människorna i Indonesien, Sri Lanka, Indien och Maldiverna. Där har oerhört många människor fått sätta livet till och mångas framtid är förstörd ur många aspekter.

Jag tror att det är väldigt viktigt att föra fram synpunkter här. Jag blev väldigt förvånad när jag hörde presskonferensen från Thailand med de nordiska statsministrarna och Thailands premiärminister. Där framgick det att statsministern krävde en utredning. Redan de första dagarna efter katastrofen framfördes detta krav på en utredning i Thailand. Premiärministern i Thailand var väldigt snabbt på plats. Han var också väldigt snabb med att få i gång den här utredningen. Då tycker jag att det låter väldigt märkligt att Sverige ska komma och kräva en utredning. Vi borde tacka det thailändska folket och Thailands premiärminister för att man så

snabbt har satt i gång de egna utredningarna om varför inget varningssystem fanns. Det förvånar mig väldigt mycket.

Som svensk i Thailand under den här perioden måste jag säga att dessa sms var ett väldigt bra sätt att utnyttja den nya tekniken. Det fick nog många av oss att känna att vi måste ta reda på saker. Man pratade med andra svenskar. Jag tror att det var ett väldigt effektivt sätt som hjälpte många i det bearbetningsarbete som skedde.

Jag tackar också statsministern för svaret om det långsiktiga arbetet med biståndet, återuppbyggnaden och utvecklingsarbetet i alla de länder som är drabbade. Där tror jag att det höjda svenska biståndet kommer väl till pass.

Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att jag har berört samtliga de frågeställningar som Ulf Holm tar upp. Låt mig än en gång understryka att det är viktigt att det som vi säger här hemma och det som vi för fram i internationella sammanhang också förs fram på plats i Thailand, annars skapar man naturligtvis ett ganska konstigt intryck.

För mig och för den svenska regeringen är det viktigt att få klarlagt vad som hände de första timmarna på morgonen innan vågen slog emot den thailändska kusten. Jag tror att det kommer att visa sig vara ett arbete som också Thailand har stor glädje av att genomföra. Det var också den uppfattning jag fick när jag talade med den thailändske premiärministern om saken, och det gjorde jag första gången redan på nyårsaftonen på telefon.

Anf. 24 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Jag tackar för svaret, herr statsminister. Jag hade kanske önskat att samtalen du hade med Thailands premiärminister hade stannat vid samtalet på nyårsafton. Jag vet inte hur mycket de thailändska medierna tog upp den frågan, men det har i alla fall återrapporterats så här i Sverige. Det tycker jag är väldigt synd. Jag tycker att man i Thailand enbart skulle tacka för den generösa hjälp som de har gett och hjälpa det thailändska folket i deras eget sorgearbete inför denna katastrof. Vi bör också rikta uppmärksamheten mot andra länder som Indonesien, Indien och Sri Lanka. Jag tycker att vi ska ägna dem mer uppmärksamhet nu i det stora återuppbyggnadsarbetet. Där har vi det svenska biståndet som vi har höjt i samarbetet mellan våra tre partier. Nu har vi ett väldigt viktigt arbete att se till att de pengarna används på rätt sätt till att stärka det civila samhället, återuppbyggnaden och jämställdhetsfrågorna i de länder som är berörda.

Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi vet inte hur många svenskar vi så småningom kommer att sakna. Jag sade tidigt under den här katastrofen att jag fruktade att det kan bli hundratals i värsta fall över tusen. Tyvärr står sig den bedömningen fortfarande efter den senaste kontakten vi haft med Rikspolisstyrelsen – det är den omfattningen. Vi har aldrig upplevt något liknande. Att i ett sådant läge inte vilja veta vad som hände innan tycker jag är näst intill ansvarslöst.

Anf. 26 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Politikområdet krisberedskap och krishantering har under årtionden präglats av revirstrider och oenighet mellan myndigheter och departement. Den ena utredningen har följt på den andra.

Alf Svensson ställde tidigare en fråga om Dick Börjessons utredning. Statsministern svarade på frågan genom att hänvisa till en helt annan utredningsbehandling i riksdagen våren 2002, Säkerhetsutredningen av Åke Pettersson, så svaret på Alf Svenssons fråga var felaktigt.

Jag tycker att det här är ganska symtomatiskt. Krisberedskapsfrågorna har inte varit prioriterade i Statsrådsberedningen. Därför kunde statsministern inte ge ett korrekt svar.

Jag tycker också att frågan om vem som stod vid faxen och när olika meddelanden kom är lite ointressant. Regeringen startade ju med en principiell hållning – att regeringen inte har ansvar för svenskar som råkar ut för naturkatastrofer utomlands – så även om man hade vetat mer hade man suttit kvar i den principiella hållningen. Det tog några dygn innan man övergav den. Nu är den ersatt av en annan, nämligen att hela Europeiska unionen ska vara med och ta ansvar för sina medborgare utanför unionen.

Vidare vill jag dra uppmärksamhet till vad statsministern sade i sin inledning här, att det bildades en statssekreterargrupp den 27 december och att man hade kontakt med Sas den 27. Jo, men hade man haft en generell krisberedskap hade den här statssekreterargruppen funnits *från början*; det skulle inte ha fattats beslut om det.

Kontrasten till exempel med Lottie Knutson på Fritidsresor som i sin handväska hade en checklista som hon tog fram och där hon kunde läsa vad hennes egen roll och andras roll var och vad var och en hade för arbetsuppgifter är slående. I Statsrådsberedningen måste man så att säga ta ett antal *ad hoc*-beslut för att få det hela att gå i gång. Det ska ju gå med automatik.

Detta visar just att det inte har genomförts några fullskaleövningar. Statsrådsberedningen har under de senaste åren varit ointresserad och passiv. Inte minst Pär Nuder har varit en företrädare för denna hållning. Detta är ingen hemlighet, utan det finns vitt spritt bland alla de personer som har varit involverade på detta område.

Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag blir både livad och lite ledsen när jag hör Carl B Hamilton. Det är alltså Pär Nuder, motparten i de ekonomiska frågorna, som var den som bar ansvaret för detta.

Det är faktiskt så att vi har övat, och vi övar. En första insats som görs i ett sådant här läge är att man formerar sig över departementsgränsen för att möjliggöra det nätverksarbete som Regeringskansliet drar på bland myndigheterna. Det är helt normalt och helt enligt de rutiner som vi ska arbeta efter.

Det har säkert begåtts misstag; det tror jag – konstigt vore det annars. Samtidigt ser jag fram emot granskningen därför att det finns säkert också där anledning att anta att mycket av det vi gjort har varit sådant som är exakt enligt den rutin som vi ska jobba efter.

Just nu känns det meningslöst att stå och säga: Nej, du har fel. Jag har rätt. Därför var det ganska klokt att vi blev överens om att tillsätta en

Prot. 2004/05:60
19 januari

Information från
regeringen

kommission som granskar vad vi gör så att vi kan ägna oss åt de arbetsuppgifter som vi fortfarande har framför oss. Jag känner ingen lust att gräla politiskt. Jag känner ingen lust att ha ett fränt och högt tonläge och vara sarkastisk som någon var häromdagen i kommentarerna om andra.

Vi ska ta emot fler döda i vårt land än vi någonsin har gjort. Det är ett tiotal som har kommit hem, och det är ohyggligt många som väntar. Vid varje sådant tillfälle är det en personlig tragedi som drabbar en familj, en släkt, en vänkrets, ett helt samhälle. Vi kommer att få leva med detta under en ganska lång tid. Då finns det också, tycker jag, anledning för oss att analysera våra insatser på ett sådant sätt att vi inte omedelbart förfaller i enklaste partipolitik.

Anf. 28 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Det är inte "enklaste partipolitik". Vi kan inte ha en tyst demokrati till i december när kommissionen lägger fram sin rapport. Vi måste diskutera ansvar och ansvarsutkrävande långt dessförinnan, i konstitutionsutskottet och i Sveriges riksdag. Vi i oppositionen kommer inte att tystas av den kommission som nu finns. Jag hoppas att det inte kommer att vara statsministerns och övriga statsråds attityd i fortsättningen.

Pär Nuders ointresse för de här frågorna var naturligtvis när han var statssekreterare och statsråd i Statsrådsberedningen, inte i sin nuvarande kapacitet.

Återigen: Svaret till Alf Svensson väntar vi fortfarande på. Det svar som gavs var om Åke Petterssons utredning.

Låt mig ge ett exempel. Hade man i Statsrådsberedningen från början vetat, haft kunskap och övat hade man vetat att det fanns en krisberedskap för ambulansflyg i Sveriges försvar, att man snabbt kunde fylla två MD-80 med bårar för transporter, ursprungligen från övre Norrland ned till Syd- och Mellansverige, som nu hade kunnat sättas in från Thailand. Men den kunskapen fanns inte därför att man inte hade övat.

Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Beslutet om dessa plan var taget. Fullföljandet beträffande utrustningen var fördröjt på grund av tekniska svårigheter med, som jag fått det berättat, med bårlosningarna, så det var ingen överraskning.

Sedan har vi det andra, att Pär Nuder skulle ha varit ointresserad. Alf Svensson hade i sin fråga också en koppling över till Sårbarhetsutredningen. Det var därför som jag svarade om remissynpunkterna på Sårbarhetsutredningen, som vi sedan gick till riksdagen med som proposition. Pär Nuder hade en stor invändning i det sammanhanget, och det var den konstitutionella, nämligen att man inte kan lägga ansvaret för krishanteringen utanför regeringen när läget blir särskilt skarpt. I ett sådant läge är det naturligtvis regeringen som har ansvaret. Det var den konstitutionella invändningen som fanns, och den finns också redovisad i remissynpunkterna.

I övrigt har vi tagit väldigt mycket av Åke Petterssons goda utredningsförslag. Det var en bra utredning. Det förslag som häromdagen kom från de borgerliga partierna är ingenting annat än det som vi redan har eller håller på och arbetar med. Det finns inget särskilt organ som ligger vid sidan av regeringen.

När vi har gått igenom detta kommer vi nog att se att den modell vi har valt och det sätt vi arbetar på är det vi vill också för fortsättningen. Om vi sedan är duktiga, kompetenta, nog är en annan sak. Det kunde göras bättre, men jag tror inte att det är organisationen som det handlar om.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Information från
regeringen*

Anf. 30 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag förstår att Göran Persson har med sig många kaotiska känslor hem till Sverige från sitt besök i Thailand – det har vi ju kunnat se medialt – och vill tacka för att statsministern själv har informerat oss här.

Jag har också insett att de förslag till förändringar som statsministern redan har initierat är lite grann av en insikt i vad som har brustit. Även det hälsar jag med tillfredsställelse.

En annan sak som diskuteras i medierna och som är mycket aktuell är huruvida polisen ska lämna ut de listor över saknade svenskar som man har. Min bedömning är att polisledningen lutar sig mot den lagstiftning vi har i Sverige, inte mot vad som kanske är allra lämpligast.

Statsministern vet att vi i riksdagen med en mycket snabb handläggning tog ett nytt beslut förrförra lördagen när det gäller att öppna PKU-registret för identifiering av avlidna.

Min fråga är följande: Anser Göran Persson att det skulle behövas en lagändring för att polisen skulle kunna göra det som de anser mest lämpligt i den här situationen – det som våra grannländer har gjort, nämligen lämna ut listorna över saknade?

Anf. 31 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Låt polisen i så fall ta ett sådant initiativ. När den gör det ska vi förhålla oss till det.

Vi har utgått från två aspekter. Den ena är sekretessynpunkten. Alla som finns på dessa listor har inte ett intresse av att det offentliggörs vilka de är. Några har velat bli offentliga och tagit det steget. Det är deras eget val, och jag respekterar dem för det. Men väldigt många vill inte ta det steget. Om man då publicerar en sådan lista kan det vara till men för dessa personer. Då säger lagstiftningen att vi inte gör det.

Jag tror också att polisens beslut är prövat av en kammarrätt, så även i den delen är det befast.

Inledningsvis hade vi, som Chatrine Pålsson också vet, en diskussion om att vi är rädda om dessa människors egendom. Det är väl också en sak som polisen får hantera och förhålla sig till. Men vi har inga planer från regeringens sida på att ändra någon lagstiftning. Vi har heller ingen framställning från polisen om att göra det.

Anf. 32 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Det är riktigt som statsministern säger att här finns två olika tolkningar av lagen. Det polisledningen – med fullt fog, anser jag – lutar sig mot är kammarrättens prövning av ett sådant här ärende. Det är framför allt det som gör min fråga så angelägen. I sådana fall är det faktiskt statsministern och regeringen som ska initiera en lag om man anser att polisen ska ha möjlighet att handla allteftersom den tycker är lämpligt.

Men om jag har förstått saken rätt finns det anhöriga och närstående som tycker precis motsatsen. Det finns många som har ansett att det här skulle vara rimligt, inte minst när de har sett hur man har gjort i grannländerna, och därför vill jag ändå fråga: Kommer inte regeringen att över huvud taget överväga denna fråga? Kommer man enbart att invänta vad polisen säger?

Anf. 33 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att det är väldigt klokt att invänta vad polisen säger. Ska medier eller andra få styra de här listornas offentlighet så tror jag inte att det blir en diskussion från rätt utgångspunkt. Om polisen däremot skulle vilja ha offentlighet därför att man har kört fast i sitt utredningsarbete och tycker att det här är någonting som vi bör ändra på är det en uppfattning som jag tycker att vi ska lyssna mycket noga på. Jag säger inte att vi ska ändra någon lagstiftning. Men det är självklart tungt om polisen begär en sådan förändring. Något sådant har vi ännu inte hört.

Återigen, alla har kunnat följa den enorma uppmärksamhet som den här katastrofen har fört med sig. Mitt i centrum för detta finns tusentals direkt berörda svenska medborgare. Väldigt många är fullständigt ovana vid uppmärksamhet i medierna. Många tycker att redan den katastrof som har drabbat dem är nog av elände och bekymmer och vill ha sin situation ostörd. Jag har respekt för det, samtidigt som jag förstår en del av de andra argumenten. Det gör jag. Men låt polisen utifrån sitt utredningsarbete hantera den saken. Jag tror att det är det klokaste.

Anf. 34 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack, statsministern, för den information som vi har fått.

I dagens Dagens Nyheter kan man läsa att organisationen BRIS, Barnens rätt i samhället, kräver att statsministern ska be om ursäkt för de misstag som har begåtts. Jag skulle vilja höra statsministerns kommentar till detta.

Anf. 35 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är mycket lätt att kommentera. Om företrädare för det svenska samhället under det här arbetet i någon mening har begått felaktigheter eller misstag som har skadat enskilda är det klart att man ska ha en oförbehållslös ursäkt. Det är självklart.

Samtidigt är det så att vi genomför en granskning av det arbete som har bedrivits. Jag tror att det är ganska klokt att göra det innan vi börjar peka ut den ena eller den andra funktionen eller personen och säger att detta har varit ett misstag som vi ska be om ursäkt för. Men ursäkten som sådan är lätt att uttrycka. Ingenting annat ska frågeställaren tro.

Anf. 36 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! I mitt förra land fick jag uppleva en stor jordbävning. Under tiden jag var flykting fick jag uppleva en annan stor jordbävning. Dessutom har mitt förra land under min livstid drabbats av en stor översvämning. Molnen från Tjernobyl har också passerat över Rumänien.

Det jag har lärt mig av detta är först och främst att det lidande man upplever när man inte vet vad som har hänt med ens anhöriga är outhärd-

ligt, och där räknas varje minut av fördröjning. Jag har också lärt mig att de viktigaste insatserna är de som kommer snabbt. Vilken är statsministerns kommentar?

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Information från
regeringen*

Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kan inte mäta mig med Ana Maria Narti när det gäller erfarenheter på det här området. Jag växte upp under andra förhållanden, i lyckligare omständigheter. Jag har ingen som helst anledning att på något sätt tro att den bedömning hon gör är felaktig. Tvärtom. Det var väl också min utgångspunkt när jag började min genomgång i dag genom att säga att det allra viktigaste som kunde ske för de människor som drabbades av flodvågskatastrofen skedde de första minuterna, de första timmarna, och det var platsens folk som gjorde den insatsen. Därutöver har vi ett ansvar att efter vår förmåga se till att vi lindrar och hjälper på ett sådant sätt att vi känner stolthet över vad vi har gjort.

Anf. 38 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Efter en sådan här stor naturkatastrof med många svenskar inblandade reses ett antal viktiga frågor. Vi har fått flera av dem belysta här under frågestunden. Men till följd av den här händelsen kommer också ett antal viktiga delfrågor upp. En sådan är statschefens, alltså kungens, roll i de här sammanhangen.

Socialdemokraterna har riktat stark kritik mot konungen och sagt att han brutit mot Torekovuppgörelsen om statschefens ställning och roll. En sådan del under Torekovuppgörelsen om vår grundlag är ju statsministerns ansvar att informera kungen om händelser av större vikt.

Min fråga till statsministern är: Anser statsministern det förenligt med Torekovuppgörelsen och grundlagen att det ska ta två dygn att informera konungen, dessutom på hovets enträgna begäran?

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den första informationen till hovet lämnades av förvaltningschefen vid Regeringskansliet Gunnar Holmgren kl. 12 måndagen. Det var Regeringskansliets initiativ.

Sedan ville hovet ha mer information, och man har fått sådan information vid varje tillfälle man har begärt det. Det har varit ett gott samarbete som har vidimerats av hovet. Det har också uttryckts på deras hemsida.

Sedan har i det här sammanhanget en intervju med Hans Majestät Konungen använts i den politiska debatten. De som har använt intervjun i debatten får väl fundera på om de i sin tur har gjort någonting som har varit av det slaget att det har brutit mot den så kallade Torekovkompromissen.

För Socialdemokraternas del gäller att vi inte har någon som helst anledning att föra en sådan konstitutionell debatt. Tvärtom, vi tycker att den här kompromissen fungerar väl. Den har tjänat Sverige väl, och den är heller inte föremål för några överväganden i den grundlagsöversyn som nu görs.

Anf. 40 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Det är just det som jag tycker är poängen. Socialdemokraterna har dragit i gång en debatt om just Torekovuppgörelsen via partiets främsta företrädare, partisekreterare Marita Ulvskog. Det gör ju att man som en delfråga i det stora sammanhanget också måste diskutera just konungens roll. Det är ändå så att den information som statsministern via sin statssekreterare har gett tog två dygn, och det krävdes aktivt sökande från hovets sida.

Jag ställer den enkla frågan: Är statsministern nöjd med hur informationen har fungerat till statschefen? Fyller den de krav som ställs i grundlagen och i Torekovuppgörelsen?

Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har sagt det förut, och jag kan säga det igen. Jag tror att statschefen fick information strax efter det att jag själv fick den. Sedan kan man fundera på varför vi inte fick information tidigare, och det har vi diskuterat i olika sammanhang.

Jag måste återigen säga att den intervju som konungen gav användes av ledande borgerliga medier för att attackera regeringen. Det var denna diskussion som Marita Ulvskog reagerade på. Jag har heller ingen som helst anledning att se att den debatten fortsätter. Den behöver vi ha bakom oss. Men alla har ett ansvar för att vårda den kompromiss vi har träffat. Den är bra för Sverige, och den har ett starkt folkstöd. Och vi har ingen som helst ambition att riva upp den.

Anf. 42 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Statsministern är nyss hemkommen från Thailand. Det är ett land där de thailändska myndigheterna har fått beröm för att de har agerat kraftfullt och resolut. Flera har också tidigare vittnat om att många thailändare har visat stor generositet och engagemang för dem som har drabbats av katastrofen. Det har lett till en stor förvåning, och på många håll också kritik, att statsministern under sitt besök i Thailand ägnade så pass stort offentligt utrymme åt att kritisera den thailändska krisberedskapen. Det är svårt att undgå misstanken att detta har gjorts i avsikt att försöka skifta fokus från egna tillkortakommanden och egna brister. Ätminstone hos mig lämnar det en något fadd smak i munnen.

Hur resonerade statsministern och den thailändske premiärministern kring Sveriges ansvar i den akuta delen av katastrofhanteringen? Om det ska finnas en effektiv hantering av den akuta krisen är det naturligtvis både värdlandets myndighet och värdlandets agerande som är viktigt men också de länders agerande som har medborgare i området. Vilken attityd hade och hur resonerade statsministern i förhållande till den thailändska regeringen om de svenska bristerna i krishanteringen av den katastrof som inträffade?

Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Även om frågan är någon annan än vad själva inlägget handlade om ska jag svara på frågan.

Den första delen är exempellös. Att jag skulle åka till Thailand och framföra en synpunkt på förvarningssystemet i syfte att dra bort intresset från den svenska debatten, visar möjligen hur frågeställaren tänker men

aldrig hur en statsminister eller regeringschef kan agera. Vi måste komma ihåg i denna kammare att det kan vara hundratals, i värsta fall över tusen, som har gått bort. Har vi inte ett rimligt intresse av att veta hur det gick till? Naturligtvis är det så.

Den thailändske premiärministern uttryckte sitt tack till Sverige för gott samarbete och gott stöd. Samtidigt ska man komma ihåg att Thailand inte är ett land med u-landsproblem. Thailand är en relativt välmående nation på väg uppåt och med en utveckling som man inte tror kommer att påverkas särskilt kraftigt av det som nu har skett i turistnäringen. De vill inte ha bistånd i vanlig mening. De vill ha ett partnerskap, ett samarbete omkring teknik, vetenskapliga rön och överföringar. Allt sådant kan vi ställa upp med. Där fortsätter vi att fördjupa det samarbete vi har med Thailand sedan lång tid tillbaka.

Anf. 44 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Jag tror att det som många efterlyser är politiska ledare som inte ägnar sig åt att skylla på varandra utan vågar kliva fram och säga att de ska ta sitt ansvar och göra sin del för att rätta till de brister som finns och göra det bättre i framtiden. Jag tycker inte att statsministerns agerande i dag visar på någon större insikt i den delen.

Statsministern ska ta sitt eget ansvar och inte ägna sig åt att skylla på andra som också har ansvar och som försöker ta sitt ansvar.

Min fråga till statsministern gällde den akuta krishanteringen, bland annat i Thailand där det fanns många svenska medborgare. Fick statsministern under de diskussioner statsministern förde med den thailändska regeringens representanter några synpunkter om att Sverige borde ha agerat på ett annorlunda sätt än vad svenska myndigheter gjorde?

Anf. 45 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Återigen är det den märkliga glidningen i frågan om att inte ta sitt ansvar. Det får vi alla göra, Tobias Krantz. Ett sätt att göra det är att se till att föra debatten på ett sådant sätt att man inte kommer med den typen av beskyllningar du nyss gjorde. Det är också att ta ansvar.

Jag har inte mött något annat från de thailändska myndigheterna än uppskattning och respekt för vad Sverige har gjort. Det gäller naturligtvis den svenska ambassaden, det svenska konsulatet – som jag fick inviga på plats – och inte minst alla svenska frivilliga. Många svenska företag har gjort storartade insatser på plats i Thailand. Exempelvis är den utrustning som behövs för identifieringsteamens arbete till stor del framlagd av ABB. ABB:s lokala ledning gjorde ett avgörande arbete i det avseendet. Många stora svenska företag har gjort ett jättearbete.

Frivilliga, volontärer och thailändare har uttryckt sin uppskattning och glädje över vad vi kunde göra, även om det naturligtvis var alldeles för lite.

Anf. 46 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Jag har till sist ändå ett par små saker att fråga statsministern.

Först vill jag säga tack för informationen. Ibland får man en känsla av att statsministern inte ska vara en människa av kött och blod. Jag säger därför – med risk för att bli utesluten ur alliansen: Tack för alla tankar,

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Information från
regeringen*

ord och gärningar som statsministern har uttryckt och gjort under denna period.

Jag sitter på bänk 263 i riksdagen – också med lite dåligt samvete. Har vi gjort nog? Kanske fler i bänkarna behöver tänka efter om riksdagen har tagit sitt ansvar.

I mitt område har man försökt att göra vad man kan – även jag som vanlig riksdagsman från mitt län. Vi har fått mycket stöd av företagarna. Ett exempel: Nya Töcksfors Verkstads Aktiebolag fixade tillsammans med facket en hel arbetsdag där arbetarna inte tog något betalt. 100 000 kr skickades in. Företaget skickade med lika mycket. För det får företaget en skatt på 54 000 kr.

Har statsministern några tankar på att ta upp till diskussion i regeringen någon form av befrielse från skatt för pengarna eller kanske att skicka även skattepengarna till hjälporganisationerna? Finns det några sådana diskussioner i regeringen för att underlätta för företag att hjälpa till i den situationen – alltid tillsammans med facken?

Anf. 47 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi har inte fört några sådana diskussioner, Runar Patriksson. Men jag kan göra reflexionen att vi kommer säkert att innan krisen är över att ha satsat miljardbelopp i bistånd. Det är naturligtvis skattepengar. Vi har höjt biståndsinsatsen de senaste åren med bortåt 10 miljarder kronor. Det är den största och snabbast växande anslagsposten i budgeten. Det är ett uttryck för att vi använder skattepengarna för detta.

Jag har inga planer på att nu lägga fram några förslag om att införa skattereduktion för gåvor av det slaget. Jag kan konstatera att svenska folket har varit generöst, trots att man använt beskattade pengar. Det har kanske varit just därför. De pengar som har getts har varit ens egna. I den meningen har det varit till sista kronan något man själv har ställt upp med.

Vi har denna diskussion av och till. Så här långt tycker jag inte att erfarenheterna från krisen gör det angeläget eller ger mig anledning att ändra den grundläggande principen. Det är beskattade pengar man ger av.

Anf. 48 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Avslutningen var lite tråkig. Man kan inte tänka sig detta.

Ändå skickar jag än en gång med en fråga till statsministern. Går det inte att ändra i lagstiftningen när det gäller gåvor som har adresserats till denna insamling? Kanske den del som är skatt skulle undantagsvis kunna skickas vidare.

Jag vill till slut tacka. Jag hörde statsministern läsa upp de åtgärder som regeringen håller på med och ska genomföra. Det lät precis som om statsministern läste ur Runar Patrikssons reservation i försvarsbeslutet 2001.

Anf. 49 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Om det lät så kan det vara på det viset att jag har läst din reservation. Jag följer noga vad Runar Patriksson gör. Bänk 263 är något av riktkarl för både samvete, generositet och en god anda här i riksdagen. Det sätter jag mycket stort värde på. Tack ska du ha!

Anf. 50 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Tack, statsministern, för en intressant information.

Att den största katastrof som har hänt i modern tid är ett faktum vet vi. Jag kommer att lyfta upp en mindre fråga. Statsministern nämnde åtgärder som nu kommer att vidtas med anledning av det som har hänt. Just nu pågår ett tidskrävande arbete i den delen av vår värld med den svåra uppgiften att identifiera de personer som finns där nere. Det tar lång tid, och det upplevs som fruktansvärt att arbeta med avlidna personer som har förvarats och förvaras så som de gör.

Om dessa personer hade haft en identitetsbricka på sig hade det varit så mycket enklare att göra identifieringen. Jag har en fråga till statsministern, om han har några planer på att föreslå att det ska vara obligatoriskt att ha en identitetsbricka på sig när man är ute i sådana här sammanhang. Egentligen skulle man kunna ha det jämt, för även vid bränder och andra katastrofer är det viktigt att man snabbt kan identifiera människor.

Anf. 51 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kan inte bedöma förslagets relevans, om det är bra eller dåligt. Det låter ju klokt. Skulle Birgitta Carlsson och jag ta ställning på stående fot skulle vi säkert säga att det gör vi. Men det finns nog någon hake där också.

Vi tar med oss förslaget, så får vi låta dem som sysslar med det här professionellt ha en uppfattning om det. Det kan vara så att även om man har den här typen av ID-brickor är det inte alla som bär dem. I så fall tappar de något av sin aktualitet. Jag kommer ihåg att någon gång i min barndom eller tidiga ungdom fick vi en sådan här bricka, som man var omåttligt stolt över. Ett tag hade alla en sådan om halsen. Var den finns nu vet jag inte. Men jag tittar gärna på frågan.

Anf. 52 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Jag är tacksam för att statsministern vill titta på den frågan. Jag kommer också ihåg när vi hade sådana brickor, och jag tror inte att någon i dag skulle vilja gå omkring med den formen av brickor. Men det finns en helt annan teknik i dag.

Jag vill också lyfta upp en annan fråga som har berört mig en hel del. Det är självklart oerhört viktigt att stora hjälpinsatser görs med tanke på vad som har hänt där nere. Men när FN nu talar om att fram tills i dag har dubbelt så många barn dött på grund av svält eller sjukdom som omkom i katastrofen känns det än viktigare att det inte får innebära att alla ekonomiska resurser som satsas på bistånd går till just den här delen av världen. Vi vet ju att så många människor på vårt jordklot i dag dör på grund av svält eller att de inte får den behandling vid sjukdom som de skulle kunna få.

Med tanke på att millenniemålet om att halvera fattigdomen ska kunna nås är det också viktigt att vi verkligen arbetar på bred front för att det arbetet, som är minst lika viktigt, inte stannar av.

Prot. 2004/05:60

19 januari

*Information från
regeringen*

Anf. 53 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Birgitta Carlsson uttrycker en i allra högsta grad relevant synpunkt och riktig uppfattning. Vår svåra uppgift blir att klara av både- och.

Vi är i den lyckliga omständigheten, som jag sade förut, att vi har ökat våra biståndsanslag väsentligt. Hade världen i övrigt gjort på samma sätt som Sverige, eller hade bara EU:s länder gjort på samma sätt som Sverige, skulle vi ha haft en oändligt mycket bättre situation. I dag kan vi vara stolta över det vi har gjort och försöka stimulera andra att följa efter.

Det finns definitivt en sådan risk som Birgitta Carlsson pekar på, men det gäller nog inte i huvudsak den svenska insatsen. Det är andra som nu flyttar de alldeles för små resurser som de ger från ett område till ett annat, så att några andra fattiga får betala för denna katastrof. Den risken finns. Det måste vi se upp med och samarbeta för att motverka.

Anf. 54 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag skulle vilja stryka under den fråga som tidigare har framförts när det gäller namnlistorna. Redan i dag, med den lagstiftning vi har, kan regeringen medge ett undantag. Jag antar att även statsministern och regeringen är så kallat efterkloka och tänker över frågan, om det skulle upprepas, så att man har en beredskap även där.

Min fråga gäller en annan sak. Det kom rop på hjälp från människor. Man ville ha hem sina anhöriga så fort som möjligt. Man ropade på hjälp och bad att regeringen skulle samarbeta med andra länder. I dag får vi en positiv information om att man nu har satt i gång ett ännu intensivare samarbete EU-länderna emellan.

Min fråga är: Har man också satt i gång ett mera intensivt samarbete med de stora länderna utanför EU, till exempel med USA?

Anf. 55 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag blir svaret skyldig på den frågan. Vi har inget sådant samarbete, vad jag vet, eller någon sådan diskussion med USA. Jag tror kanske inte heller att det är lämpligt. Däremot har vi en EU-funktion, som samordnar sig och ingår något slags avtal med USA om att man kan hjälpa varandra i sådana här lägen vid civil krishantering. Det ser jag som en rimlig handlingslinje.

Om amerikanerna är intresserade av det vet vi inte, men förhoppningsvis är det så. Också amerikanska medborgare kan ju drabbas av katastrofer av olika slag på andra ställen i världen som gör att man behöver komma hem snabbt. Inte ens världens ledande supermakt har alla gånger direkt tillgänglig kapacitet för att frakta och transportera. Jag har ingenting emot en sådan diskussion, men lämpligen sker det väl bäst med hjälp av Europaunionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 10.27 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna i fem minuter.

Prot. 2004/05:60
19 januari

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 10.32.

2 § Meddelande om särskild debatt

Andre vice talmannen meddelade att särskild debatt om regeringens agerande och omständigheterna kring avvisningen av Ahmed Agiza och Mohammed El Zari skulle äga rum *onsdagen den 26 januari kl. 9.00*.

Från regeringen skulle statsrådet Barbro Holmberg delta.

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2004/05:61 till utrikesutskottet

4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2004/05:FPM37 Förordningsförslag om tvångslicensiering av patent för tillverkning av läkemedel för export till länder med folkhälsoproblem
KOM(2004)737 till socialutskottet

2004/05:FPM38 Grönbok om ömsesidigt erkännande av icke frihetsberövande straffprocessuella tvångsmedel *KOM(2004)562* till justitieutskottet

Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

5 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU9
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 2004/05:JO1).

Anf. 56 PÄR AXEL SAHLBERG (s):

Fru talman! Det är inte det här årets största betänkande vi ska debattera nu. Jag är inte säker på att det är det minsta, men det är snudd på. Men jag tycker att det är alldeles utmärkt att vi på det här lilla sättet ändå markerar den stora vikt som vi lägger vid justitieombudsmännens arbete.

När vi i konstitutionsutskottet varje år får ämbetsberättelsen har vi en stor och rejäl genomgång tillsammans med justitieombudsmännen om de aktuella frågor som är viktiga. Vi vet också att JO och ombudsmannarollen har spritts i världen. Även om det kanske inte i första hand är exakt den svenska modellen som har valts är det ändå själva funktionen ja till och med begreppet som har spritts över världen.

Det här är egentligen ett uttryck för vårt kollektiva lärande och för utveckling och skydd av allt det som demokratin står för. På sätt och vis är den här tjocka boken en bibel. Utan alla jämförelser i övrigt är det nämligen en bok som man inte ska läsa från pärm till pärm, utan man ska dyka ned här och var och samla på kunskap.

Vår känsla från konstitutionsutskottet är att detta inte bara är en fråga för oss och för det här utskottet eller för justitieombudsmännen, utan det skulle kunna fungera just lärande för andra utskott i riksdagen, kommunala förvaltningar och offentliga verksamheter. Det är något de ska använda för att utveckla sin egen kompetens. Vi vet att det delvis fungerar så, men det skulle kunna fungera ännu bättre.

Med detta sagt, fru talman, står ett enigt utskott bakom förslaget i det här stora betänkandet med det mycket lilla formatet.

Anf. 57 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Ja, justitieombudsmännens ämbetsberättelse brukar passera den här riksdagen utan att den väcker så stor uppmärksamhet. Den anmäls, hänvisas till konstitutionsutskottet, och så delas den ut i alla ledamöters fack. Jag tror att det är många som bara ställer den i bokhyllan.

I samband med att konstitutionsutskottet behandlar det som så småningom blir, som Pär Axel sade, ett inte så tjockt betänkande kommer justitieombudsmännen och håller en omfattande muntlig redogörelse. Då ges förstås vi som sitter i konstitutionsutskottet tillfälle att ställa frågor.

När det gäller det betänkande som vi så småningom ska votera om, klockan 16, ska riksdagen ta ställning till förslaget om ett godkännande av att ämbetsberättelsen läggs till handlingarna. Sedan skulle man kunna säga att det hela är över för den här gången.

Jag har inte varit riksdagsledamot så länge, ett par år drygt, men jag tänkte redan från början att det är rätt märkligt att den här berättelsen passerar riksdagen utan att den får särskilt stor uppmärksamhet, för det finns faktiskt ganska mycket intressant att läsa i de här sammanställningarna. Det är sådant som vore intressant för många andra riksdagsledamöter och utskott än bara för oss som sitter i konstitutionsutskottet.

Det finns många intressanta slutsatser att dra. Det finns många reflexioner som man skulle kunna göra, och jag tycker verkligen att den här fantastiska boken förtjänar en större uppmärksamhet. Pär Axel jämförde med Bibeln. Man kan väl säga att vi skulle kunna använda den i riksdagen för att få bra uppslag och dra kloka slutsatser.

Justitieombudsmannen är en gammal inrättning eller en inrättning som har en lång historia, ända sedan 1809. Sedan dess har egentligen JO arbetat efter samma principer. Det har skett vissa förändringar. Till exempel granskar JO nu den kommunala sektorn, som man inte gjorde från början. Alla som anser sig ha blivit felaktigt eller orättvist behandlade

kan klagat hos Justitieombudsmannen, och i mån av tid tar också JO initiativ till inspektioner.

Nu har formerna för behandlingen av den här berättelsen diskuterats i konstitutionsutskottet, och jag hoppas verkligen att detta får en större uppmärksamhet och att fler utskottsledamöter från andra utskott har möjlighet att ta del av den bra information som vi får i konstitutionsutskottet. Jag ska förstås respektera de oskrivna regler som finns om att man inte för debatt och att man inte på något vis överprövar det som justitieombudsmännen har kommit fram till i sin omfattande berättelse. Men visst är det intressant att reflektera över JO:s slutsatser till exempel när det gäller handläggningen. När det gäller människor som är unga och som är skäligen misstänkta för brott har handläggningstiderna uppfattats som väldigt långa. Och inom vissa områden finns det till exempel nästan inte några anmälningar alls. Det kan också leda till funderingar till exempel när det gäller lagen om vård av missbrukare. Där är det ett anmärkningsvärt litet antal anmälningar. Och det gäller förvaringen av häktade personer och så vidare. Så det finns mycket intressant att läsa.

Fru talman! Jag vill rekommendera alla riksdagens ledamöter att läsa den här boken, och jag hoppas verkligen att riksdagen i framtiden kommer att ägna ämbetsberättelsen större uppmärksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

6 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU10
Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Anf. 58 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Detta betänkande är något tjockare än det föregående. Det är ett viktigt betänkande därför att det behandlar många saker i den förvaltning som konstitutionsutskottet granskar på höstarna. Det handlar alltså inte om granskningen av enskilda statsråd utan snarare om Regeringskansliet, och det är därför en viktig granskning som konstitutionsutskottet gör.

Det här betänkandet är i allt väsentligt enhälligt med ett undantag, en reservation.

Låt mig först, fru talman, bara säga några ord om den. Den handlar om regeringens senareläggning av avgiften till den europeiska utvecklingsfonden. Vi reserverar – det är de borgerliga partierna som reserverar sig – anser att det var fel. Det var emot budgetlagen eftersom utgiftstaket ska fullföljas med hänsyn tagen till de åtaganden som man har gjort. Man kan inte brista i detta. Det är emot EU:s bestämmelser. Det förorsakar Sverige dröjsmålsranta. Det innebär också att man iklädde staten förpliktelser utan att riksdagen hade hört. Detta är i korthet den reservation vi har. Vi menar att regeringen har överträtt sina befogenheter och att rege-

Prot. 2004/05:60
19 januari

Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

ringen därför förtjänar kritik. Jag yrkar på godkännande av anmälan i den reservation som finns.

Låt mig också, fru talman, ta upp en annan sak som egentligen är en viktig del av det här betänkandet men där vi är ganska försiktiga med slutsatserna. Det handlar om Regeringskansliet. Regeringskansliet har ju kommit i fokus nu de här sista veckorna. Jag tänkte att det kunde vara intressant att göra några reflexioner kring detta. Regeringskansliet har haft en stark ökning. På en tioårsperiod har det varit nästintill en 50-procentig ökning om man jämför 1994 och 2004.

Det är något förbryllande. I det här betänkandet sätter vi upp några funderingar utan att egentligen konkludera. Det här är en tioårsperiod när utvecklingen normalt har inneburit att centrala funktioner, huvudkontor etcetera, har dragits ned. Man har slimmat, som det heter, de centrala funktionerna. Datorteknik och annat har gjort det möjligt att ha mycket mindre format på huvudkontor och centrala ledningsfunktioner utan att för den skull ge efter på effektiviteten.

Vi har inte heller ett EU-ordförandeskap. Det hade vi. Det är väl i vår fyra år sedan vi hade det. Det är längesedan förbi. Så det skälet finns inte. Vi har också lärt oss de sista veckorna att det inte beror på att man har haft någon ökning i sin krisberedskap precis inom Regeringskansliet.

Jag funderar på 1994, tio år innan den här jämförelsen görs. Det var en period när vi hade extremt stor aktivitet både i Regeringskansliet och i riksdagen. Det var när Sverige avslutade sina EU-förhandlingar. Det var en mycket stor sak. Det var en enorm ansträngning. Vi skulle avsluta förhandlingarna över ett oerhört brett fält som hela EU omfattar. Det var också ett år då vi förmodligen lagstiftade mer än någonsin, vare sig förr eller senare. Det berodde helt enkelt på att hela EU:s samlade lagstiftning skulle flyttas in i svensk lag. Det som heter *acquis communautaire* skulle bli svensk lagstiftning i stor utsträckning. Det innebar en väldig ansträngning både för Regeringskansliet och för riksdagen för tio år sedan.

År 1994 var kanske också det år då vi hade den största anspänningen vad gäller externa kriser. Det bosniska kriget var i full gång. Vi hade trupp nere i Tuzla. Det var ett stort bekymmer eftersom det inte gick särskilt väl. Det var också en stor oro för de svenska truppers säkerhet där nere. Det var, minns jag mycket väl, en stor ansträngning från Regeringskansliet kring detta.

Till följd av detta var det också det år vi hade mest flyktingar i Sverige. 1994 var mer än var hundra person i Sverige flykting, huvudsakligen från Bosnien och Kosovo, från före detta Jugoslavien, vid den tidpunkten. Det är en siffra som jag tror att vi aldrig tidigare har haft. Jag vet inte riktigt hur det var under krigsåren, under andra världskriget, men det har definitivt inte varit så under efterkrigstiden, varken förr eller senare.

Vi hade också ett mycket starkt engagemang för Baltikum som hade blivit självständigt. Det var ett betydande svenskt stöd för att hjälpa dem att formera sin nya självständighet.

Det är ganska intressant att tänka sig att dessa väldigt tunga och centrala uppgifter för ett regeringskansli klarade sig med ett regeringskansli som då var ungefär två tredjedelar så stort som dagens. Det är därför man ställer sig frågan: Vad är orsaken till det här?

Vi svarar inte på det i betänkandet. Vi ställer snarast lite frågor. Jag tror att det är viktigt att KU i sin framtida höstgranskning tittar just på de här frågorna. Jag tror att vi alla har anledning att fundera kring det här. Man ska ju ha ett effektivt regeringskansli. Det ska naturligtvis också stå i proportion till de arbetsuppgifter som faktiskt föreligger. Vi har nu ett EU-medlemskap som är tio år gammalt. Vi har i stor utsträckning funnit formerna för vårt medlemskap. Vi har inte de ansträngningar som kriser och krig i vårt närområde då gjorde anspråk på.

Fru talman! Jag vill göra den här reflexionen för jag tror att det är en viktig sak för riksdagen. Det är nämligen riksdagen som ska granska Regeringskansliet. KU ska göra det, men riksdagen in pleno har anledning att debattera och diskutera. Det är ju vårt exekutiva organ. Det är därför jag har velat fästa uppmärksamhet på de här frågorna.

Men, fru talman, vi får komma tillbaka till det här mot slutet av året eller kanske om ett år när vi gör nästa höstgranskning.

Anf. 59 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! I dag har vi att diskutera och debattera resultatet av konstitutionsutskottets höstgranskning. Vi kommer senare under våren att diskutera och debattera det som oftast leder till störst uppmärksamhet utanför denna kammare, vår granskning av statsrådets och regeringens tjänsteutövning mer precist. Det innebär inte att det här betänkandet är ointressant och oviktigt. Det finns en hel del viktiga iakttagelser som förtjänar att diskuteras och lyftas fram. Jag tänkte försöka koncentrera mig på tre synpunkter.

Det ena handlar om Regeringskansliets organisation och utveckling under de senaste åren. Det handlar om den ekonomiska expansion som ägt rum inom Regeringskansliet och till följd av det att antalet anställda inom Regeringskansliet har ökat. Jag kollade strax innan. Jag tror att det är en ökning med uppemot 15 % när det gäller antalet anställda bara sedan år 2000. Samtidigt visar regeringens egen redovisning av hur antalet ärenden i olika ärendegrupper har sett ut under de åren att i de flesta ärendegrupper sjunker antalet ärenden. Det finns några grupper där antalet ökar, men i de flesta ärendegrupper minskar antalet ärenden. Det är en viktig fråga för konstitutionsutskottet och riksdagen i helhet att ställa sig: Bedrivs verksamheten på Regeringskansliet, mot den bakgrunden, på ett effektivt och klokt sätt? Någon rimlig förklaring till den expansion som har ägt rum, både när det gäller personal och ekonomi, har inte getts från regeringen, så det finns skäl för konstitutionsutskottet att också framgent vara väldigt kritiskt och rikta stor uppmärksamhet mot den expansion som ägt rum. Jag tycker att utskottet i och med det här betänkandet tar ett första viktigt steg i den fortsatta granskningen.

Den andra frågan jag skulle vilja ta upp handlar om senareläggning av avgiften till den europeiska utvecklingsfonden. Det här är ju en debatt vi för i repris i förhållande till förra året när vi hade diskussionen om regeringens senareläggning av den sammanlagda EU-avgiften som då ådrog Sverige en dröjsmålsränta som också blev häftigt kritiserad inom Europeiska unionen.

Tyvärr är det så att den åtgärd som vi i dag diskuterar, senareläggningen av avgiften till utvecklingsfonden, bara är en del i en samlad bild av en regering som försöker tricksa och komma undan olika bestämmel-

ser i budgetlagen via olika typer av manövrer. Det är ett oskick som vi måste komma bort ifrån. Det budgettricksande som regeringen i det här fallet ägnar sig åt menar vi har lett till att regeringen på flera punkter har brutit både mot EU:s bestämmelser och mot den budgetlag som vi har och som gäller budgethanteringen.

Till att börja med har vi brutit mot ingångna avtal i och med att vi inte har betalat vår avgift till Europeiska utvecklingsfonden i tid. Det innebär också ett brott mot den svenska budgetlagen. I den svenska budgetlagen står inte bara att regeringen ska göra vad den kan för att se till att utgiftstaket inte överskrids, utan det står att de åtgärderna ska vidtas med respekt för ingångna avtal. På den punkten har regeringen inte levt upp till budgetlagen.

Vidare regleras i budgetlagen också att vi ska kräva en god hushållning med statens ekonomi. Det kan knappast vara rimligt att tänka sig att det är god hushållning med statens ekonomi att medvetet förflytta betalningen av en utgift från en del av ett årsskifte till en annan del av ett årsskifte och därmed se till att man drar på sig ökade räntor och dröjsmålsavgifter. Det är knappast god hushållning. Vi är alla överens om att statens utgifter på grund av den här manövern inte har minskat. De har tvärtom ökat.

Slutligen menar vi att regeringen här har iklätt staten en ekonomisk förpliktelse som regeringen inte har rätt att ikläda staten.

På den här punkten finns det alltså skäl att rikta kraftig kritik mot regeringens agerande, liksom förra året. Jag ber att i denna del få yrka på godkännande av anmälan i den reservation som har lagts fram i utskottet.

För det tredje tycker jag att det finns skäl att uppmärksamma det ställningstagande som utskottet gör när det gäller synen på hur EG-direktiv bereds. Det är välkommet att vi samlar oss kring uppfattningen och tydligt slår fast att det remissförfarande vi tycker är viktigt vid nationell lagstiftning också ska gälla som grundprincip vid beredning av lagstiftning som gäller EG-direktiv.

Det är en väldigt bra svensk tradition att ha ett omfattande och klokt utredningsväsende men också att se till att de förslag som kommer fram bereds på bästa möjliga sätt. Under senare år har det funnits en tendens att ersätta det klassiska remissförfarandet med remissmöten och informella kontakter som inte riktigt har kunnat urskiljas och som inte har lett till den kvalitet i processen som hade behövts. Det är utmärkt att utskottet nu slår fast att samma principer ska gälla för den här typen av lagstiftning som för vanlig nationell lagstiftning.

Jag tror också att detta är viktigt i ett Europaperspektiv. Remissförfarandet ger ju väldigt många organisationer och myndigheter som är engagerade i den europeiska debatten möjlighet att tycka till och tänka till på ett tidigt stadium. En erfarenhet vi ska dra av de senaste årens debatt om hur vi ska förankra EU-projektet bättre bland medborgarna tror jag är att se till att människor får komma in på ett tidigt stadium i beslutsprocessen. Också i det perspektivet är utskottets ställningstagande på den här punkten välkommet och förtjänar att leda till efterföljd i Regeringskansliet.

Anf. 60 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Fru talman! Det finns i detta betänkande många intressanta uppgifter om sådant som väl får anses fungera tillfredsställande i Regeringskansliet liksom sådant som inte fungerar som man skulle kunna önska trots att påpekanden från KU har kommit under många års tid.

KU:s granskningar av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning är ett viktigt inslag i arbetet med att få ett effektivt regeringskansli, effektivt i meningen resurssnålt eller resurseffektivt men också effektivt i meningen att vi får ett regeringskansli som levererar produkter eller ett arbete av väldigt hög kvalitet. De områden som KU lyfter fram i detta betänkande förtjänar att ägnas uppmärksamhet av dem som har ansvar för Regeringskansliets arbete.

Lite slentrianmässigt slänger vi ur oss att samhället snurrar allt fortare. Visst är det så att dagens snabbare kommunikationer leder till kortare informationsvägar, snabbare beslutsprocesser och så vidare. Men demokrati tar fortfarande tid och måste fortfarande få ta tid. Det tar tid att förankra politiska beslut. Tobias Krantz var lite grann inne på det här tidigare. Det tar tid att ta fram underlag inför politiska beslut. Det tar också tid att nå ut med information om politiska beslut, regeländringar och lagändringar. Det här kräver framförhållning i Regeringskansliet, och det finns flera frågor i betänkandet som kan granskas eller värderas just utifrån perspektivet vilken framförhållning eller planering man har i sitt arbete.

KU har granskat beslutsfattandet på det utrikespolitiska området. Utskottet har gett Regeringskansliet möjlighet att kommentera regeringens beslutsfattande i frågor som rör EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. I sitt svar skriver Utrikesdepartementet att beslutsfattandet inom det så kallade GUSP-området inte sällan sker i ett så högt tempo att det kan vara svårt att följa våra nationella bestämmelser för sådana beslut. Det här är självklart inte acceptabelt, och det påpekar också ett enigt utskott.

Fru talman! På det här området måste regeringen agera för att se till att beslutsformerna inom EU ändras så att vi kan följa de regler och processer vi har kommit överens om här i Sverige, eller så måste man självklart se till att de nationella bestämmelser vi har ändras, får en annan utformning, för att fungera tillsammans med EU:s beslutsfattande.

Utskottet har också flera gånger tidigare påpekat att författningar bör komma ut minst fyra veckor före sin ikraftträdandedag. Fyra veckor är inte en lång tid för myndigheter att informera om nya bestämmelser som kan röra enskilda medborgare. Det är en kort tid för enskilda medborgare att sätta sig in i de förändringar eller nya regelverk som kan beröra dem. Trots detta kommer fortfarande en mängd författningar ut senare än två veckor före sitt ikraftträdande. Det här förtjänar också uppmärksamhet från dem som har ansvar för Regeringskansliet i form av en bättre framförhållning och en bättre planering av det politiska arbetet.

Jag vill också, som talarna före mig har gjort, kommentera regeringens fortsatta expansion. Antalet anställda inom Regeringskansliet ökar från år till år samtidigt som antalet ärenden inom olika grupper fortsätter att minska, möjligtvis undantaget antalet interpellationer och utrednings- och kommittédirektiv.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Från Regeringskansliet hänvisar man till en ökad internationalisering. Det är väl också någonting som vi slentrianmässigt slänger ur oss – inte bara att samhället snurrar snabbare utan också att internationaliseringen, globaliseringen och komplexiteten ökar i det beslutsfattande som regering och riksdag har att ägna sig åt. Sådana allmänna påståenden från Regeringskansliet går dock inte att utvärdera eller verifiera eftersom det inte finns en tillförlitlig resultatredovisning från Regeringskansliet på dessa områden när det gäller internationaliseringens betydelse för arbetsbördan på Regeringskansliet.

Så länge vi inte har en tillförlitlig redovisning kommer vi kristdemokrater – och av de andra debattörerna har jag förstått att vi är flera – att fortsätta att ge detta kritisk uppmärksamhet. Det är inte rimligt att Regeringskansliet inte kan redovisa sin effektivitetsutveckling och vad omorganisationer etcetera leder till.

Slutligen, fru talman, vill jag instämma i det yrkande om godkännande av anmälan i den reservation som finns i betänkandet när det gäller senareläggning av avgiften till Europeiska utvecklingsfonden. Jag vill också instämma i den kritik som har framförts här i talarstolen när det gäller regeringens hantering av den här frågan. Man har hanterat utgiftstaken på ett sätt som är tvärt emot intentionerna och syftet om en bättre kontroll över statens utgifter. Precis som andra har sagt här har regeringens handläggning av den här frågan lett till ökade utgifter och sämre kontroll över statens utgifter och finanser.

Anf. 61 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Dagens uppdrag är att granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Det är KU:s roll enligt vår grundlag, beslutad i laga ordning. Vi har gjort det. Jag vill i den här delen peka på några saker som också tidigare talare, fru talman, varit inne på.

Jag vill börja med budgetlagen, stiftad av denna kammare. I förarbetena till den sägs att regeringen är förpliktad att se till att de åtaganden som staten har till följd av lag som denna kammare stiftar eller avtal som ingås fullföljs. Utgiftstak ska hållas; det har den här kammaren beslutat. Regeringen ska vidta åtgärder, alternativt föreslå denna kammare nödvändiga åtgärder, för att leva upp till detta lagkrav.

I underpunkter i budgetlagen pekas det på att det finns möjligheter att ge snävare villkor för utnyttjande av anslag till underlydande myndigheter. Det finns också en markering om att anvisade medel på något eller några anslag helt eller delvis inte behöver utnyttjas.

Men regeringen, fru talman, väljer att vidta andra åtgärder. EU-anslagen har blivit en spännande post för regeringens utnyttjande av budgetlagen. Vi har sett det förut, och vi kommer förmodligen att få se det igen om inte den här kammaren är väldigt tydlig i sin signal. EU-anslaget – drygt tolv miljarder – senarelades från 2003 till 2004. Det kan synas som en liten förflyttning över tiden, men det är ändå inte rätt. Till det kommer frågan om anslagen till Europeiska utvecklingsfonden och Investeringsbanken. Här har, som vi ser det, regeringen överträtt de uppdrag man har om att följa lag och att följa avtal. Det är synd att inte den här kammaren samfällt är tydlig i den här delen. Det leder, befarar vi, till att man kommer att få se mer av detta i framtiden. Jag vill i likhet med tidigare talare

yrka bifall till den reservation som finns fogad till det här betänkandet i den delen.

Jag vill också ta upp en punkt som berör beredningen av svenska ståndpunkter inför ministerrådets beslut om direktiv. Här är det, som framgått, viktigt att vi har ett bra underlag. Det är viktigt att hela svenska folket ska känna tilltro till att beredningen sker på ett bra sätt och att man får möjlighet att vara med och att vara delaktig. Här kan vi konstatera i vår granskning att det råder ganska olika ordning – och ibland kanske till och med lite oordning – när det gäller hur man förfar inom Regeringskansliet i den här delen. Det är viktigt att vi tar fasta på remissförfarandet som den vanligaste och viktigaste punkten för att säkerställa att den här kammaren får ett gott beslutsunderlag, att svenska folkets intressen kan tillgodoses och att vi vet vilka beslut som ska fattas, och också konsekvenserna av dem, innan vi fattar dem.

En annan punkt som det ligger nära till hands att lyfta fram är regeringens kontroll över förvaltningsmyndigheternas internationella överenskommelser. Enligt 10 kap. 1 § ska överenskommelse med annan stat eller mellanstatlig organisation ingås av regeringen. Alla myndigheter ska redovisa på ett fullständigt enhetligt och överskådligt sätt. Vi kan i vår granskning konstatera att så inte är fallet. Därmed är det inte heller så enkelt att följa att de förutsättningar som anges i tionde kapitlet, att utrikesministern ska hållas informerad av myndigheterna om de avtal som ingås, fullföljs. Det är naturligtvis inte bra. Vi har tidigare pratat om information och brister i informationen, men här är det uppenbart att vi har avtal som har ingåtts med andra nationer utan att vi har kontroll över att de faktiskt existerar.

Sedan, herr talman, har ju Regeringskansliets expansion inte undgått någon. Regeringskansliet har administrativt rationaliserats och effektiviserats genom att det har blivit *en* myndighet, en samlad myndighet. Detta vore naturligtvis välkommet om det ledde till rationalisering och effektivisering. Vi har också sett en departementsreform där man slog samman departement, också med sikte på att rationalisera och effektivisera. Samtidigt, herr talman, har vi kunnat se att Regeringskansliets ekonomiska ram har växt, delvis till följd av ordförandeskapsåret. Måhända har även EU i det här sammanhanget blivit en lämplig krok att hänga upp sig på när man motiverar ökade anslag. Under ordförandeskapsåret ökade Regeringskansliets anslag med 835 miljoner, pengar som skulle användas unikt för ordförandeskapsåret. Men det är en anslagsnivå som, när vi ser på åren efter, kvarstått relativt oförändrad.

Regeringskansliets redovisning är lite speciell eftersom det inte går att särskilja Regeringskansliet från regeringen. Det gör att vi inte går in i alla detaljer när det gäller Regeringskansliets redovisning. Men det har trots allt förtydligats under årens gång. Vi har fått en årsbok. Vi har också fått en del andra saker som vi kan studera. Vi ser att antalet ärenden sjunker, antalet regeringsärenden. Vi kan då få till svar från Regeringskansliet att EU-arbetet kräver ökade resurser. Men vi ser också i årsboken att antalet regeringsärenden som har koppling till EU sjunker. Antalet registrerade EU-handlingar sjunker.

7 000 nya medarbetare på tio år, kan Regeringskansliet notera. Jag läser i den här boken, *Vad kostar det att regera?*, att det finns en viss otydlighet när det gäller just fördelning av ansvar och resurser mellan depar-

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

tement och myndigheter, där myndigheter känner sig missnöjda med att regeringen tar över och där många av Regeringskansliets departement anser att de måste växa i stället för myndigheterna i de här delarna. Det ser ut som om det finns en dragkamp, men det vi tydligt kan konstatera är att Regeringskansliet kraftigt utökat sina resurser, antalet medarbetare, under de gångna åren. Detta förtjänar noggrann analys.

Herr talman! Jag vill också komma med en liten uppmaning att studera den mycket intressanta historiska rest som finns i vår granskning, genomgången av fideikommissärenden, en avveckling som beslutats sedan länge. Det är ett arv från 1600-talet som inte alltid uppmärksammas men som vi har uppmärksammat. Här verkar det finnas ordning, herr talman.

Anf. 62 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Låt mig få börja med att konstatera att det är enighet mellan de olika partierna i utskottet om det mesta i det här granskningsbetänkandet. Det är enbart frågan om avgiften till EU som det förekommer en reservation om.

Efter flera års diskussion om jämställdhetsarbetet i Regeringskansliet är det särskilt glädjande att vi nu är eniga om att det har skett avsevärda framsteg på just det området inom Regeringskansliet. Vi har tittat särskilt på möjligheterna till, eller effekterna av, föräldraledigheter utifrån tesen att man allmänt sett förlorar i lön och karriärmöjligheter genom att man är hemma i enlighet med föräldraledigheten. Vi har konstaterat att man har uppmärksammat det här. Man har särskilda program för det och försöker arbeta ordentligt med att se till att jämställdhetsambitionerna kan fullföljas i Regeringskansliet. Det tycker jag är bra, och det är bra att vi enigt kan konstatera att det har skett framsteg på det området.

Det som principiellt är intressant i betänkandet i övrigt – jämställdhetsarbetet i Regeringskansliet är naturligtvis principiellt intressant – är egentligen frågan om beredningen av EU-ärendena, alltså remissomgångarna och den diskussionen. Där kan vi konstatera att vi är eniga. Vi är väl inte särskilt nyskapande heller i utskottet, utan vi konstaterar att man i fortsättningen bör göra så som man var överens om att man borde göra i samband med EU-medlemskapet, nämligen bereda också EU-ärendena med en bred remissomgång, i princip efter de regler som gäller för propositioner till riksdagen rent allmänt enligt regeringsformen.

Ett annat principiellt intressant område är beslutsfattandet på utrikespolitikens område. Det har KU ägnat sig åt att arbeta med under flera år. Det är konstaterat att vi möjligen hade ambitionen att formalisera detta mer när vi började vårt granskningsarbete. Det hade sitt ursprung bland annat i EU-beslutet om bojkott av Österrike.

Vi hade också intressanta utfrågningar bland annat med Marianne Eliasson, som har erfarenhet från regeringsarbete.

Vi talade också med den gamle kabinetssekreteraren Sverker Åström. Det var rätt intressant, och jag kan rekommendera läsning av det som sades på denna utfrågning. Det är intressant att läsa vad han säger om det uttalande som Palme gjorde om USA:s bombningar. Han säger: Det skrev vi ihop hemma vid köksbordet, Olof Palme och jag.

Det var väl ungefär samma omfattande beredning av den frågan som när Carl Bildt skrev till Boris Jeltsin på egen hand och sade att Boris

Jeltsin inte har kontroll över kvardröjande gamla kommunistiska maktstrukturer på det militära området. Det hade med ubåtsdiskussionerna att göra.

Jag säger detta för att visa komplexiteten i att fatta beslut på det utrikespolitiska området.

I stället för att ägna sig åt de principiella frågorna har man ägnat stor uppmärksamhet åt att diskutera hur många som är anställda i Regeringskansliet. Det är utan tvekan en intressant diskussion. Tesen är enligt den statistik som vi har i detta betänkande att antalet ärenden har minskat och att antalet anställda därmed borde minska. I detta betänkande efterfrågar oppositionen argument för att man behöver just detta antal anställda. När vi för en eller annan månad sedan diskuterade budgeten för 2005 var Centerpartiet och flera andra partier på det klara med att man utan vidare kunde dra ned antalet anställda i Regeringskansliet med mellan 10 och 15 % och att det inte behövdes någon närmare analys av detta. Det är per definition för många anställda.

Det är intressant att vi faktiskt är eniga i utskottets betänkande om att man behöver få fram mer underlag för att bedöma Regeringskansliets storlek och få fram nyckeltal på olika arbetsuppgifter som Regeringskansliet har. Det som är själva resonansbotten för de borgerliga i kritiken av antalet anställda är att antalet regeringsärenden har minskat. De ökar i komplexitet. Man kan då fråga: Hur mäter man egentligen det? Det är möjligt att nyckeltal skulle kunna visa detta.

Att antalet regeringsärenden har minskat beror på en medveten strävan att befria regeringen från ett stort antal förvaltningsbeslut som, om uttrycket tillåts, har tryckts ut på ibland domstolar och ibland andra myndigheter. Det är inte något som bara har uppstått, utan det har faktiskt förändrats på den punkten.

Vi är som sagt överens om att man bättre bör redovisa exempelvis antalet samråd i EU-nämnden och antalet aktiviteter beträffande olika beredningsfrågor inom EU, för att ta några exempel.

Göran Lennmarker hade som utgångspunkt att det mesta med EU klarades av i och med Sveriges inträde 1995 då det var som värst. Sedan borde antalet tjänstemän ha minskat. Jag tror att det är en alldeles felaktig utgångspunkt.

Jag vill också säga att antalet interpellationer under en tioårsperiod har ökat från 149 till 551. På något sätt påverkar det också behovet av personal i Regeringskansliet. Antalet skriftliga frågor har ökat från 580 till 1 616. Och på något sätt påverkar också det arbetet i Regeringskansliet.

Vid olika tillfällen har utskottsmajoriteter som Socialdemokraterna inte alltid har tillhört satt upp tidsgränser för när förslag ska anlända till riksdagen. Och det kräver naturligtvis också sina resurser.

Jag tror att det vore bra om vi höll fast vid vår gemensamma ståndpunkt om att vi behöver mer analys och diskussion i stället för att klippa till och säga att det har blivit så och så och att man därmed snabbt kan förändra saker och ting.

Beträffande författningsutgivningen är vi också överens om att den ska ske i god tid och att man ska ge myndigheter och allmänhet möjlighet att veta vad som gäller i olika författningar. Det är klart att det finns förklaringar till varför det blir kort tid och så vidare.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Det beslut som nu har tagits fram om att ändra ikraftträdandedatum för slopandet av arvsbatten kräver en ny författning och ett nytt beslut. Och man kan inte säga att det har varit möjligt att förutse saker och ting på detta område. Man kan kanske tänka sig att några som gynnas av den nya lagen redan har gjort dispositioner i förhållande till den då gällande lagen. Det finns alltså olika aspekter på dessa saker.

Herr talman! Slutligen skulle jag vilja ställa en fråga till Helena Höij, Kerstin Lundgren, Göran Lennmarker och Tobias Krantz om avgiften till EU. Jag förstår att det som jag säger är ett högst teoretiskt resonemang. Men om en borgerlig regering skulle kunna tänkas vara i närheten av att spräcka utgiftstaket – jag medger att ni kommer att säga att det aldrig kommer att inträffa eftersom ni är så mycket duktigare – hur skulle man då resonera? Säg att man så att säga ska ha hem 1 miljard för att inte spräcka utgiftstaket och rubba förtroendet för svensk ekonomi och undvika att villaräntor och annat höjs därför att marknaden tappar förtroendet för ekonomin. Vad skulle man då göra? Man kan inte bryta ett ingånget avtal – det har vi fått klart för oss – vare sig internationellt eller nationellt. Är det barnbidragets utbetalning som ska senareläggas, eller vad är det som ska senareläggas som inte kostar någonting vare sig i pengar eller i uppoffring från enskilda individer?

Herr talman! Det skulle vara utomordentligt intressant att få svar på vad som skulle vara det borgerliga handlandet i ett läge då utgiftstaket riskerar att spräckas. Försök sätta er in i detta även om det fordrar en del teoretiska övningar eftersom det nog inte finns i sinnevärlden att detta skulle kunna inträffa i en ny borgerlig regering. Erfarenheter finns ju från regerandet i början av 90-talet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets anmälan till kammaren och avslag på reservationen i betänkandet.

Anf. 63 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att vi har dragit försiktiga slutsatser i betänkandet av Regeringskansliets expansion. Därför är vi eniga i den text som vi har. Men vi pekar samtidigt på behovet av att just finna dessa olika nyckeltal och studera detta. Det är nämligen förbryllande att Regeringskansliet har expanderat så kraftigt i en situation där alla de olika saker som vi försöker identifiera som skäl till att det skulle ha behövt expandera nog inte stämmer. Men vi får komma tillbaka till detta. Men det är av vikt att vi gör detta.

Låt mig också säga – där tycker jag att det som Göran Magnusson sade till viss del var fel – att vi hade en mycket stor anspänning av lagstiftning när vi gick in i EU. Det var en anspänning som var större än vi någonsin har haft vare sig förr eller senare av det enkla skälet att vi skulle ta in det i svensk lagstiftning. Vad jag vill ha sagt med det är att man nog inte kunde rusta ned Regeringskansliet efter att vi kom in i EU, men däremot finns det nog inte någon anledning att säga att lagstiftningstakten i EU är sådan att den skulle motivera denna kraftiga ökning.

Slutligen något beträffande senareläggning av avgiften. Om man nu har försatt sig i den situationen att man spräcker utgiftstaket är det väl bättre att synliggöra detta genom att agera på det sätt som man ska genom att fullfölja givna åtaganden? Inom EU har man en diskussion om Greklands sätt att hantera stabilitetspakten. Den bygger på att man inte

ska försöka smussla undan något. Har man försatt sig i den situationen att man faktiskt bryter utgiftstaket är det bättre att tydliggöra detta än att låtsas som att man inte bryter utgiftstaket genom att göra en manipulation. Det är ju en ren manipulation att förskjuta betalningen från ena sidan av ett årsskifte till ett annat. Jag tror också att det är bättre för de finansiella marknaderna att man är tydlig. De kan nog minsann analysera också försöken till en kringgående manöver.

Anf. 64 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är bra att vi är överens om att vi vill ha mer underlag för att bedöma regeringens arbete. Jag tror att hela diskussionen skulle tjäna på det.

Det är klart att antalet samråd med EU-nämnden har ökat avsevärt sedan vi blev medlemmar i EU. Det är såvitt jag kan bedöma en förhållandevis ny uppgift som inte fanns tidigare. Både Göran Lennmarker och jag har ju erfarenhet av hur statsråden marscherar in och ut på fredagarna, och det är klart att det kräver den tid det tar i nämnden, men det kräver också tid att sätta sig in i ärendena. Det är alltså alldeles klart att det är något som skulle kunna redovisas på ett utförligare sätt.

Jag har ingen annan åsikt än Göran Lennmarker om att det var ett väldigt stort och omfattande lagstiftningsarbete som utfördes i anslutning till att vi blev medlemmar i EU, men medlemskapet har ju också lett till att vi måste agera på ytterligare en arena. Det är ju inte bara antalet förordningar och lagstiftningsobjekt som utgör arbetsvolymen i EU-sammanhang, utan det är ju hela den så kallade kommittologin, där Sverige tillsammans med andra medlemsländer deltar i ett omfattande beredningsarbete. Det känner ju Göran Lennmarker väl till, så jag behöver inte ta tid i anspråk till det så mycket. Jag ville bara framhålla det.

När det sedan gäller avgiften till EU säger Göran Lennmarker att det vore bättre att synliggöra den genom att låta utgiftstaket spricka. Ja, det är möjligt att det vore bättre, men så säger inte lagstiftningen. Lagstiftningen ålägger ju regeringen att undvika att spräcka utgiftstaket genom att vidta olika åtgärder, men Göran Lennmarker bryr sig inte om lagstiftningen, utan i varje fall så länge det är en socialdemokratisk regering så är det bättre att spräcka utgiftstaket. Kanske 20 000 villaägare då får högre boendekostnader därför att räntorna sticker på marknaden. Det är ju de kommunicerande kärnen som vi har att arbeta med i den ekonomiska tillvaro vi numera lever i. Så är det!

Anf. 65 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Ja, men nu måste vi väl ändå ha ordning och reda på argumenten! Det är ju inte så att regeringen har förorsakat minskade utgifter för staten utan ökade utgifter till följd av den straffränta som har utgått. Man kan väl inte säga att regeringen därmed har haft omsorg om rikets eller statens finanser – det är ju snarare motsatsen.

Så naiv är väl inte finansmarknaden att den inte skulle kunna genomskåda en kringgående manöver för att låtsas hålla utgiftstaket. De kan ju för övrigt höra på den här debatten.

Vi måste väl i den europeiska unionen och också i vårt eget land vara inriktade på att vi faktiskt ska följa lagar, regler och det korrekta sättet,

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

inte finna manövrar för att låtsas hålla de regler vi åsatt oss själva. Det måste ju ändå vara utgångspunkten.

Sist och slutligen: När det gäller Regeringskansliet var det en punkt som Göran Magnusson själv tog upp, nämligen att man trycker ut en del myndighetsbeslut från Regeringskansliet till myndigheterna. Det är ju också ett argument som egentligen talar för att det kanske inte är i Regeringskansliet som expansionen ska ske.

Men återigen: Vi ska titta på det här – det har vi varit ense om – och så får vi komma tillbaka till kammaren. Jag tror att det är en viktig och central fråga det här med granskning av den mycket starka expansionen av Regeringskansliet.

Anf. 66 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Kostnaderna ökade ju för staten. Men en fråga har Göran Lennmarker sorgfälligt undvikit att svara på, nämligen: Vad skulle en borgerlig regering ha dragit ned på för att undvika att spräcka utgiftstaket? Det ligger ju i lagstiftningen att regeringen är skyldig att göra detta. Då får man ju välja vilka utgifter som man vill skjuta på. Det här är inte en fråga om kostnaderna för staten. Det är en fråga om utbetalningarna inom en viss period som budgettaket faktiskt syftar till att klara.

Vad skulle en borgerlig regering ha gjort? Göran Lennmarker har ju nu ingen möjlighet att svara på den frågan. Det är väl möjligen så att man inte vill svara på den, och då talar man i stället om Grekland, EU och lite annat när vi har en mera konkret inrikespolitisk diskussion, nämligen denna: Är det så att man ska undvika en utbetalning från staten för att klara utgiftstaket så har ju en regering olika anslag att välja på. Det här är ett. Det finns andra anslag. Jag nämnde barnbidraget för att göra det hela effektfullt. Det finns en rad andra anslag. Man kan säga att vägbyggandet inte får kosta så mycket som det var tänkt, utan man får dra ned på det. Det uppskattas naturligtvis inte av alla bilister att man gör det. Det är ju ett svårt problem.

Men faktum kvarstår: En slutsats av det Göran Lennmarker säger är att man kanske borde pröva hela tanken med detta utgiftstak, därför att marknaden inte bryr sig om utgiftstaket. Man begriper i alla fall vad som händer. Frågan är vilken roll utgiftstaket då egentligen har i den budgetlag vi har. Det kanske är dags att se över hela budgetlagen. Den kanske är – som några skulle uttrycka saken – alltför nyliberalt präglad och alltför deterministiskt präglad och så. Det kanske är så att regering och riksdag, politikerna, faktiskt kan sköta ekonomin utan en massa hängslen och livremmar i form av takbegränsningar och annat, som ju tanken med budgetlagen faktiskt är.

Anf. 67 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att för protokollets del korrigera mig. Det smög sig in en nolla för mycket i antalet anställa i Regeringskansliet. Det ska vara 700. Jag har uppmärksammats på att jag hade sagt 7 000, och det vill jag bara rätta till när jag nu får ordet, herr talman.

Men oavsett denna nolla för mycket i Regeringskansliet vill jag bara betona vikten av mer underlag när det gäller expansionen av Regeringskansliet.

När den här kammaren beslöt att utöka Regeringskansliets anslag med 835 miljoner för ordförandeskapsåret var det med det tydliga syftet ordförandeskap. Det har sedan redovisats att 403 miljoner, såvitt jag kunde räkna ihop, användes för extra press, information och kultursatsningar etcetera preliminärt. Sedan var det möteskostnader, resor och annat.

Men när sedan ordförandeskapsåret tog slut har vi ju inte fått någon redovisning av varför anslagen ska vara så stora som har godkänts av den här kammaren. Jag har frågat Göran Magnusson flera gånger när vi har haft den här diskussionen. Han har alltid sagt att detta behövs, och med detta har han känt sig nöjd. Först nu verkar vi kunna få en ordning där vi åtminstone tvingar fram en precisering av motiven för den här tillväxten, och det är viktigt. Vi är överens om att den analysen nu saknas, och då är det märkligt att man samtidigt är beredd att anslå 800 miljoner mer än före ordförandeskapsårets inträde.

Anf. 68 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns inga nollor i Regeringskansliet, utan det var i Kerstin Lundgrens uppgifter som det var en nolla för mycket.

Hur vet Kerstin Lundgren utan den analys som jag också saknar att man kan skära ned anslaget till Regeringskansliet med 15 %? Sedan vill jag gärna upprepa den fråga som jag ställde till fyra av meddebattörerna: Vilket anslag skulle Kerstin Lundgrens regering skjuta upp utbetalningen på om det vore så att en sådan regering riskerade att slå igenom utgiftstaket?

Anf. 69 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Min fundering gäller hur det kommer sig att Göran Magnusson vill använda våra skattepengar till att utöka Regeringskansliet utan att veta att behoven verkligen föreligger och utan att ha ett underlag för den tillväxten i Regeringskansliet. Hur kommer det sig att Göran Magnusson vill använda skattepengarna utan ett bra underlag? Tre år har gått, och nu säger Göran Magnusson: Analysen behövs – det finns inget underlag. Ja, men då är det väl rimligt att den här kammaren, som har till uppgift att föra medborgarnas talan, håller regeringen i hampan och inte medger mer resurser än vad man kan motivera.

Jag noterar att ni säger i *Vad kostar det att regera?* att det verkar finnas en dragkamp mellan myndigheter och Regeringskansli. Måhända ligger en del av otydligheterna i detta.

Herr talman! Jag vill göra en kort kommentar om utgiftstaken och budgetlagen. Det centrala för varje regering är naturligtvis att säkerställa att lägga fram en budget till den här kammaren som klarar sig inom de lagar och avtal som vi har och som klarar att använda resurserna på ett bra sätt. Vi har konstaterat att budgeteringsmarginalen i regeringens budgetförslag nästan har upphört att existera under senare år. Det är mycket lite det här året. Det leder till att regeringen får göra den här typen av uttryckningar, speciellt om man inte vågar ta diskussionen om att man har överskridit sina kostnader och vidta åtgärder för att till exempel i vårbudgeten åstadkomma reduceringar av utgifter på andra områden.

Det är fullt möjligt för varje regering att förelägga sådana förslag för den här kammaren och dra in anslag från myndigheter. Men det har regeringen inte valt, utan man väljer i stället Sveriges bönder eller EU för att bryta mot EU-avtal. Det är en trist metod, herr talman.

Anf. 70 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är väl trist för varje kategori som drabbas av en senarelagd utbetalning. Men Kerstin Lundgren förmår inte att lyfta sig lite grann från den kortsiktiga dagspolitiken och tänka sig in i ett teoretiskt resonemang om att även en regering som hon skulle stödja skulle kunna hamna i en situation, oberoende av budgeteringsmarginaler och oberoende av hur skickligt utformad budgeten är, att man mot slutet av året riskerar att bryta igenom utgiftstaket. Då har regeringen lagligen ålagts att faktiskt vidta åtgärder.

Jag inte fått något svar vare sig av Lennmarker eller av Kerstin Lundgren på vilka anslag som en sådan regering skulle välja, utan det blir resonemang om att vi egentligen aldrig skulle försätta oss i det läget. Det är klart att man kan leva på den tron, och jag hoppas att ni kan fortsätta med era teorier och inte behöver sätta er in i den verklighet som regerandet faktiskt kan innebära. Det hade varit intressant med ett intellektuellt teoretiskt resonemang på den här punkten, men det klarar vi tydligen inte, i varje fall inte i dag.

När det sedan gäller Regeringskansliets storlek är det inte så att vi först nu har börjat diskutera detta. Vi har fortlöpande i utskottet diskuterat det och försökt resonera på lite olika sätt. Det framgår av budgetframställningen att regeringen på olika sätt motiverat varför man vill ha den här storleken. I Centerns partimotion om Regeringskansliets storlek står det bara att det är för många där och att man kan dra ned personal med kanske inte 15 men 13½ % eller någonting sådant där.

Anf. 71 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Göran Magnusson ägnar en stor del av sitt anförande och sina repliker till att försöka hitta skäl till att legitimera den ökning av Regeringskansliets storlek som har ägt rum. Exempelvis säger Göran Magnusson att man har haft en långsiktig strävan att minska antalet ärenden som avgörs av regeringen. Dessa ska i stället föras över till andra myndigheter. Den rimliga slutsatsen av att antalet ärenden och arbetsbelastningen minskar måste i så fall vara att också personalen på Regeringskansliet måste minska och att den personalen flyttar över till den myndighet som handlägger ärendena. Åtminstone säger mitt sunda förnuft att det borde vara så.

Den ordning som Göran Magnusson nu förespråkar för hur vi ska hantera Regeringskansliets budgetfrågor framstår som väldigt egendomlig. Först bestämmer vi oss för att antalet personal och resurserna ska öka, och sedan funderar vi på om det var rätt att göra så. Jag tycker att vi ska göra tvärtom. Vi funderar på hur det ser ut när det gäller antalet arbetsuppgifter. Ökar de? Ja, då är det klart att det ska vara mer personal. Minskar de, då behövs det färre. Göran Magnusson förespråkar en annan ordning, som jag tycker är helt obegriplig.

Sedan tar Göran Magnusson upp frågan om den europeiska utvecklingsfonden och regeringens agerande där. Det första man kan säga är

naturligtvis att regeringen måste ha en bättre framförhållning och skaffa sig bredare marginaler. Det har varit så under en lång följd av år att marginalerna för regeringens budgethantering kraftigt har minskat. Det kan inte komma som någon överraskning för regeringen att i slutet av året ska en inbetalning till Europeiska utvecklingsfonden för vårt medlemskap där ske. Det kan inte vara någon överraskning.

Göran Magnusson var inne på att det kan leda till ett minskat förtroende från marknaden om man inte vidtar några åtgärder. Men vi ska också komma ihåg att även budgettricksandet kan leda till minskat förtroende från marknaden. De flesta inser nog att budgettaket i praktiken redan har spräckts genom tricksandet. Förtroendet för regeringens politik och därmed för staten har redan minskat.

Anf. 72 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Själva utgångspunkten för Tobias Krantz och andras stereotypa redovisning och resonemang om att det faktum att antalet regeringsärenden har minskat skulle leda till slutsatsen att man skulle minska storleken på Regeringskansliet. Det är enligt min och också enligt regeringens mening felaktigt. Det man har flyttat bort och förenklat beslutsprocessen i är ett antal så kallade förvaltningsbeslut. Jag tror att det är en process som kommer att fortgå. Det kommer att bli ännu färre förvaltningsärenden därför att man kan lägga dem på andra myndigheter. Syftet med detta har varit att faktiskt frigöra utrymme för regeringen att regera på en rad olika politikområden.

Jag vill upprepa, även det blir lite tjugigt, att själva EU-medlemskapet och arbetet med det är en faktor. Utvecklingen när det gäller frågor och interpellationer är en annan faktor. Det finns flera andra. Jag tycker att det är bra att vi nu är överens om att vi ska försöka få fram fler nyckeltal för att verifiera de olika ståndpunkterna.

Det lönar sig inte så mycket att slå varandra i huvudet med att vi inte exakt vet hur det är på det ena eller det andra området. Det väsentliga är att vi faktiskt kan komma närmare en situation där vi blir överens om att det går åt personal att regera. Alla de studier som har gjorts utanför regeringen om regerandet har visat att det går åt mer personal. Det är aldrig någon som har sagt att det har funnits för mycket folk i Regeringskansliet.

Till sist kan jag bara konstatera att min fråga om vilket anslag som Folkpartiet skulle använda i stället för dem som inte får användas besvaras med att man aldrig skulle hamna i det läget. Inte heller med Krantz är det tydligen möjligt att föra den lite mera teoretiska diskussionen.

Anf. 73 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! För att återvända till den teoretiska diskussionen vill jag bara påpeka att just det förhållandet att det ska betalas in en EU-avgift i slutet av ett år inte är någon nyhet för regeringen. Det är min poäng. I allt budgetterande finns det alltid svårigheter med att beräkna utgifter och inkomster. Men att det ska betalas in en avgift i slutet av ett år kan väl inte vara någon nyhet för regeringen. Då menar jag att här har regeringen misskött sig å det grövsta genom att använda just den här posten till att tricksa med budgeten. Det tycker jag Göran Magnusson kunde tillstå. Det

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

kan inte vara någon nyhet att man ska betala in en avgift i slutet av ett år. Det vore absurt att påstå det.

Den ordning som Göran Magnusson förespråkar när det gäller Regeringskansliets expansion är faktiskt väldigt egendomlig. Göran Magnusson sade tidigare att det finns en medveten strävan att minska antalet ärenden på Regeringskansliet. Okej, visst, det är säkert bra. Om antalet ärenden minskar måste vi fundera på: Behöver verkligen hela den personal som tidigare handlade ett större antal ärenden finnas på Regeringskansliet? Kanske ska den personalen flyttas över till den myndighet som nu handlägger de ärenden som har tagits från Regeringskansliet?

Jag tycker att vi ska vara varsamma med skattebetalarnas pengar. Om Regeringskansliet tydligt kan visa att antalet ärenden i andra ärendekategorier ökar och att man har fått en ökad arbetsbelastning på andra punkter, då ska utgifterna tillåtas att öka, kanske också kraftigt, och personalen ska tillåtas öka. Men regeringen har inte presenterat det underlaget. Det är det som är så egendomligt. Det är därför som den ordning som Göran Magnusson föreskriver är så egendomlig, det vill säga att vi först beviljar pengar och sedan funderar på om det var legitimt. Jag tycker att det skulle vara en motsatt ordning.

Anf. 74 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det var Studieförbundet Näringsliv och Samhälle som i varje fall bekostade en studie som hette *Vad kostar det att regera?* Den studien visade två saker: Det var för få människor i Regeringskansliet. Det var för lite styrning från Regeringskansliet av de underställda – för att göra det tydligt – myndigheterna. Det är de myndigheter som kallas självständiga i en del debatter.

Det finns ett problem – och det var det som den här studien och andra studier pekade på – i att det sker en kunskapsuppbyggnad i myndigheterna, skickligt, korrekt och bra, som Regeringskansliet inte riktigt kan svara mot därför att man har för lite folk. Man har för lite folk och måste rekrytera personer med nya kompetenser. Det måste naturligtvis finnas människor som kan sådana frågor som gäller till exempel klimatpolitiken för att regeringen sist och slutligen ska kunna göra rätt avvägning.

Jag tycker att synen på detta är något förenklad. Man drar långtgående slutsatser av några färre permutationsärenden och av att man har fört över en del beslutsfattande till andra organ.

Sedan vill jag återkomma till detta med EU-avgiften. Jag får inget svar på den fråga som jag har ställt, utan bara ett undervisande resonerande om hur det borde vara i den bästa av världar. Regerandet sker inte alltid i den bästa av världar. Det är klart att man vet att EU-avgiften ska betalas, det är inte det som är problemet. Problemet är ju att det har dykt upp andra kostnader som riskerar att spräcka utgiftstaket.

Men den diskussionen vill Tobias Krantz inte föra. Han anser att regeringen hade förbrutit sig å det grövsta när man sköt på EU-avgiften några veckor. Frågan är om han kunde mildra sitt omdöme. Kan Tobias Krantz möjligen i något sammanhang – det går ju inte nu – ange något anslag där regeringen bara hade förbrutit sig? Det hade ändå varit en viss förbättring.

Anf. 75 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att kommentera den utgångspunkt som Göran Magnusson har när det gäller utgiftstaket, nämligen att varje regering i slutet av året oundvikligen riskerar att hamna i en situation där man måste skjuta på någon utbetalning. En utbetalning styrs alltså av de kostnader som man budgeterar för. En del kostnader kan man planera bättre än andra och är mer förutsägbara. Men som regering har man både möjlighet och skyldighet att lägga fram en budget där det finns en marginal, där det finns tillräckligt med resurser för att betala de planerade utgifterna.

Man måste också ha en budgeteringsmarginal för att klara av vissa oförutsedda utgifter så att man inte hamnar i den situation som den socialdemokratiska regeringen gjorde när man behövde tricksa med budgeten. Syftet med budgetlagen förbigicks helt. Det syftet innebär att man ska ha kontroll på sina utgifter och en budget i balans. Man ändrar ju inte kostnaderna bara genom att flytta utbetalningarna.

Jag tycker att utgångspunkten är helt fel. Den kritik som vi för fram är berättigad. Det handlar inte i grunden bara om vilket konto som man tar pengarna från för att kunna skjuta upp utbetalningen.

Anf. 76 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Nej, Helena Höij, jag har inte den uppfattningen att varje regering oundvikligen slår huvudet i utgiftstaket. Det ska undvikas. Jag instämmer i alla teoretiska resonemang om hur det borde vara, det vet vi alla. Den fråga som jag ville ha svar på var vilket anslag som Helena Höij skulle välja i statsbudgeten om hennes regering hamnade i en situation där utgiftstaket riskerade att spräckas.

Sedan kan man naturligtvis prata sig ur detta genom att säga att det aldrig kommer att bli aktuellt, men det är inte det som min fråga handlar om. Det kan vi alla klara ut på vilket föreningsmöte som helst. Det intressanta är ju att ni nu anser att regeringen har förbrutit sig å det grövsta mot budgetlagen, men ni har egentligen inga särskilda resonemang om det.

Tanken med utgiftstaket är ju att utgifterna ett visst år inte ska överskrida utgiftstaket. Det ligger i själva uppbyggnaden av lagstiftningen att en åtgärd som en regering kan vidta är att skjuta på utbetalningar till kommande år. Det är utbetalningar vi talar om, inte kostnader som ska bokföras ett visst år.

Ert intresse drivs mera av att pricka regeringen än av att diskutera och lösa problemet med detta. Som jag sade nyss kan man möjligen fundera över om budgetlagen och de styrinstrument som finns är särskilt väl anpassade till den verklighet som vi lever i.

Utbetalningarna styrs av budgeten, men om folk är sjukare än vad som är tänkt i budgeten kan man inte bara säga att pengarna är slut, eftersom det är en sak som man har ett lagligt åtagande att klara. Då måste man fortsätta med utbetalningarna och sedan göra en prioritering för att klara utgiftstaket. Jag tycker faktiskt inte att detta är så svårt.

Anf. 77 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Om en vanlig svensk familj hade 36 kr per år i budgetmarginal för oförutsedda utgifter tror jag inte att någon av oss skulle bli

förvånad om man framåt december upptäcker att pengarna inte räcker när alla julklappar ska betalas. Det är detta som har styrt regeringens budgetarbete under de senaste åren.

Vårt intresse är att det ska bli en helt annan styrning och en helt annan form av budget. Hur dessa prioriteringar ska ske kan ju Göran Magnusson läsa i vårt budgetförslag där vi anger hur vi vill fördela utgifter och kostnader.

Jag vill också passa på att något reflektera över Regeringskansliets expansion och i samband med det få ett förtydligande av Göran Magnusson.

Utskottet skriver: Vi behöver nyckeltal. De skulle kunna bidra till en mer täckande bild av regeringens och Regeringskansliets verksamhet. Det skulle bland annat underlätta bedömningen av utvecklingen av antalet anställda inom Regeringskansliet. Innebär inte detta ändå ett medgivande från socialdemokraterna i konstitutionsutskottet om att det inte känns helt tryggt att fortsätta att acceptera den expansion som har skett av Regeringskansliet?

Man brukar tala om att vi har generella besparingskrav på våra myndigheter och att vi vill se årliga effektiviseringar och rationaliseringar. Några sådana besparingskrav kan vi inte se i Regeringskansliet, och vi har inga underlag för att kunna bedöma det. Men ligger det ändå inte någonting i det som vi har enats om i KU:s betänkande?

Anf. 78 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Helena Höij säger att det inte kommer att uppstå något takproblem med en borgerlig regering, i varje fall inte med en kristdemokratisk regering, därför att budgeteringsmarginalen kommer att vara så stor att man klarar detta. Så kan man ju säga, men mitt resonemang bygger på att en regering befinner sig i den situationen att man riskerar att slå igenom budgettaket. Då är frågan: På vilket sätt löser man det problemet som man är lagligen ålagd att hantera?

Jag får inget riktigt svar på den frågan. Sedan hänvisar Helena Höij till motioner och annat från Kristdemokraterna. Men inte står det väl i era motioner hur ni ska klara att hantera situationen om ni slår igenom budgettaket? Det står bara att ni inte kommer att göra det. Det är fullständigt självklart. Regeringens budgetproposition bygger på samma förutsättning, nämligen att man inte ska slå igenom budgettaket. Det är inte det som diskussionen ska föras om, utan frågan är: Vilket anslag skulle ni välja?

När det gäller Regeringskansliets expansion ligger det väl ett medgivande i detta i den meningen att jag som kommunalpolitiker alltid har ansett att den som vill ha ett anslag ska kunna visa och motivera varför.

Bakom årets resonemang kring resultatredovisningen ligger ju en flerårig diskussion mellan KU och Regeringskansliet som har sitt ursprung i Riksdagens revisorer som ansåg att Regeringskansliet borde redovisa sitt resultat som vilken annan myndighet som helst. Nu har vi gett upp den tanken lite genom att vi säger att vi vill ha dessa nyckeltal och annat. Jag ser ingen stor politisk dramatik i detta.

Jag utgår ifrån att Regeringskansliet kommer att visa vilken personalkraft som man behöver. Kan man inte visa det är det väl bra för både regeringen och skattebetalarna att man kan vara några stycken färre.

Herr talman! När vi nu behandlar detta års granskningsbetänkande, som kanske inte väcker den allra största uppmärksamheten, finns det nog en fråga som vi naturligt bör ställa oss, inte för att någonting egentligen är ifrågasatt men för att vi ska hitta svaret på den: Varför utför vi den här granskningen och vad är värdet av den granskning som vi har döpt till höstgranskningen?

Värdet ligger inte i, som det ibland verkar, att ha en möjlighet extra att skapa lite kritik mot regeringen, att hitta ett utrymme att pricka och säga att här gör ni fel, även om det givetvis ingår i en politisk granskning som den som konstitutionsutskottet utför. Nej, värdet ligger i att vi genom att till exempel titta på sådana saker som permutationsärenden och fideikommissärenden, som kanske inte så många andra studerar, kan granska regeringen på ett sådant sätt att Regeringskansliets arbete kan bli lite bättre nästa år, att några problem och några felaktigheter eventuellt kan komma upp i ljuset så att Regeringskansliet kan arbeta ännu bättre nästa år.

Jag vill i det sammanhanget nämna till exempel översynen av regeringsprotokollet, som KU-kansliet och konstitutionsutskottet gör på ett, vill jag säga, förtjänstfullt sätt, eller författningsutgivningen, som vi i det här betänkandet konstaterar kanske borde lite snabbare och inte borde ha varit så sen som den varit i några fall.

Utgångspunkten i och värdet av konstitutionsutskottets granskning såväl på hösten som på våren är att få en bättre exekutiv makt, en regering som klarar sina uppgifter ytterligare lite bättre. Därför är det ibland lite trist att se att det kanske inte är den utgångspunkten i arbetet som Regeringskansliet eller några av oss KU-ledamöter har när vi sitter på våra möten eller när vi får svaren på de frågor vi ställt till Regeringskansliet. Det är lite konstigt att svaren på frågorna vi ställer ibland är så korthuggna, när de skulle kunna vara längre och mer allomfattande för att vi ska kunna göra en bra granskning. Kanske borde surmulenheten som man i Regeringskansliet ibland visar utbytas till en insikt om det gemensamma värdet av att riksdagen granskar regeringen.

Herr talman! Med detta sagt vill jag nämna några frågor som kommer upp i betänkande KU10. En fråga som vållat rätt stort utrymme i den här debatten är Regeringskansliets tillväxt. Jag är faktiskt lite förvånad över att den blivit en så central fråga i den här debatten och just i en tid när vi alla och kanske, om man lyssnar på den mediala debatten, allra mest den borgerliga alliansen hade hoppats att det funnits några till anställda inom Regeringskansliet, lite mer möjligheter att ha en krisberedskap, lite mer möjligheter att finna tid att organisera den krisberedskap som riksdagens partier och regeringen tidigare har sagt att man skulle ordna. Det är det som vi har krävt just nu. Det som diskussionen har kretsat kring sedan den fruktansvärda tsunamikatastrofen är att några till borde vara anställda inom Regeringskansliet, att lite mer utrymme och tid borde finnas för att ordna krisberedskapen. Därför hade jag inte trott att diskussionen om att Regeringskansliet växer alltför mycket skulle vara så stor i den här debatten.

Men jag instämmer i vad tidigare talare har sagt. Jag ser en koncensus mellan utskottets båda Göran, ordförande Lennmarker och vice ordförande Magnusson, när de säger: Nu vill vi ha ytterligare redovisning om

varför Regeringskansliet växer. Vi vill ha resultatindikatorer och målstyrning också när det gäller EU-frågor och annat som Regeringskansliet hänvisar sin tillväxt till, så att vi kan granska detta ytterligare nästa år. Nu har vi kommit så här långt, och sedan fortsätter vi nästa år. Det är bra att vi gör det i enighet.

I detta sammanhang har vi också granskat jämställdheten inom Regeringskansliet. Vi har kunnat se att det arbete som riksdagen lagt ned på att granska jämställdheten har burit frukt i Regeringskansliet. Man har kommit längre i jämställdhetsarbetet och hoppas att man kommer ytterligare längre nästa år.

Herr talman! En annan sak som vi granskat är beslutsfattandet inom det internationella området, då särskilt inom den europeiska unionen som Sverige är medlem i, tyvärr skulle några av oss säga. Detta beslutsfattande sker ofta väldigt fort, inte bara för att EU har sådana rutiner utan också för att omvärlden kräver att beslutsfattandet på den internationella arenan sker väldigt fort. Det innebär att en del av de regler för hur beslutsfattandet ska ske som vi har i Sveriges riksdag och i Sverige ibland sätts på undantag. Det är ett problem. I utskottets samlade bedömning konstaterar vi att det då finns två sätt att göra, antingen att se till att EU:s handläggningstider blir längre, att vi får möjlighet att klara av det beslutsfattande som vi enats om att vi ska ha i Sverige på hemmaplan genom att kräva detta av EU, eller att ändra reglerna här hemma. Vi kan inte fortsätta att ha en ordning där reglerna för hur vi fattar beslut på det internationella området ibland sätts på undantag, utan vi måste se till att vi får en ändring, antingen i EU:s agerande eller i de regler som vi har hemma. Det är ett enigt uttalande av utskottet som jag tycker är värt att fästa ögonen vid.

Herr talman! En annan sak som vi tar upp är frågan om remissberedning just inom EU-beslutsfattandet. När vi har gått igenom detta på de olika departementen tror jag att vi kan konstatera att hur man remissbeleder förslag till direktiv och färdiga direktiv mer handlar om vilken praxis som växt upp under de tio år vi varit medlemmar i EU än vilka principer man har för hur ärenden bör remissbehandlas. Det handlar mer om vilken kontakt man har med olika intresseorganisationer och hur man tror att det funkade bäst någon gång för tio år sedan än vilka principer som finns bakom.

Därför konstaterar och understryker utskottet att ett vanligt remissförfarande som är det svenska alternativet, och som vi gärna sprider över världen, till ett lobbyarbete där de resursstarka hörs mest är att föredra också i EU-ärenden. Remissförfarandet har, skriver vi, olika värden vid olika tillfällen inför ett beslut. I ett tidigt stadium av remissberedning av ett direktivförslag kan man samla in synpunkter från intresseorganisationer, arbetsmarknadens parter och andra för att kunna påverka förhandlingarna inom EU. I slutet av ett direktivförhandlande kan man av samma och andra organisationer få reda på vilka konsekvenser det beslut man håller på att fatta kan få i verkligheten. Därför är det viktigt att remissförfarandet fungerar i båda dessa led. Vi har konstaterat att det i det senare ledet inte fungerar så bra som vi hade önskat.

Det är också viktigt, som utskottet understryker, att remissmöten och andra former av mer praxisbetonade sätt att behandla åsikter från världen utanför Riksdagshuset och Regeringskansliet bara är ett komplement till

det klassiska remissförfarandet. Och det kan inte vara något annat om vi ska ha ett remissförfarande som bygger på att alla ska komma till tals, inte bara de resursstarka.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag ta upp en fråga som det finns en reservation om i betänkandet. Jag vill börja med att säga att jag yrkar bifall till utskottets förslag i sin helhet och därmed avslag på reservationen.

Vi hade en diskussion om den här frågan tidigare, vid vårgranskningen. Det är uppenbart att vi drar lite olika slutsatser om vilken av de två delarna av budgetlagen som egentligen väger tyngst när den del som handlar om att man i varje läge ska se till att hålla utgiftstaket och den del som handlar om internationella förpliktelser står i konflikt med varandra.

Det går ju att föra det hypotetiska resonemang som Göran Magnusson förde och möjligen dra slutsatser av det i de debatter som förs här. Utgiftstaket är i mångt och mycket en ganska absurd konstruktion. Att behöva hamna i situationen att något ska skjutas upp några dagar för att hålla budgetlagen är kanske inte riktigt rätt och rimligt. Jag tycker att vi bör ompröva vår syn på utgiftstaket. Vi bör fundera på annat än hängslen och livrem, kanske på förtroendet för våra folkvalda i stället. Men det är en annan fråga som bereds i finansutskottet.

I stort instämmer jag i utskottets betänkande också i denna del. Jag gissar att jag kan få återkomma till det i någon av de replikväxlingar som här följer.

Anf. 80 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin tar upp två centrala frågor. Den ena är frågan om Regeringskansliets krisberedskap. Det är ju en fråga som har hamnat i fokus nu.

Om det hade varit så att den mycket kraftiga expansionen i Regeringskansliet hade berott på att man hade byggt ut eller kanske till och med vidhållit den krisberedskap som fanns, skulle jag kunna ha förståelse för att det i alla fall var ett delmotiv för expansion. Mitt intryck, men det är bara ett intryck – det är sådant som vi får titta på lite noggrannare – är snarare att det kanske var en högre krisberedskap 1994. Vi hade traditionen från det kalla kriget då det fanns en väldigt hög beredskap ifall Sverige skulle anfallas, en krigsberedskap helt enkelt.

Jag kan också gå tillbaka och minnas den dramatik som var kring regeringsskiftet 1994 angående Estonia. Om jag minns rätt – det är ju drygt tio år sedan – var förmågan hos den utgående regeringen och den inkommande regeringen att hantera den svåra situationen nog större än vad jag nu tycker mig ha sett i Regeringskansliet. Det här bör vi titta på. Det var mera intryck som jag ville delge. Jag tror att vår kritik snarare kommer att skärpas när vi tittar på förmågan att hantera kriser.

Får jag också säga något om utgiftstaken. Det är klokt att ha en disciplin. Det är ju därför de finns. Men det är inte klokt att ha en ordning där man med tricks kringgår ett utgiftstak. Det är inte det som är meningen. Det är på samma sätt som med andra typer av regler som vi sätter upp för oss själva, just för att ha en disciplin i vårt arbete. Det fanns en tid när vi inte hade det, på 1980-talet. Då hade vi nästan 10 % inflation varje år, en förfärlig tid ekonomiskt sett, kännetecknad av mycket stor indisciplin.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Anf. 81 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Det fanns en annan tid då vi inte heller hade den bästa ekonomiska budgetdisciplin i Sverige. Det var under den senaste borgerliga regeringen.

Om man ska fundera över frågan om disciplin är det också ett budskap som gavs i replikväxlingen med Göran Magnusson tidigare: Vi kommer att ha större budgeteringsmarginaler. Vi kommer att se till att vi aldrig hamnar i den situationen.

Jag tror att det är ett hypotetiskt budskap och att en borgerlig regering också kommer att kunna lida av att hamna i det. Om man verkligen ska göra allvar av det man sade innebär det att man får göra stora nedskärningar. Man får hitta områden där man skär, så att man får den här marginalen och aldrig behöver hamna i den situationen. Det är alternativet, och det blir intressant att se vilka nedskärningar man föreslår. Som sagt är det också en diskussion som snarare förs i finansutskottet än här.

Jag försöker koppla den diskussion vi nu har om att det borde finnas en bättre krisberedskap inom Regeringskansliet – det är åtminstone vad vi tror och vi har en kommission som ska titta på det – till den diskussion vi har här om att Regeringskansliet snarare borde banta eller åtminstone inte växa så mycket. Jag tycker att det finns en koppling och jag ville göra den. Jag hade inte på allvar trott att frågan om Regeringskansliets tillväxt just nu skulle ta så stor del av debatten som den har tagit.

Men det är självklart, verkligheten har visat att vi behöver en bättre krisberedskap. Kommissionen kommer att titta på hur vi åstadkommer det. Möjligen blir det också någonting som händer i KU, på det sätt som ordföranden åtminstone medialt har sagt ska ske.

Anf. 82 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Låt mig också ta upp en annan sak som Gustav Fridolin gick in på i sitt anförande. Det gäller beslutsfattandet på det utrikespolitiska området i och med EU-medlemskapet. Här är vi ense. Det är egentligen ingen polemik om det som står i betänkandet. Men det finns en viktig aspekt i det som har hänt. Det var några stickord som Gustav Fridolin valde, nämligen att han antydde att det hade varit bättre om vi inte hade varit med i EU.

Den stora förändringen har ju faktiskt varit riksdagens ökade roll i utrikespolitiskt beslutsfattande. Det är en väldigt dramatisk skillnad från den tid som var innan EU-medlemskapet, när riksdagens roll ju var väsentligt mycket mindre jämfört med i dag tack vare EU-medlemskapet. På vissa områden kan vi säga att riksdagens roll kanske har blivit mindre, men på det utrikespolitiska området har den blivit väsentligt mycket större.

Vi har en ordning som innebär att riksdagen nu har ett mycket aktivt deltagande i utrikespolitiska beslut. Det är ett stort och viktigt framsteg tack vare EU-medlemskapet, och jag tycker att det är viktigt att poängtera det.

Anf. 83 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag gissade att det skulle vara omöjligt för Lennmarker att inte haka på den passus jag hade om att jag och Miljöpartiet nog hade

tyckt att det hade varit bättre om vi hade gjort ett annat ställningstagande i EU-folkomröstningen för tio år sedan.

Möjligen har riksdagens roll gentemot regeringen på det utrikespolitiska området skärpts genom EU-medlemskapet. Å andra sidan har Sveriges roll på den globala arenan försvagats genom att vi ska anpassa våra utrikespolitiska utspel till exempel till franska och tyska handelsintressen. Vi kan inte vara lika tydliga som vi var innan mot Kinas ockupation av Tibet. Vi kan inte vara lika tydliga som vi var innan i Mellanösternkonflikten, till exempel. Det är den analys jag gör.

Jag gör också den analysen totalt sett att den nationella arenan har tappat makt till EU-planet. Det är den diskussionen vi har i många sammanhang, och vi kommer säkert att återkomma till den i de konventsdiskussioner som följer och förhoppningsvis avslutas med en folkomröstning.

Anf. 84 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin sade angående frågan om avgiften till den europeiska utvecklingsfonden att det fanns en skillnad i uppfattning om avvägningen mellan om regeringen ska inskrida mot förändringen som kan leda till att utgiftstaket spräcks och att hålla ingångna avtal. Jag vill bara poängtera att det i budgetlagen inte står någonting om att det ska göras en avvägning mellan dessa två mål. Det står att regeringen ska inskrida mot företeelser som kan leda till att utgiftstaket spräcks men det ska ske med respekt för ingångna avtal och internationella förpliktelser. Det är det som står i budgetlagen.

När vi i konstitutionsutskottet granskar hur regeringen har agerat bör vi granska det utifrån konstitutionella utgångspunkter och säga: Regeringen gjorde fel, från konstitutionella utgångspunkter, och bröt mot budgetlagen. Jag tycker att Gustav Fridolin och övriga majoritetsföreträdare åtminstone kunde säga det: Ja, det var fel från konstitutionell utgångspunkt att göra det, men vi gjorde en annan ekonomisk-politisk bedömning därför att vi tyckte att det andra alternativet var sämre.

Jag tycker att man åtminstone kunde erkänna detta i debatten i stället för att säga att det finns en avvägning mellan de två målen för det finns det inte, såsom budgetlagen i dag är skriven.

Sedan tog Gustav Fridolin upp frågan om Regeringskansliets expansion. Jag tror att det är viktigt att poängtera att det som vi är kritiska till i Regeringskansliets expansion, som har framgått här i debatten, är den omotiverade ökning som har skett eller att den ökning som skett inte har motiverats av goda argument från regeringens håll. Om regeringen hade sagt att man vill satsa på en ordentlig krishantering och det kräver extra personal i Regeringskansliet tror jag att det hade mottagits mycket väl, inte minst från de partier som under flera år tidigare har krävt just det. Det är klart att vi hade ställt upp och sagt att det behövs mer pengar till Regeringskansliet. Det är den omotiverade ökningen som vi är kritiska till, inte en ökning som kan motiveras.

Anf. 85 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag tror ingen opposition hade sagt att det är bra att Regeringskansliet växer under några som helst förutsättningar. Vi får väl se

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

om det kommer fram, om Folkpartiet då säger att det är bra att vi ger mer pengar till Regeringskansliet. Jag tvivlar.

Budgetlagen innehåller två förpliktelser. Man ska hålla utgiftstaket. Jag tycker att det är en konstig förpliktelse och hade hellre sett att saldo-målet var ett samlande mål för budgeten, men nu ser det ut så här. Budgetlagen innehåller också förpliktelsen att man ska hålla ingångna avtal och internationella förpliktelser.

Vid vissa tillfällen, när utgiftstaken håller på att spräckas, blir det i praktiken en avvägning mellan dessa två delar. Då ansåg vi, som satt vid budgeten då, att det var viktigare att hålla de avtal som staten har gentemot barnfamiljerna i form av barnbidrag, gentemot statsanställda i form av löner, gentemot andra som berörs mycket av den statliga budgeten än de avtal som finns med Europeiska utvecklingsfonden. Vi flyttade därför den utgiften, och jag tycker att det var en rätt och rimlig avvägning, också konstitutionellt riktig.

Jag är också kritisk, Tobias Krantz, till att regeringen inte har motive-rat varför man har behövt en ökning. Det kommer man nu att göra; vi efterfrågar det. Där finns faktiskt konsensus i utskottet.

Anf. 86 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin försöker smita ifrån. Jag respekterar att Gustav Fridolin i sin egenskap av budgetförhandlare eller organisatör bakom regeringssamarbetet när det gäller den ekonomiska politiken vill göra en viss typ av avvägning. Jag respekterar den uppfattningen. Vi kan gärna föra den diskussionen, och vi har delvis gjort det tidigare. Vi har från den borgerliga oppositionen försökt tala om att vi vill ha en större budgeteringsmarginal och så vidare – *fine!* Absolut, vi kan föra den dis-kussionen. Men nu diskuterar vi hur vi ska tolka budgetlagen.

Konstitutionsutskottet granskar hur regeringen har följt den lagstift-ning som gäller för budgetering. Som budgetlagen är skriven kan man inte säga att det ska ske en avvägning mellan de två sakerna. De inskrid-anden som regeringen ska göra för att se till att budgettaken inte spräcks ska ske med respekt för ingångna avtal. Där finns ingen avvägningsfråga utifrån konstitutionell utgångspunkt.

Sedan kan Gustav Fridolin säga att man bröt mot detta, att man inte tyckte att det var så viktigt därför att det fanns andra saker som var vikti-gare. Okej, men då ska man säga det så att vi vet vad vi har att utgå från framöver.

Sedan säger Gustav Fridolin att vi är överens om att vi inte ska ha omotiverade öknings till Regeringskansliet. Ändå är det så att Gustav Fridolin i egenskap av företrädare för Miljöpartiet har suttit här i kamma-ren och röstat för omotiverade öknings till Regeringskansliet år efter år. Det är en senkommen insikt som Gustav Fridolin nu visar i frågan om Regeringskansliets expansion. Jag välkomnar den förstås och att Gustav Fridolin nu är med och kräver att vi ska få goda argument för att Rege-ringskansliet eventuellt ska öka.

Om det är så att regeringen visar att det behövs en ökning exempelvis för att kunna ha en bättre krishantering i Regeringskansliet kommer vi att acceptera det med stor glädje, särskilt som vi tidigare under flera år har föreslagit just detta.

Anf. 87 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Ökad budgeteringsmarginal på borgerligt sätt innebär ökade nedskärningar. Det är inte om detta diskussionen om EU-avgiften eller avgiften till Europeiska utvecklingsfonden handlar. Det vet jag. Jag bara konstaterar att såsom budgetlagen är skriven hamnar man i den avvägningen. Jag tycker att regeringen gjorde en rimlig och konstitutionellt riktig avvägning, men jag tycker också att vi kanske gemensamt borde se till att lagen ändras genom att bolla ärendet vidare till våra kamrater i finansutskottet.

Vad gäller budgeten för Regeringskansliet i stort vet Tobias Krantz mycket väl att även om man har ett samarbete med andra partier får man inte igenom riktigt allt man önskar. Jag hade önskat att regeringen redan tidigare varit tydligare i fråga om varför den behövt ökningen, men vi har valt att inte ta den striden. Vi har tagit andra strider, och därför har vi nu i Sverige friår, vi har påbörjat en grön skatteväxling, vi har sänkt bokmomsen och mycket annat. De har varit viktiga strider att ta.

Anf. 88 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin tror inte att någon opposition godtar att ett regeringskansli växer. Vi var överens, såvitt jag kan minnas, om att utöka anslagen för ordförandeskapsåret. Det som därefter följde var att Miljöpartiet backade upp det hela genom att Regeringskansliet fick fortsätta att ligga på de nivåerna, trots att de inte motiverade varför. Ordförandeskapsåret fanns inte längre att tillgå, och Miljöpartiet kunde inte redovisa några andra argument.

Jag hade förväntat mig, herr talman, att Gustav Fridolin, inte minst från sin EU-kritiska utgångspunkt, skulle ha varit som en igel i Regeringskansliet för att säkerställa att de använde dessa resurser på ett bra sätt, resurser som motiveras utifrån just EU-samarbetet och EU-arbetet.

Det förvånar mig att Gustav Fridolin försöker göra den mycket tragiska katastrofen, och den hantering som vi därefter sett i Sverige, till någon form av gardin som ska skymma sikten för den här delen av Regeringskansliets expansion. Det krävs måhända en noggrannare granskning eftersom tillväxten i sig kan innebära en ökad röra med oklarhet om vem som ska göra vad och med myndigheter som inte styrs.

Sedan, herr talman, vill jag bara göra en kommentar beträffande utgiftstaket. Jag hör, och jag utgår från att övriga lyssnare också hör, att Miljöpartiet inte gillar utgiftstaket. Jag kan bara gratulera Miljöpartiet till att de lyckats få med sig regeringen på att uppenbarligen medvetet undergräva budgetlagen genom det sätt som de hanterar EU-avgifterna på och som vi från oppositionen kritiserar. Det är uppenbarligen en medveten strategi från Miljöpartiets sida, och den får stöd av Göran Magnusson, att upphäva den ordning som vi beslutat om, alltså genom att nonchalera den budgetlag som kammaren antagit.

Anf. 89 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Det var nog den konstigaste replik jag hört.

Nej, det är ingen medveten strategi att försöka kringgå budgetlagen. Det som hänt de gångna åren, och det vet nog Kerstin Lundgren lika väl som jag, är att vi haft ett stort ohälsoproblem i Sverige. Då kan man förstås lösa det budgettekniskt så som åtminstone det största borgerliga

partiet föreslagit, nämligen genom att sänka ersättningen för de människor som blir sjuka och därmed kanske tvingas gå från hus och hem.

Det är inte den politik vi för, utan vi har tyckt att det varit bättre att försöka hålla så strama tyglar som möjligt på nya utgiftsökningar och när vi kommit till den här gränsen skjuta upp utbetalningen ett par dagar och i stället göra den efter årsskiftet. Det är bättre än att sänka sjukersättningen till 65 %.

Jag tror nog att regeringen anser att Miljöpartiet är en igel i Regeringskansliet som kräver mycket, som får igenom mycket och som arbetar hårt på att genomföra så mycket som möjligt av grön politik. Vi har dock inte prioriterat frågan om att stoppa Regeringskansliets expansion. Vi har inte ens prioriterat att få fram de tydliga motiven för riksdagen till varför det ska ske.

Nu gör vi det gemensamt i konstitutionsutskottet. Vi efterfrågar det, och vad jag förstår kommer vi till nästa år att få den typen av resultatindikatorer som gör att vi gemensamt ska kunna granska den expansion som Regeringskansliet haft.

Slutligen, herr talman, tycker jag att det är ovärdigt Kerstin Lundgren att tolka det som jag sagt om Regeringskansliets expansion i förhållande till den diskussion vi nu för om en bättre krisberedskap som att jag skulle vilja dra en gardin för diskussionen. Det enda jag sagt är att jag trodde att just dessa dagar kraven på ett minskat regeringskansli inte skulle eka så högt när man samtidigt i alla andra debatter kräver att Regeringskansliet ska utökas med ett par man.

Anf. 90 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Snarare handlar det väl om att få ett regeringskansli som är effektivt, hushållande och gör de uppgifter som vi sagt – enligt de lagar och avtal som finns.

Jag kan inte se annat, herr talman, än att Gustav Fridolin uppenbarligen tycker att det är helt okej att Regeringskansliet får låt oss säga mellan 500 och 800 miljoner utan att dessa granskas samtidigt som de överskrider budgetlagen och de bestämmelser som finns när det gäller utbetalningar enligt de avtal vi har med EU. Han tycker uppenbarligen att den ordningen är helt tillfyllest och något som han kan acceptera.

Jag ser andra vägar att arbeta efter, och då kan jag inte undgå att konstatera att Miljöpartiet medvetet försöker öppna dörren, eller minska trösklarna, för att hävda budgetlagen så att man får ordning och reda i ekonomin och från regeringens sida verkligen vidtar åtgärder.

Ingen ska ju tro att de sjukskrivna är glada över de åtgärder som regeringen vidtagit, över att stå i rehabiliteringsköer. Det finns andra sätt, Gustaf Fridolin, att arbeta för att lösa de problemen, både vad gäller människor och ekonomi, än genom att överskrida budgetlagen.

Anf. 91 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Ja, det behövs ökade åtgärder för att stoppa ohälsan. Det kräver vi också. Jag hoppas att vi där kan komma framåt med Socialdemokraterna. Det krävs en god ekonomi i balans. Det har vi lyckats bättre med än det som var resultatet från borgerliga regeringar, om vi nu ska prata om resultatindikatorer.

Och ja, Kerstin Lundgren, regeringen måste granskas. Jag började mitt anförande med att understryka just värdet av en granskning och förklara varför jag tycker att vi ska göra en granskning för att regeringen ska kunna bli bättre. Jag tycker inte att det finns någon motsättning där. Den viktigaste parlamentariska granskningen är den som vi gör i konstitutionsutskottet.

Vi har kommit en bit på väg. När vi tittar på Regeringskansliets expansion är vi eniga dels om att den skett, dels om hur den skett. Vi är också eniga om att vi till nästa år behöver ökade förklaringsmodeller till varför den skett. Där är vi eniga. Det finns ingen motsättning. Vi har ett enigt utskott. Borgarna har inte reserverat sig så visst finns det en enighet om detta. Och vi kommer att fortsätta den granskningen.

Anf. 92 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Det är inte min avsikt att förlänga debatten alltför mycket. Jag har bara en kort fråga med anledning av ett tidigare inlägg från Göran Magnusson.

Jag har en oerhörd respekt för fakta, och alla gör vi nu och då faktafel. Jag för min del tycker att det är mycket pinsamt när jag kommer på mig själv med att inte ha lämnat korrekta fakta. Göran Magnusson sade i diskussionen att vi i reservationen hävdar att regeringen å det grövsta brutit mot budgetlagen. I reservationen står emellertid följande: ”Det kan enligt vår mening ifrågasättas om detta överensstämmer med budgetlagens krav på god hushållning.”

Låt mig ställa bara en fråga till Göran Magnusson. Ska uttrycket ”ifrågasättas om detta överensstämmer med” i fortsättningen alltid tolkas som ”å det grövsta brutit mot”?

Anf. 93 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag ber gärna om ursäkt om jag hade en felaktig tolkning av vad som stod i reservationen. Jag stödde mig på Tobias Krantz beskrivning av regeringens handlande enligt reservationen, men det var tydligen inte korrekt.

Jag håller med Ingvar Svensson om att det i reservationen står så som han läser.

Anf. 94 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tackar för ursäkten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

7 § Hyresrätt och bostadsrätt, m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2004/05:BoU2
Hyresrätt och bostadsrätt, m.m.

Anf. 95 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna står bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 6.

Detta betänkande handlar om boendeformer, om hyresrätter och bostadsrätter. Det hade inte skadat om äganderätten och småhusägandets förutsättningar också hade varit föremål för dagens diskussion. Då hade bilden blivit mer komplett. Men även om vi begränsar oss till hyresrätter och bostadsrätter hoppas jag att debatten kommer att handla om just mångfalden av boendeformer och om valfrihet och trygghet i boendet.

För att bemöta mångfalden bland familjer krävs en mångfald av boendeformer. Därför behöver valfrihet bli ett ledord för bostadspolitiken. Lika lite som regeringen ska avgöra vilka former av barnomsorg familjer bör välja ska staten detaljreglera vilken typ av bostäder som ska byggas för att tillgodose de behov som finns.

De boende måste få möjlighet att påverka sin boendemiljö och sina boendekostnader genom medansvar och inflytande. Vi behöver stärka valfriheten och människors möjligheter att efterfråga en bostad som passar deras livsplaner.

Innan juluppehållet hölls en hearing i bostadsutskottet. Temat var: Vilka verkningar har de genomförda bostadsrättsombildningarna haft? Representanter för forskning, myndigheter, bostadsföretag, hyresgäst- och bostadsrättsorganisationer fanns närvarande.

Svaren blev olika beroende på vilken organisation eller institution som representerades. På motsvarande sätt kommer förmodligen också de olika citaten från den hearingen att användas här i dag.

Forskningsgruppen för samhälls- och informationsstudier skriver så här i sin rapport från november 2004 angående inställningen till utförsäljning av allmännyttan: "Frågan om utförsäljning av allmännyttan är ofta knuten till ens politiska åsikter. Borgerliga väljare är generellt mer positiva till en utförsäljning än väljare som röstar på s, v och mp." Väns-terkartellen vill enbart förbjuda, stoppa och hindra medan vi i alliansen vill tillåta, riva hinder och göra det möjligt.

Det framkom på hearingen att den personliga ekonomin sannolikt är en faktor som påverkar vilken inställning man har till en utförsäljning av allmännyttan, eftersom det är avgörande om man har ekonomiska förutsättningar till att äga sitt boende. Många av de svagare hushållen som vet att de understundom blir beroende av socialbidrag vågar inte gå med i bostadsrättsombildningen även om de vet att de då skulle kunna få en lägre kostnad. På många platser är det dyrare att bo i en hyreslägenhet än att bo i en egen bostad. För många familjer skulle ett eget ägande av boendet inte bara bli billigare genom den egna arbetsinsatsen utan också mer ändamålsenligt med förbättrade möjligheter till en utökad familj.

En Sifundersökning visar att en stor del av svenskarna vill ha ett betydande inflytande över sitt boende. Ca 63 % vill bo i äganderätt, 18 % i bostadsrätt och 16 % i hyresrätt.

Det finns alltså goda skäl att från politiskt håll underlätta för hushåll med lägre inkomster att äga sin bostad. Därför har Kristdemokraterna presenterat åtgärder som dels gör det enklare att spara pengar till en insats, dels minskar kraven på en alltför omfattande egen insats.

Vad gör nu regeringen för att möta befolkningens önskemål? Jo, den försvårar ombildningar genom olika pålagor och likriktar bostadsbyg-

gandet genom att begränsa investeringsstöden till de minsta hyresrätterna.

Socialdemokraternas politik har, förmodligen mot de ansvarigas intention, kommit att utgöra ett hot mot hyresrätten. Senare års statistik över byggande och en tilltagande bostadsbrist är en dyster läsning, framför allt vad gäller hyresbostäder. Regeringen har alltför länge trott att tillfälliga investeringsbidrag ska råda bot på hyresrättens specifika problem. Så har det inte blivit.

Kristdemokraterna anser att hyresrätten har massor av fördelar. Men det krävs att hyresrätten som boendeform görs mer attraktiv och tillgänglig. Politiken måste inriktas på att skapa förutsägbarhet och långsiktig lönsamhet för byggande och ägande av hyresfastigheter, annars riskerar hyresrätten att försvinna från många områden.

Vid sidan av ett långsiktigt finansieringssystem och fastighetsskattens avskaffande anser Kristdemokraterna att det är helt nödvändigt att reformera hyressättningsssystemet i den riktning hyresmarknadens parter tagit initiativ till.

Hyressättningsutredningens förslag lämnade i vissa avseenden en del övrigt att önska, bland annat vad gäller Hyresgästföreningens inflytande, som föreslås bli orimligt stort vid nyproduktion. Remisstiden gick ut i december, och vi vet att vi snart kommer att få möjlighet att kräva svar av regeringen om vad som blev av reformen. Kanske kan vi få lite *inside information* redan här i dag.

En nödvändighet för att hyresrättsmarkanden ska utvecklas är att likvärdiga villkor gäller för de olika aktörerna. Så är inte fallet i dag. Revisionsföretaget Ernst & Young tillsammans med branschorganisationen Fastighetsägarna Sverige har utrett omfattningen av kommunernas stöd till de egna bostadsföretagen. Under 2002 fick 273 av 287 undersökta kommunala bostadsföretag kommunalt stöd på sammanlagt 12,5 miljarder kronor. Samtidigt sätter de hyresnormen för alla privata fastighetsägare.

Kommunala bostadsföretag spelar i många fall en viktig roll för att kommuner ska kunna fylla sitt bostadsförsörjningsansvar. Kommuner ska kunna satsa på bostadssektorn och tillhandahålla billiga bostäder, men de kan inte tillåtas dra undan mattan för privata fastighetsägare. Snedvridningen av konkurrensen är en betydande orsak till att privata hyresrätter är en allvarligt hotad boendeform i många delar av Sverige.

För att skapa bättre förutsättningar för hyresrätten att utvecklas bör allmännyttans roll som förstahandsnorm vid prövning av hyran avskaffas. Det är inte rimligt att allmännyttan med sina särskilda förutsättningar ska vara vägledande för hela hyresmarknaden. Allmännyttiga bostadsföretag och privata bostadsföretag ska ha likvärdiga konkurrensregler.

Den konkurrensvidriga situationen förstärks av statens stöd till kommuner med bostadsöverskott. I dag lämnar myndigheten Statens bostadsnämnd bara stöd till kommunala bolag. Svenskt Näringsliv har starkt kritiserat detta, och Fastighetsägarna har anmält det till EU-kommissionen. Kristdemokraterna anser att det behövs ett stödssystem som är öppet för alla fastighetsägare i de kommuner som har problem med bostadsöverskott.

Herr talman! I vår reservation nr 6 tar vi upp behovet av samrådsförfarande för vräkningssituationer. Enligt vår mening bör det i samtliga fall

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

där frågan om vräkning blir aktuell ställas krav på att hyresvärden medverkar i ett samrådsförfarande som syftar till att göra det möjligt för hyresgästen att behålla sin bostad.

Den problemsituation som uppstår för barn vid vräkning har Kristdemokraterna pekat på länge, men regeringen har inte insett problemet och har sagt nej till samrådsförfarande. Bara några veckor efter den senaste debatten när vi tog upp frågan konstaterade regeringens egen arbetsgrupp, som fått till uppgift att beskriva och analysera situationen för barn som lever i ekonomiskt utsatta situationer, att 2 000 barn varje år blir vräkta från sina hem. Detta upprörde naturligtvis regeringen. Nyvaken skickade man ut ett pressmeddelande om att det genast skulle tillsättas en utredning för att se över frågan. Självfallet är det bra.

När människor sägs upp från sin bostad föreligger vanligen allvarliga sociala eller ekonomiska problem. Det finns goda skäl för samhället att i ett tidigt skede hjälpa till med att upprätthålla en dräglig bostadssituation. Särskilt viktigt är det när barn berörs. Det insatser som det allmänna riktar mot dessa personer och familjer måste vara effektiva och resultatriktade för att göra det möjligt för familjen att bo kvar.

Det får aldrig gå slentrian i de åtgärderna. Därför har vi kristdemokrater angående detta betänkande yrkat bifall till reservation 6. Vi utgår ifrån att regeringen gör en stor insats så att utredningen kommer fram till förslag som i fortsättningen leder till att inte 2 000 barn ska kastas ut på gatan varje år i välfärdslandet Sverige.

Anf. 96 PETER DANIELSSON (m):

Herr talman! Som vanligt står vi bakom alla de moderata reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 5 under punkt 5.

I betänkandet behandlas, som Ragnwi Marcelind sade, förslag från den allmänna motionsperioden som handlar om hyresrätt, bostadsrätt och kooperativ hyresrätt. Som vanligt avslår utskottsmajoriteten alla förslag. Trots att vi dagligen påminns om problem på det bostadspolitiska området verkar utskottsmajoriteten nöjd både med den förda bostadspolitiken och med situationen på bostadsmarknaden. Uppenbarligen delar även regeringen belåtenheten eftersom det har varit tunnsått med propositioner under det gångna året.

Det är tråkigt för alla som står i bostadskön och det är tråkigt för alla de tusentals människor i miljonprogramsområden som förvägras möjligheten att äga sin bostad. Men det är också tråkigt för debatten i den här kammaren. Eftersom regeringen och utskottsmajoriteten inte gör någonting förändras inte heller debattsituationen särskilt mycket från år till år.

Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet fortsätter att vara nöjda med situationen. Om något absolut måste göras förespråkar man alltid mer politiska ingrepp – detta trots att det är uppenbart för de allra flesta betraktare att det är just politiska ingrepp i form av hyresreglering, stopplag och kraftiga subventioner som har skapat många av de problem som vi ser på bostadsmarknaden i dag.

Även i det här betänkandet går mönstret igen. Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet försvarar på punkt efter punkt politisk styrning och reglering medan vi i alliansen inte sätter lika stor tilltro till de politiska lösningarna.

Vi moderater menar att det är dags att rulla tillbaka den politiska makten och styrningen av bostadspolitiken till förmån för en ökad frihet för medborgarna. Det är vår bestämda uppfattning att bostadsmarknaden ska styras av människors efterfrågan och fria val och inte av regleringar och politiska beslut. Det är med de här glasögonen på som jag ämnar beröra några av de frågor som behandlas i betänkandet.

Herr talman! Ett flagrant exempel på hur enskilda människors vilja har åsidosatts i ideologins namn är Socialdemokraternas och stödpartiernas kampanj för att göra det svårare för hyresgäster att ombilda sina lägenheter till bostadsrätter. De har höjt kraven för att en förening ska kunna göra en intresseanmälan och så småningom bilda en bostadsrättsförening från majoritet till kvalificerad majoritet bland hyresgästerna. Dessutom har man infört ett krav på folkbokföring på adressen för att hyresgästerna ska få vara med och rösta. Inte nog med det – man har också fattat beslut om den så kallade stopplagen, som gäller från den 1 april 2002. Enligt den ska länsstyrelsen pröva alla överlåtelseav lägenheter som ägs av kommunala bostadsföretag. Det är denna mycket tveksamma lag som har förhindrat många människor från sina drömmar om att kunna äga sin egen lägenhet. Bland de drabbade finns flera tusen människor som bor i miljonprogramsområden runt Stockholm, bland annat Östberga och Akalla. Det är särskilt tragiskt eftersom det finns starka skäl som talar för att de boendes möjlighet att äga och förvalta de hus som de bor i hade kunnat bidra till att motverka segregation och utanförskap i just de områden som domineras av kommunägda hyresbostäder.

Vi moderater vill i motsats till Socialdemokraterna och stödpartierna underlätta och uppmuntra ombildningen. En bra början vore att skrota stopplagen och återställa de majoritetskrav som gällde före ändringen i samband med ombildningen till krav på enkel majoritet.

Herr talman! Ett annat exempel från betänkandet där utskottsmajoriteten inte anser att enskilda människor vet sitt eget bästa är att de kooperativa hyresrättsföreningarna inte får bestämma om medlemmarnas upplåtelseinsats ska räknas upp i samband med återbetalning eller ej. Trots att ett sådant beslut rimligen bör fattas av de berörda i föreningen och trots att flera remissinstanser, bland andra kammarrätten i Göteborg, Boverket och Sveriges advokatsamfund, ansåg att stadgevillkor som tillåter indexuppräkning borde vara tillåtna förvägrar utskottsmajoriteten föreningarna de möjligheterna. Det tycker vi moderater är fel.

Ytterligare ett exempel på majoritetens övertro på politiska beslut är utskottets uppfattning att bostadsrättsföreningar ska ha underrättelseskyldighet gentemot socialnämnden trots att motsvarande system på hyresrätterns område inte har fungerat särskilt bra. Dessutom kan det vara känsligt för styrelsen att vara skyldig att anmäla en granne till socialnämnden. Som vi bedömer det finns det också en stor risk att den berörde känner sig kränkt av socialnämndens inblandning. Eftersom inskränkningen av den enskildes integritet är större än nyttan tycker vi att det bör ligga på den enskilde bostadsrättsinnehavaren att ta kontakt med de sociala myndigheterna om han eller hon behöver hjälp eller stöd.

Herr talman! Ett annat område där alldeles för stor tilltro sätts till politisk reglering är hyresmarknaden. För alla betraktare är det uppenbart att tillämpningen av den så kallade bruksvärdesprincipen har lett till en

rad negativa konsekvenser på hyresmarknaden. Lågt byggande, låg rörlighet bland hyresgästerna och omfattande svarthandel är bara några exempel på det. Dessutom har bruksvärdesprincipens tillämpning vid uthyrning av bostadsrättslägenheter lett till ett minskat utbud på andrahandsmarknaden. Den som hyr ut med gällande lagstiftning riskerar att inte ens få täckning för sina kostnader för bostadsrätten i form av avgifterna och kostnaderna för det kapital som finns bundet i lägenheten. Andrahandshyresgäster har nämligen rätt att i dag få tillbaka så kallad överhyra, det vill säga den del av hyran som överskrider en jämförelse med en kommunalägd hyresbostad i närheten. Därmed kan ägaren till bostadsrätten påtvingas att i praktiken betala en nettoutgift för en bostad som han inte nyttjar. Det är knappast en rimlig konsekvens av bruksvärdesprincipen och det leder definitivt inte till att fler lägenheter ställs till andrahandsmarknadens förfogande.

Eftersom exempelvis unga människor på grund av dagens misslyckade politik har svårt att teckna förstahandskontrakt har detta bidragit till att öka svårigheten att skaffa en bostad.

Vi moderater anser att det är viktigt att det andningshål som andrahandsmarknaden ändå utgör på en hårt pressad hyresmarknad omfattar ett större antal lägenheter. Därför tycker vi att det är viktigt att den som hyr ut sin bostadsrättslägenhet i andra hand också har möjlighet att få full kostnadstäckning. Det tycker vi är helt rimligt.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag beröra de motioner från Vänsterpartiet som behandlas under punkterna 1–4. I dessa lyfter Vänstern fram ett antal saker som de menar är problematiska med just andrahandsuthyrning. Vi moderater står bakom utskottets avslagsförslag, men jag kan inte låta bli att poängtera att alla de problem som eventuellt är förknippade med en andrahandsuthyrning grundar sig på det faktum att det råder brist på just förstahandskontrakt. Om man vill reducera problem med andrahandsuthyrning är således den i särklass bästa lösningen att se till att det byggs fler bostäder.

På det området har vi i alliansen sedan länge presenterat ett stort antal förslag. Bland annat måste det bli bättre ekonomiska förutsättningar för att bygga och förvalta hyresrätter. Vi tycker till exempel att man bör införa ägarlägenheter. Men dessa förslag har hitintills mötts av kalla handen både från regeringen och från utskottsmajoriteten här i kammaren.

Dessvärre väljer de att klamra sig fast vid en övertro på den politiska styrningen av hyresmarknaden och vid det politiska motståndet mot ägande – detta trots att mycket tyder på att det är just mindre politisk reglering som är lösningen på många av de problem som medborgare i dag upplever på bostadsmarknaden.

Herr talman! Under mer än 50 år har bostadsmarknaden styrts av politiska regleringar och beslut. Resultatet är långt ifrån tillfredsställande. Därför är det dags att i stor utsträckning låta bostadsmarknaden styras av människors efterfrågan och fria val. För att det ska bli verklighet krävs uppenbarligen en ny regering och en annan majoritet i den här kammaren. Vi i den borgerliga alliansen ser problemen. Vi har presenterat en lång rad förslag till lösningar. År 2006 hoppas vi att en majoritet av väljarna ger oss förtroende att börja detta viktiga förändringsarbete.

Anf. 97 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 13, men vi står självfallet bakom alla våra reservationer.

Herr talman! I dag behandlar vi i bostadsutskottet riksdagsledamöternas förslag från den allmänna motionstiden 2004 rörande hyresrätt, bostadsrätt och kooperativ hyresrätt. Förhoppningsvis kommer vi att få anledning att diskutera hyresrättsliga frågor igen inom en snar framtid med anledning av utredningen *Reformerad hyressättning*, som nyligen remissbehandlats. Tre stora aktörer på den svenska bostadsmarknaden, Sabo, Fastighetsägarna och Hyresgästernas Riksförbund, har tagit initiativet till en överenskommelse – den så kallade trepartsöverenskommelsen. Detta har legat till grund för utredningen. Frågan är när regeringen avser att lägga fram en proposition eller till och med om regeringen avser att lägga fram någon proposition. Kan utskottsmajoriteten ge besked i dag? Det vore mycket trevligt.

Folkpartiet liberalerna har en helhetssyn på bostadspolitik. Frågor som berör hyresrätt och bostadsrätt är viktiga delar i denna. Det handlar om två upplåtelseformer och två varianter som skapar valfrihet. Det är två upplåtelseformer som över tid kan övergå från den ena till den andra formen – från hyresrätt till bostadsrätt. Det är upplåtelseformer som också var och en på sitt sätt ska innebära trygghet, flexibilitet, förutsägbarhet och tillgänglighet. De hyresrättsliga och bostadsrättsliga frågorna i dag handlar om just villkoren för boendet. Vi i Folkpartiet menar att bostadskonsumentens makt över det egna livet behöver förstärkas.

Jag vill övergå till att beskriva Folkpartiets förslag i detta betänkande. När det gäller ombildning till bostadsrätt anser vi att även boende i flerbildshus bör kunna äga och förvalta huset de bor i. Ombildning till bostadsrätt är en angelägen och möjlig väg för att få till stånd en blandning av upplåtelseformer även i miljonprogramsområdena. För många är det angeläget att kunna få förvalta huset man bor i, vilket också ger möjligheter att påverka sin närmiljö på ett mer omfattande sätt. Vi anser att majoritetsreglerna bör återställas till enkel majoritet, det vill säga att regelverket inte i onödan ska förhindra ombildning. I slutändan är det den ekonomiska kalkylen som kommer att påverka om man ombildar eller inte. Därmed menar vi att de argument som utskottsmajoriteten anför i betänkandet inte är rättvisande.

Vi anser att en reformering av hyressättningssystemet är nödvändig. Ett viktigt skäl till att det inte byggs hyresbostäder är risken med den ekonomiska kalkylen. En friare hyressättning för nyproducerade lägenheter behöver införas. I dag formas hyrorna i skärningspunkten mellan tre avgörande faktorer, nämligen bruksvärdesprincipen, hyresförhandlingarna och de kommunala bostadsföretagens roll. Om Sverige ska få en fungerande bostadsmarknad som bättre tillmötesgår människors önskemål och efterfrågan måste systemet moderniseras.

Bruksvärdesprincipen syftade ursprungligen till att skapa ett starkt besittningsskydd för hyresgästerna. Det var en trygghetsåtgärd, men den skulle också ha marknadsmässiga inslag. En tydlig glidning har dock skett under de dryga 30 år som systemet har varit i bruk. Barbro Engman, ordförande i Hyresgästernas Riksförbund, uttalade i Dagens Nyheter den 10 november 2003 att man inte förmått att vårda bruksvärdessystemet. Hon sade: ”Min uppgift är att se till att hyrorna upplevs som rättvisa,

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

annars blir inte systemet trovärdigt. Dagens hyressättning drabbar folk i ytterstaden, som redan betalat mer än vad man gör i innerstan. Vår trovärdighet som organisation i miljonprogramsområdena är snart nere i noll.”

Vi i Folkpartiet anser att en rad reformer behöver genomföras för att få fart på nyproduktionen av hyresrätter samt för att öka rörligheten och flexibiliteten på hyresmarknaden. Hyresgästernas besittningsskydd och de fria förhandlingarna mellan hyresgäster och fastighetsägare är viktiga principer som bör värnas, men det finns behov och utrymme för reformer.

Ett ökat bostadsbyggande där det långsiktigt blir en balans mellan utbud och efterfrågan är viktigt för att pressa priserna på boendet. Vi i Folkpartiet ser det som självklart att produktionskostnadsutvecklingen måste följas noggrant.

Vi anser också att en friare hyressättning för nyproducerade lägenheter behöver införas. Min fråga är: Vad anser utskottsmajoriteten? I betänkandet hänvisar ni bara till en pågående utredning, men vad anser ni i sak?

Möjligheten att ompröva hyran efter sex månaders hyrestid i nyproduktion behöver också ses över. Det är självklart att osäkerheten om vilka hyresnivåer som kan tänkas godtas i framtiden allvarligt försvårar både den privata och den kommunala nyproduktionen av hyresrätter och styr över till det mer lönsamma och regelmässigt stabila byggandet av bostadsrätter.

Vi vill att de kommunala bostadsbolagens hyresnormerande roll förändras. Vi menar att de kommunala bostadsbolagens funktion som förstahandsnorm vid hyressättning bör upphävas och ersättas av ett system där hyrorna i ett större utbud av bostäder, oavsett ägare, leder fram till ett bruksvärde.

Vi vill se förändringar inom det kollektiva förhandlingssystemet och när det gäller Hyresgästföreningens roll. I dag har Hyresgästföreningen i stort sett monopol på att företräda hyresgäster. Sedan 1997 är det inte längre tillåtet att två eller fler hyresgästföreningar förhandlar för hyresgästerna i ett visst hus. Folkpartiet vill utveckla den enskilda hyresgästens möjligheter att välja vem som ska företräda denna vid förhandlingar kring hyressättningen. Hyresgästföreningens monopol måste brytas och den enskilda hyresgästens möjlighet att påverka boendet stärkas. Förbudet mot flera samtidiga förhandlingsordningar måste tas bort.

Vi vill också att hyresgästen själv ska kunna bestämma över förhandlingsavgiften. I dag betalas en förhandlingsavgift till Hyresgästföreningen av fastighetsägaren.

Vi vill införa ägarlägenheter. Vi ser detta som en möjlighet i stället för att ta bort förbudet mot dubbelupplåtelse. Vi tycker att det vore en mer intressant väg att gå än att ta bort förbudet mot dubbelupplåtelse.

Jag har själv ställt ett antal frågor till statsråd om förutsättningar för vräkning och samrådsförfarande. Där har vi fått svaret att utredning pågår. Folkpartiet har i många motioner framhållit vikten av att motverka vräkning, och inte minst vräkning av barnfamiljer. Ungefär 1 500–2 000 barn utsätts årligen för detta. Huvudsakliga skäl till vräkningar anges vara hyresskulder. De som har skulder och betalningsanmärkningar har

svårt att få en ny bostad. Kommunala bostadsföretag är också mycket restriktiva till att ta in personer med den typen av problem.

Vi menar att socialtjänstens befogenheter måste ses över. Det har vi också föreslagit i våra motioner. De förslagen kommer att behandlas i socialutskottet.

Vi anser också att den pågående utredningen borde ha beaktat hyra vid andrahandsupplåtelse av bostadsrätt. Precis som tidigare talare har varit inne på menar vi att man även här måste göra en förändring och översyn.

När det gäller underrättelse till socialnämnd vid förverkande anser vi att i och med att detta inte fungerar inom hyresrättens område finns det inte heller något skäl till att överföra det till bostadsrättens område. Dessutom finns det stora skillnader. Bostadsrätten representerar ett förmögensvärde, och underrättelse är därmed inte speciellt verkningsfullt. Vi kan också konstatera att alla de stora centrala remissinstanserna var emot detta förslag.

Herr talman! Hyresrätten och bostadsrätten innefattar var och en på sitt sätt trygghet, flexibilitet, förutsägbarhet, tillgänglighet och också en ekonomisk dimension. Det handlar om ekonomisk överkomlighet. Det behövs en modernisering och reformering av regelverket, inte minst på hyresrättens område. Vi hoppas att vi får möjlighet att återkomma för vidare behandling. Frågan är om regeringen kommer att ge oss möjligheten att inom en snar framtid behandla fler frågor inom det hyresrättsliga området med anledningen av utredningen. Jag vill upprepa min fråga till utskottsmajoriteten: Vet ni om det kommer en proposition, och vad anser ni i sak i denna fråga?

Anf. 98 STEN LUNDSTRÖM (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har fem reservationer i det här betänkandet. Jag yrkar redan nu bifall till en av dem för att vi ska spara lite tid när vi voterar sedan. Jag yrkar bifall till vår reservation 3.

Våra reservationer har alla till syfte att stärka hyresgästernas position på bostadsmarknaden. Fyra av motionerna berör situationen för dem som hyr i andra hand.

Herr talman! Jag ska ge Peter Danielsson en liten poäng. Det är naturligtvis så att andrahandsmarknaden minskar om vi bygger tillräckligt många lägenheter. Nu handlar inte det här betänkandet om byggandet. Det finns naturligtvis en vilja i det här utskottet att föra samma debatt varje gång vi pratar om samma saker oavsett vad det egentligen rör. Ragnwi Marcelinds inlägg var kanske helt lysande när det gäller det, för jag hittade inte särskilt mycket av det Ragnwi pratade om i betänkandet. Men varför inte? Man ska ta tillfället i akt att saluföra sin politik i alla sammanhang.

Vi vill också bygga mer, och vi har också visat hur man kan göra det. Vi delar däremot inte Peter Danielssons uppfattning om hur det här byggandet ska komma till stånd, men det kan vi diskutera vid ett senare tillfälle.

Herr talman! I vår reservation nr 1 har vi lagt fram ett förslag om rätten till förstahandsavtal för andrahandshyresgästen när förstahandshyresgästens rätt upphör. Idén med detta är att stärka andrahandshyresgästens möjligheter att ta över ett kontrakt när man är skötsam och har bott

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

ganska länge i en bostad. Det kan handla om att förstahandshyresgästen till exempel har avlidit. Det kan också handla om att han har vräkts till exempel på grund av otillåten andrahandsuthyrning eller av något annat skäl. Det innebär att andrahandshyresgästen i det fallet ställs utan bostad trots att han själv inte har gjort någonting för att förorsaka det som har hänt. Vi tycker inte att det är rimligt, och det borde man kunna se över.

Avslagsyrkandet är väl som vanligt – att det här skulle kunna riskera att leda till planerade överlåtelser. I det här fallet tror jag lite mer än majoriteten på utredningsväsendet inom svenska staten. Jag tror att det är fullt möjligt att se till att det sätts lite livrem och hängslen på en sådan här lagstiftning – detta för att se till att vi undviker just nämnda del.

I reservation nr 2 tar vi upp problemet med överhyror. Vi vill gärna införa att de ska bedömas som ocker och att möjligheten därmed ska finnas att säga upp en förstahandshyresvärd som tar ut en alltför hög hyra. Jag tycker att det system vi har i dag är ganska välfungerande när det gäller hyressättningen.

En förutsättning för att det ska vara en poäng med detta är naturligtvis att andrahandshyresgästen har möjlighet att ta över lägenheten. Förra året hamnade vi i en sorts moment 22 när vi diskuterade sådant som finns med i de här två reservationerna. Å ena sidan tyckte man att vår motion var ganska välformulerad. Å andra sidan avstyrkte man alla våra krav på andrahandshyresgästens rätt till bostad, till kontraktet.

Reservation nr 3 vill jag kanske uppehålla mig lite mer vid. Där tar vi upp de så kallade kommunala/sociala bostäder som finns runtom i vårt land och som tenderar att öka i antal. I takt med att allt fler får svårt att komma in på den reguljära bostadsmarknaden ökar logimarknaden, alltså härbärgen och hotell, och den sekundära bostadsmarknaden där socialtjänsten erbjuder de hemlösa bostäder med andrahandskontrakt. Socialtjänsten ikläder sig därmed också rollen som hyresvärd. Det är en ganska motstridig uppgift eftersom man är både den som ska hjälpa och den som eventuellt kastar ut folk – en mycket konstig modell för socialtjänsten. Det finns här en tydlig intressekonflikt i förhållande till klienterna.

Hyresavtalet löper normalt på mycket korta och enskilda hyresperioder. En–två veckor är ganska vanligt – naturligtvis för att understryka karaktären av att det är tillfälligt. Dessutom försvårar man för de boende när det gäller deras integration och normaliseringssträvanden. Andrahandsupplåtelsen kombineras vanligtvis med specialkontrakt som innebär betydande begränsningar i hyresgästens möjligheter att få disponera och förfoga över sin lägenhet.

Dessa villkor är inte särskilt sällan integritetskränkande. I vissa fall är de faktiskt direkt olagliga. Villkoren är inte bara begränsande utan går också långt utöver vad som gäller för vanliga hyresgäster. För rätten att ha övernattningsgäster, rätten att ha husdjur, rätten att ta en sup till sillen och så vidare finns det ofta begränsningar i de här kontrakten.

Klientens, den boendes, behov av en bostad är för socialtjänsten oftast inget mål i sig utan snarare ett behandlingsmässigt medel för att uppnå en viss målsättning som formulerats i en så kallad arbetsplan. Kontrollen utövas under förespeglning av stöd som dock vanligtvis inte sker på klientens, den boendes, initiativ. I stället har det här formulerats som ett uttryckligt villkor från socialtjänsten och bostadsföretagen för att klienten ska kunna få ett andrahandskontrakt.

I själva verket visar olika studier att hemlösa människor i mycket liten utsträckning efterfrågar den typ av stöd som hjälpsystemet erbjuder dem. Majoriteten av dem anser sig ha kontroll över sina liv, men deras stora problem är den ekonomiska situationen.

Det finns dock undantag till denna utveckling. I ett tyskt hemlöseprojekt – H 13 som bedrivs i Hannover – erbjuds personer, i första hand kvinnor, med långvarig hemlöshet en fast bostad. Stöd från socialtjänsten och frivilligorganisationerna förmedlas som ett erbjudande, inte som ett villkor för att få tillgång till bostaden.

Enligt en nyligen genomförd sjuårsuppföljning har socialtjänstens initiala prognoser om hur hyresgästernas vårdbehov skulle komma att ut-

vecklas oftast visat sig vara helt felaktiga. Hyresgäster som från början haft en positiv prognos – behovet av vård var litet, och inga riskfaktorer bedömdes föreligga – visade sig många gånger vara de som drabbades av de största kriserna, oftast i form av förfallna hyresskulder. Hemlösa som dessförinnan i många år bott på institutioner och som socialarbetarna trodde skulle löpa risk att förlora sina bostäder lyckades tvärtom behålla sina kontrakt, samtidigt som deras behov av stöd minskat successivt och ganska ordentligt.

Herr talman! En uppenbar risk med socialtjänstens boendesfär är att boendet tenderar att inkapsla de boende i en socialtjänstens omsorg. När härbärgeskategorier eller andrahandslägenheter görs till norm är syftet förfelat. Det är därför nödvändigt att se över besittningsskyddet för innehavare av andrahandskontrakt, så kallade sociala kontrakt.

De som bor med andrahandskontrakt på den sekundära bostadsmarknaden måste ges reella möjligheter att komma in på den reguljära bostadsmarknaden. Detta kan ske på två sätt: antingen genom att göra det möjligt att omforma andrahandskontrakt till förstahandskontrakt eller också genom att, om hyresgästen själv så vill, garantera en annan bostad med förstahandskontrakt.

Slutligen, herr talman, försöker vi genom reservation nr 7 förbättra situationen för dem som riskerar att bli vräkta och därmed indirekt minska behovet av speciallösningar för nämnda kommunala/sociala kontrakt.

Våra förslag avvisas med hänvisning till den utredning som pågår inom Justitiedepartementet. Men för vår del är den utredningen lite väl snäv. Majoriteten borde, tycker vi, kunna ge tilläggsdirektiv innebärande att vi får den bredare inriktning som så väl behövs. Inte minst har Hemlösekommittén i sitt betänkande pekat på det trängande behovet av en utgång på bostadsmarknaden. Det handlar om att inte kunna bli vräkt på grund av upprepade försenade hyresbetalningar och om att inte kunna bli vräkt på grund av ganska begränsade hyresskulder.

Nina Lundström beskrev mycket tydligt vad som händer med dem som vräks. 80 % har efter ett år inte ett nytt förstahandskontrakt. 10–15 % är efter ett år efter uppsägning av bostaden okända. Man vet inte var de finns. Det är hög tid att se över frågan om möjligheterna att vräka folk och hög tid att åstadkomma en skärpning när det gäller möjligheten till samrådsförfarande i samtliga fall som avser vräkning.

Anf. 99 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt kasta mig in i några replikskiften i dag. Men när Sten Lundström säger att mitt inlägg inte hade med betänkandet att göra måste jag naturligtvis begära replik. Uppenbarligen lyssnade Sten Lundström inte på vad jag sade. Jag pratade bland annat om valfrihet i boendet, om hyressättningssystemet och om trygghet i boendet. Jag sade också att vi ska se till att människor, även barn, inte vräks från sina lägenheter.

För att vi ska uppleva trygghet i boendet måste det också finnas fler bostäder. Men bostadsbyggandet måste väl ha med hyresrätter att göra – eller hur, Sten Lundström?

Alla de reservationer som Sten Lundström mer eller mindre har presenterat är kopplade till konsekvenser av bostadsbristen. Problemet med boendet i dag är att det beskattas så högt. Det dubbelbeskattas ju. Att

bygga bostäder har tillsammans med sprit, tobak och bensin blivit det som beläggs med extra hög skatt i vårt samhälle. Det är klart att det finns tydliga motiveringar för att beskatta tobak, sprit och bensin. Det handlar ju om människors hälsa och miljö. Men sedan har vi detta med nya bostäder.

Är inte, Sten Lundström, det viktigaste av allt att vi får fram bostäder så att vi slipper svartkontrakt och andrahandskontrakt och slipper situationen att människor ska vara hemlösa och så att vi får ett system där det är rimligt och enkelt för människor att kunna känna att det är tryggt i samhället därför att det finns bostäder? Är det inte vad det här handlar om, Sten Lundström?

Anf. 100 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jo, visst är det så. Det handlar i första hand om att vi måste se till att det byggs så att alla har någonstans att bo. Så långt är vi nog överens, vilket jag också försökte säga i mitt anförande. Hur vi kommer dit är vi däremot inte särskilt överens om.

Min invändning gällde snarare, herr talman, att Ragnwi Marcelind ägnade större delen av sitt anförande åt att prata om hur bra det skulle vara med ägarlägenheter. Men en debatt om ägarlägenheter finns liksom inte med i betänkandet.

Vidare finns det en allmän svepande kritik mot allting som har att göra med hyressättning och sådant. Såvitt jag vet ser man över förslag som lagts fram av parterna, och nu håller man på med en utredning. Jag är övertygad om att vi någon gång under våren får möjlighet att diskutera de förslag som finns där och hoppas att vi kan nå så stor enighet som möjligt kring dem. Men jag är tvivlande eftersom man bland annat, som Ragnwi Marcelind gjorde i sitt anförande här, tar bort allmännyttans hyresledande roll till exempel. Ska vi inte längre ha en icke spekulativ marknad som jämförelseobjekt kommer hyrorna att sticka i väg uppåt ganska så väl.

Jag skulle vilja fråga Ragnwi Marcelind vad hon tänker göra för dem som sitter på andrahandskontrakt. På vilket sätt ska man förstärka deras rätt till en egen bostad i dag? Eller ska de vänta? Hur ska vi göra med de sociala och kommunala kontrakten? Ska de människor som i dag befinner sig i den närmast förnedrande situation som det många gånger innebär att bo i de här lägenheterna sitta kvar där i väntan på att vi ska bygga ägarlägenheter? Har Ragnwi Marcelind några konkreta förslag i de frågorna?

Anf. 101 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Nu blev det ännu tydligare att Sten Lundström över huvud taget inte har lyssnat på vad jag har sagt. Jag sade inte ett ord om ägarlägenheter. Det var Peter Danielsson som gjorde det. Jag vet inte om vi har lika röster. Det kan jag inte tänka mig.

Det är i alla fall uppenbart att Sten Lundström har problem med att svara på de frågor jag ställer. Det jag undrar över är om Sten Lundström verkligen kan vidhålla att de problem som så uppenbart framkommer i de reservationer som Vänsterpartiet bär fram är en konsekvens av att vi har för få hyresrätter i Sverige.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

Jag sade till och med i mitt anförande att Kristdemokraterna är väldigt måna om att höja kvaliteten på hyresrätterna, att vi vill ha fler hyresrätter, att vi tycker att hyresrätterna är en viktig boendeform och att vi tycker att det är synd att majoriteten, som jag sade, kanske till och med mot sin egen intuition har jobbat på det sättet att hyresrätterna har minskat. Jag tycker att Sten Lundström borde säga: Vad bra, Ragnwi Marcelind, det var ett anförande som gick helt i linje med vänsterpolitiken. Ni vill ju ha fler hyresrätter.

Men jag använde också ett annat ord. Jag sade att det ska finnas valfrihet. Människor ska ha rätt att välja. Vill man köpa ett hus ska man kunna göra det. Vill man köpa en bostadsrätt ska man kunna göra det. Men i dag är Sten Lundström med och tar ut mer än 65 % i skatt på en ny bostad i Sverige. Är inte det lite sjukt?

När det gäller de kommunala och sociala kontrakten skulle jag vilja berätta för Sten Lundström att i min hemkommun är det de privata fastighetsägarna som ger lägenheter till de utkastade som har sociala problem. Allmännyttan, som äger 80 % av bostadsbeståndet i Gävle, säger konstant nej till missbrukare och sådana som har misskött sig ekonomiskt. Vad beror det på, Sten Lundström?

Anf. 102 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! För att svara på den sista frågan först vill jag säga att det är ett elände att se hur allmännyttan runt om i landet inte tar sitt sociala ansvar. Det är vi fullständigt överens om. Är det på det viset i Gävle är det väldigt eländigt. Frågan är om det är de privata som tar ansvaret eller om det är socialtjänsten i Gävle som tar ansvar för dem som bor i de lägenheterna. Det hinner jag inte få svar på här, men det kan vi diskutera vid ett annat tillfälle.

En stor del av det här problemet beror på bristen på bostäder, som jag sade i mitt förra inlägg, framför allt bristen på hyresrätter. Men det är inte hela sanningen. När jag satt i Hemlöshetskommittén och vi reste runt i landet besökte vi kommuner där man rev bostäder på grund av att de stod tomma. Trots det sov folk på gatorna. Trots det bodde folk med andrahandskontrakt och kunde inte få förstahandskontrakt.

Man har gjort ingången till bostadsmarknaden allt trängre. Man ställer större och större krav. Vi har vid tidigare tillfällen ofta motionerat om möjligheten att överklaga för den som inte har fått ett kontrakt. Motionerna har alltid blivit avstyrkta. Men hyresgästens rätt att komma in i boendet är klart begränsad. Det gäller att öppna ingången till bostadsmarknaden för alla människor och dessutom se till att utgången är ganska trång, så att människor inte kastas ut från bostäderna lika lätt som under 90-talet. Vi är överens.

Sedan är vi inte överens om hur. Vi tror på att man ska

1. ta bort fastighetsskatten på hyresrätter rent generellt, det gäller skattepolitiken, och
2. se till att ha investeringsbidrag riktade på sådant sätt att man kan bygga bostäder, i huvudsak hyresrätter, med hyror som är tillräckligt låga för att de flesta människor ska kunna efterfråga dem.

Det är vår lösning.

Anf. 103 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag fick inte svar på den fråga som jag tog upp i mitt anförande. Den handlade om att det i det här betänkandet går att konstatera att när många av de förslag som kommer från de borgerliga partierna avslås hänvisar man bara till utredningen som handlar om det reformerade hyressättningsystemet. Jag vill ändå höra med Vänsterpartiet ungefär vartåt det lutar. Kommer ni att tycka att det är intressant att göra någonting mer inom området eller ska vi tolka det som att det här betänkandet är det som gäller?

Det är den första frågan. Den andra frågan handlar om andrahandskontrakt. Då vill jag ställa frågan till Sten Lundström: Om det är så att Vänsterpartiets modell skulle gå igenom och man börjar konvertera andrahandskontrakt till förstahandskontrakt, hur anser Vänsterpartiet att det kommer att påverka möjligheten att få loss lägenheter till bostadsförmedlingen?

Anf. 104 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Den sista frågan förstod jag inte, eftersom bostadsförmedlingen mig veterligen inte i dag sköter andrahandsuthyrningen. Det ligger normalt inte hos bostadsförmedlingen. Jag kanske kan få frågan förklarad en gång till så kanske jag kan svara på den.

Hur vi ser på utredningen var frågan. Vi ser fram emot det förslag som kommer. Det fanns mycket i den gemensamma arbetsgruppen som var intressant och som vi kan titta närmare på. Därmed inte sagt att vi köper alla förslag rakt upp och ned. Men det är tillräckligt mycket bra i den utredningen som gör den värd att vänta på för att se vad det innebär. Sedan tror jag att vi får en intressant debatt. Vi är beredda att i det stora hela acceptera det mesta.

När det gäller nybyggnation och sådant finns det en fara med det förslag som lämnades. Det kan vi komma till rätta med genom våra förslag om investeringsstöd för byggande av bostäder med fastställt hyrestak. Då kanske vi kan klara det också.

Anf. 105 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag menar att den modell som Sten Lundström och Vänsterpartiet har beskrivit skulle innebära att man får ytterligare svårigheter med att ha en annan typ av förmedling som går genom bostadsförmedlingarna. Riskfaktorerna med er modell tycker jag inte att ni på något sätt har velat kännas vid. Men det är alldeles uppenbart att det finns en sådan risk.

Jag tycker att det är lite märkligt att ni i den ena debatten, som handlar om bostadsförmedlingen, anser att det är den rätta modellen. Sedan kommer vi till nästa betänkande, och då är det någonting annat som gäller. Jag vill peka just på att man inte gör en helhetsbedömning för att se vilka konsekvenser de olika förslagen får.

När det gäller de sociala kontrakten vill jag också nämna det som tidigare talare var inne på, att det är självklart att den generella bostadsbristen i sig gör att det är oerhört mycket svårare för människor att komma in på bostadsmarknaden. Där håller jag med Sten Lundström om att just svårigheten att komma in har ökat betydligt.

Jag fick ett telefonsamtal från en man som berättade att han vänt sig till fem olika fastighetsbolag. Han var förtidspensionerad och hade otroligt stora svårigheter att bli godkänd. Han skötte sig, men det hade med inkomsten att göra. Han kommenterade det så här: De bostadsbolag som finns har helt enkelt råd att vara kräsna. Jag tror att det är ett stort dilemma.

Men vad gäller andrahandskontrakten i övrigt och de sociala kontrakten är de ju tänkta som en tillfällighetslösning och att man ska kunna slussas över till den reguljära bostadsmarknaden. Här finns ett rejält bekymmer.

Men än en gång, hur hänger Vänsterpartiets politik ihop? Ni kan ju inte köra olika typer av lösningar som eventuellt krockar med varandra i slutändan. Vad är svaret på min föregående fråga?

Anf. 106 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Vi har vid andra tillfällen ställt krav på att även andrahandslägenheter ska förmedlas via bostadsförmedlingen. Nu är det så att större delen av kommunerna i landet inte har någon bostadsförmedling över huvud taget. Det är Stockholm och någon mer kommun som har kvar bostadsförmedling. Malmö och Göteborg saknar till exempel bostadsförmedling.

Vi tycker att det här i allra högsta grad är en uppgift för bostadsförmedlingen. Även de här lägenheterna kunde förmedlas på ett rättvist sätt. Tyvärr fungerar det inte så i dag. Tyvärr utnyttjas en del människor ekonomiskt. Och möjligheten för framför allt många unga att komma ut på bostadsmarknaden är låg. Därför måste vi, och det är det vi vill med våra motioner, förstärka möjligheten för dem som i dag bor med andrahandskontrakt att få ett förstahandskontrakt.

Det kan inte vara rimligt att jag, om jag som andrahandshyresgäst sköter mig väl och bor i en lägenhet i ett kanske två år, när förstahandshyresgästen till exempel avlider också ska stå utan lägenhet. Det kan inte vara en rimlig ordning att det är på det viset. Det måste i det läget finnas en möjlighet för en andrahandshyresgäst att ta över kontraktet till den lägenhet han har bott i ganska länge. Eller om förstahandshyresgästen inte betalar in hyran – den ska alltid gå via förstahandshyresgästen – och blir vräkt på grund av icke inbetalda hyror eller för stora hyresskulder. Det kan inte vara rimligt att jag som andrahandshyresgäst, som varje månad har betalat min hyra, ska behöva vräkas på grund av en annan människas försumlighet. Det är bland annat det vi vill motverka med detta.

Sedan var det frågan om sociala och kommunala kontrakt. Om det var så väl att det bara var bristen på bostäder som skapade de sociala kontrakten. Jag har varit i kommuner där det står tomma lägenheter. Det finns en kommun i Skåne med ganska många tomma lägenheter. Kravet där för att få flytta in är fast arbete i minst sex månader och att man har tillräcklig ekonomi för att betala tre månaders hyra med en gång när man flyttar in. Där står 300 tomma lägenheter, och samtidigt försvåras det för folk att flytta in i dem.

Det är både attityden gentemot människor och bristen på bostäder som skapar dessa problem.

Anf. 107 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Först måste jag kommentera att Sten Lundström menar att vi inom alliansen pratar om samma saker gång på gång. Kanske kan det bero på att det inte kommer några nya förslag och funderingar och att ni vägrar att ta till er av våra förslag. Det var bara en reflexion.

Sten Lundström sade i sitt huvudanförande att alla förslag som ni lägger fram syftar till att stärka hyresgästernas ställning. Hur ser det egentligen ut på hyresmarknaden i dag? Vem är det egentligen som är gynnad på den hyresmarknad vi har i dag? Vem är det som tjänar på den bostadsbrist som finns i dag och som vänsterkartellen bär den mesta av skulden för? Jo, de som är inne på hyresmarknaden i dag är vinnarna. De som sitter på ett guldkantat förstahandskontrakt i dag är inne i värmen. Ingen släpper ett sådant förstahandskontrakt. Det som sker är att det blir andrahandsuthyrning, till och med tredjehandsuthyrning. Det leder till svarta kontrakt. Vad händer? Jo, alla de som står utanför hyresmarknaden får problem att komma in. Vad behöver man för att komma in? Man behöver antingen kontakter eller mycket pengar för att kunna betala ett svartkontrakt.

Precis som det är på vilken marknad som helst, när det är brist på någonting blir det många som vill ha de få förstahandslägenheter som kommer ut på marknaden. Vad händer då? Jo, då tittar hyresvärdarna på vem det är som vill hyra lägenheten. Då hamnar återigen de som har det lite sämre ställt längre ned i kön.

Vad vill Sten Lundström egentligen göra åt problemen på hyresmarknaden som har skapats av den bostadsbrist som du, regeringen och vänsterkartellen bär det största ansvaret för?

Anf. 108 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! De som framför allt tjänar på den situation vi har på bostadsmarknaden är de som äger fastigheterna. De har möjlighet att sortera hyresgäster så att det bara visslar om det och därmed dra ned sina egna kostnader. De är de stora vinnarna på bostadsbristen.

Visst, jag har sagt detta några gånger. Vår vilja är att det ska byggas. Till skillnad från Moderaterna är vi dessutom beredda att sätta upp ett mål för hur mycket som ska byggas årligen de närmaste tio åren. Vi pratar om 30 000–40 000 lägenheter årligen i tio år för att komma till rätta med detta, varav hälften skulle vara hyresrätter. Det ska gärna vara med investeringsbolag med en högsta hyresnivå.

Fru talman! Peter Danielsson överdriver lite grann situationen om hur det ser ut på hyresmarknaden. Det är ganska normalt med ungefär 25 % omflyttning i ett område i Malmö. Det är en ganska vanlig siffra på omsättningen på hyresmarknaden. Det är inte fråga om att det är enstaka kontrakt som omsätts årligen. Det är en ganska stor grupp som rör på sig till större och mindre lägenheter. En del sker i bytesordning och en del flyttar till en annan form av boende, bostadsrätt eller eget hem.

Anf. 109 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! De flesta är överens om att hyressättningssystemet är en av de största bovarna när det gäller att öka byggandet av just hyresrätter. Det vore intressant att höra Sten Lundströms syn på detta. Håller du med

om det, och vad kan vi förvänta oss av Vänsterpartiet när det gäller att förändra hyressättningssystemet?

Anf. 110 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är effektivt att säga att de flesta är överens. Nej, det är inte de flesta.

Jag kommer inte ihåg siffran för hur många medlemmar som Hyresgästföreningen har nu, men det är gott och väl en bit över en halv miljon. De är inte överens om detta. De tycker att det är alldeles utmärkt med den ordning som finns i dag.

De flesta socialdemokratiska väljare, Vänsterpartiets väljare och, tror jag, även Miljöpartiets väljare tycker att det är ganska bra som det fungerar i dag. Det är väl ett annat tecken på att vi i alla fall än så länge har varit "de flesta". Vem som är "de flesta" i det här fallet vet jag inte.

Vi är beredda att se över hyresregleringen. Men det innebär inte att vi är beredda att avreglera marknaden. Vi har provat lite avregleringar under 90-talet, och det har lett fram till den situation vi har i dag. Vi tog bort bostadsförmedlingen, och vi tog bort bostadsansvinningslagen. Vi tog bort de flesta stöden för byggande under tiden. Vi minskade bostadsbidraget ganska rejält under tiden. Vi ser följderna av det. En avreglerad marknad leder till att man, som i USA, måste införa en mängd olika system för att ge folk möjlighet att bo, det vill säga en reglering i andra ändan men då riktat till folk med låga inkomster.

Det andra systemet som vi har valt i Sverige, och som jag tycker att vi ska fortsätta att driva, är att se till att bygga på ett sådant sätt att de flesta människor kan efterfråga bostäderna och kompensera med bostadsbidrag när det så behövs.

Anf. 111 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det är vår första arbetsdag i riksdagen efter juluppehållet. Jag tror inte att jag är ensam om att känna att det är lite märkligt att stå här i riksdagens talarstol och försöka koncentrera sig på vanliga vardagsfrågor. Efter det som har hänt med naturkatastrofer i Asien och nu här hemma i Sverige tycks vissa frågor och problem, för mig i alla fall, vara otroligt små. För mig känns det till och med lite småttigt att ta itu med frågor om människor ska bo i hyresrätter eller i bostadsrätter. Det som känns viktigt är att *alla* människor, oavsett var de bor på vårt gemensamma jordklot, över huvud taget har tak över huvudet, har ett hem, har mat och rent vatten. De som drabbas av olyckorna ska på ett eller annat sätt få all den hjälp som vi förmår att tillsammans ge.

Jag måste erkänna att katastrofens verkningar först nu riktigt kommer i kapp mig.

Fru talman! Trots alla kontakter jag har haft med människor som har farit illa inser även jag att vardagen på något sätt måste komma tillbaka. Den gör det. Men den blir inte riktigt densamma. Jag ska försöka koncentrera mig på det som det här betänkandet tar upp. Visst är det viktigt att vår vardag fungerar så bra som möjligt och att vi tar itu med frågorna.

Från Centerpartiets sida anser vi att det är viktigt att människorna är med, är delaktiga i all samhällsplanering och även i utformningen av sitt boende. Vi har så olika behov i livets olika skeden. Det är därför som det

har så stor betydelse att vi har en mångfald av upplåtelseformer för bostäder. Somliga hyr, andra äger.

Med mer delaktighet och ett större hänsynstagande till var och en bygger vi ett starkare civilsamhälle där människor tar ett större ansvar för sig själva och för varandra, ett samhälle som präglas av solidaritet och medmänsklighet. Vi vet vad det betyder.

Fru talman! Jag är glad att bostadsfrågorna har kommit upp på dagordningen i samhället. Det är absolut nödvändigt, och det är efterlängtat. Det betänkande vi behandlar nu, i dag, är en följd av en rad motionsförslag som har lagts fram i riksdagen. Någon proposition från regeringen är inte underlag till det vi nu har att behandla.

Det hade varit önskvärt att det också var inarbetat i det här. Men vi får veta – jag vet inte för vilken gång i ordningen; jag har tappat räkningen – att frågor om hyressättning, svarta lägenhetsaffärer och ägarlägenheter ska behandlas senare. När? Kan någon från Socialdemokraterna svara på den frågan?

Nåväl – jag ska beröra två av de reservationer som jag är med på i detta betänkande och som vi i Centerpartiet hade hoppats att vi skulle kunna vara eniga om. Det handlar om förutsättningar för vräkning och samrådsförfarande, och det handlar om den kooperativa hyresrätten.

Fru talman! När det gäller vräkning och samrådsförfarande tror jag att det skulle behövas mycket av inlevelseförmåga hos oss alla när vi närmar oss detta problemområde, speciellt i de fall när det är barn inblandade. Det är 2 000 barn per år – ser ni dem alla; de skulle fylla den här salen – som lever i ett oroligt och otryggt hemförhållande i dagens Velfärds-Sverige. Bestämmelserna för vräkning i hyreslagen, som de ser ut nu, är mycket restriktiva för den enskilde hyresgästen. Hyresgästens möjligheter är i många fall när vräkning blir aktuellt ytterst beroende av kommunens förhållande till fastighetsägaren.

Det var Kristdemokraterna som skrev motionen, som jag också yrkar bifall till. Det erkännandet vill jag ge. Jag önskar att ni andra också hade tagit till er det. Vi kanske kan göra gemensam sak i den här frågan till nästa proposition som kan komma i anledning av detta.

Jag har tittat på det, och i många kommuner är det ett mycket gott samarbete mellan berörda parter. Men det behövs en varsammare hantering för vräkningssituationer. Jag menar att det i samtliga fall där frågan om vräkning blir aktuell måste ställas krav på att hyresvärderna ska medverka i ett samrådsförfarande, som naturligtvis ska syfta till att göra att människor får behålla sin bostad.

Vi har utvecklat detta ställningstagande i reservation 6, som även jag yrkar bifall till.

Fru talman! När det gäller kooperativ hyresrätt behöver vi fler och inte färre upplåtelseformer i Sverige. Vi behöver valfrihet för människorna. Det berikar vårt samhälle, och det berikar oss var och en. En form som numera finns etablerad men som inte har fått det uppsving som det egentligen borde finnas förutsättningar för är den kooperativa hyresrätten.

Alla medlemmar i en kooperativ hyresrättsförening betalar en medlemsinsats. Enligt lagen om kooperativ hyresrätt ska inte någon uppräknings av medlemsinsatsen kunna göras mer än när det är en återbetalning. Bor man i en kooperativ hyresrätt och av någon anledning byter till en

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

annan bostad får man bara tillbaka sin egen insats. Däremot föreslås en uppräknings få göras av insatsen när det kommer en ny medlem som ska betala.

Det här är en inkonsekvens i systemet som jag anser måste ändras. Det behövs en översyn så att en möjlighet ges att tillåta indexuppräknings. Detta har också remissinstanserna, nämligen Kammarrätten i Göteborg, Boverket och Sveriges advokatsamfund gett samtycke till.

Därför yrkar jag även bifall till reservation 12 under punkt 9.

Fru talman! I reservation 13, som jag också står bakom, redovisas återigen vad vi i Centerpartiet tillsammans med alliansen har påtalat angående ombildning av bostadsrätt och som också redovisats här i dag av mina allianskolleger.

Jag återupprepar inte detta nu utan vill bara till slut säga att jag står bakom alla de reservationer som Centerpartiet finns med på som redovisas i detta betänkande.

Anf. 112 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag är förvånad att det är bara jag som tar replik, för det var en ganska hård känga mot de övriga borgerliga partierna i den så kallade alliansen.

När det gäller till exempel underrättelse till socialnämnden uttrycker Moderaterna en helt annan uppfattning och tycker i princip att det skulle tas bort. I reservation 15 om bostadsrätt tycker de övriga i alliansen att det är väldigt integritetskränkande att anmäla folk till socialnämnden men att det är helt okej att kasta ut samma människor på gatan.

Jag ser att Centern inte står bakom den reservationen, och jag hade förväntat mig att de övriga borgerliga partierna skulle ta replik i det här fallet. Det hedrar Centern att man trots allt inte ställer upp på det här utan kan inse betydelsen av samrådsförfarandet.

När det gäller reservation 13, som Rigmor Stenmark i och för sig inte kom in så mycket på, finns det en passus som jag skulle vilja läsa upp: ”Starka bostadssociala skäl talar särskilt för att ombildningar bör komma till stånd i ensidigt sammansatta förortsområden som ofta utgjorde en del av det s.k. miljonprogrammet och domineras av allmännyttiga hyresrätter. På sikt kan en sådan förändring motverka segregation och utanförskap.”

Det är två frågor som jag skulle vilja ha svar på. Hur stor del av miljonprogramsområdena består av hyresrätter, hur stor del består av bostadsrätter och hur stor del består av egnahem? Miljonprogramsområdena innebar allt byggande.

Den andra frågan är: Var finns resten? Var finns förslag om att bygga hyresrätter i ensidigt sammansatta, vita medelklassområden med jättelika villamattor där det inte finns tillgång till bostäder för dem med låga inkomster? Hur kan man bryta segregationen genom att göra det dyrare utan att samtidigt bygga bostäder i områden där folk med lägre inkomster har möjlighet att bosätta sig? Vilken segregation bryts?

Anf. 113 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det var många frågor i en replik, och jag tror inte att jag kan svara på alla.

I dag är jag inte beredd att ge några hårda kängor, Sten Lundström, vare sig till Vänsterpartiet eller till mina kolleger i alliansen. Att de inte ger en känga till mig kanske jag kan tolka så att de lyssnar och tänker till. Vi får se hur det kommer att se ut i våra förslag till hösten och i följande propositioner som kommer.

När det gäller integritetsfrågorna är det oerhört viktigt att det finns blandade upplåtelseformer i miljonprogramsområdena. Det som är allra viktigast i miljonprogramsområdena är att det också finns en service där. Det är jättemånga frågor som jag skulle kunna diskutera med Sten Lundström, hur vi ska nå dit. Men det är oerhört viktigt att människor ges möjligheter att äga sin bostad, att ha en bostadsrätt eller att hyra sin lägenhet. Det är inte någon skillnad i de områdena mot vad det är i övriga Sverige.

Var det inte så att Sten Lundström gav en känga, om jag inte hörde fel, för att vi i detta betänkande blandade in alldeles för många saker som kommer att tas upp senare?

Anf. 114 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag refererade till det som står i reservation 13, där man pekar ut de "ensidigt sammansatta förortsområden som ofta utgjorde en del av det s.k. miljonprogrammet och domineras av allmännyttiga hyresrätter". Vi är nog överens om att vi vill bryta segregationen. Jag tror till och med att det ibland kan vara ganska bra att se till att inget område består ensidigt av en upplåtelseform. Jag tror att det är ganska bra samhällsplanering. Det är bland annat därför vi brukar kräva det vi kallar boendeplaneringsprogram i andra sammanhang.

Det som gör mig orolig med den här reservationen är att den bara får till följd att antalet hyresrätter kommer att minska på marknaden. Här finns inget förslag om att göra på något annat sätt. Här finns inget förslag om att bryta upp de ensidigt sammansatta ägandeområdena med hyresrätter.

Här finns inget förslag att kompensera det bortfall av hyresrätter som ombildningarna har inneburit hittills. Bara i Stockholm har 30 000 hyresrätter försvunnit genom ombildning. De har inte ersatts med andra hyresrätter. Det innebär att det för folk som inte har råd att köpa sig sin bostad, som inte har råd att betala de pengarna, finns en mycket mindre marknad.

Jag hade haft respekt för den här reservationen, delvis i alla fall, om man hade orkat tänka hela vägen: Hur ska vi bryta den segregation som är den största i det här landet, nämligen den självvalda segregationen där man stänger ute folk med låga inkomster, med mörk hudfärg? Men det finns inte. Det är bara i miljonprogramsområdet och i allmännyttan förändringen ska ske. Det är bara en minskning av antalet hyresrätter på marknaden som blir följden av det här, och det bryter ingen segregation.

Anf. 115 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Sten Lundström! Det är kanske ändå i de områdena som vi har sett de största problemen. Jag kan bara gå hem till min egen kommun och se Gottsunda. Jag skulle önska att du åkte dit. Jag tror att vi är på god väg att försöka lösa problematiken där. Det handlar just om det jag sade, att det också måste in allmän service i de områdena.

Det var faktiskt inte någon bra lösning att man i områdena där man gjorde de här miljonprogrammen bara upplät lägenheter att hyra till människor. Det erkänner de flesta. Vi måste faktiskt bryta detta förhållande. Jag hoppas att vi kan nå varandra, om det är så att det finns behov. Och det gör ju det. Vi vill ha hyresrätten kvar. Hyresrätten är jätteviktig.

Jag förstår att Sten Lundström kanske syftar på platser där det bara finns bostadsrätter. Jag tycker inte att det är någon bra lösning, och jag hoppas att Sten Lundström tillsammans med andra deltar i den interpellationsdebatt som kommer att vara den 25 januari med Mona Sahlin, vår nya samhällsbyggnadsminister. Vi ska då diskutera just hur vi ska göra för att komma till rätta med hyressättningen och hyresbostäder och hur vi kan få behålla hyreslägenheterna, för det är ju de som är i fara i dag.

Anf. 116 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag tycker att det var väldigt fint att Rigmor tog upp den lite annorlunda situation som vi nu har hamnat i. Det känns lite konstigt och svårt att koncentrera sig på vardagsarbetet. Trygghetsfrågorna har fått lite andra dimensioner efter två katastrofer som vi inte själva direkt har upplevt, men vi har väldigt lätt för att sätta oss in i vad det innebär för människor i form av den starkaste otrygghet man kan tänka sig, att bli utsatt för fara för livet.

Det är väldigt lätt att vi i den här situationen, när vi pratar om Stockholm och svårigheterna på hyresmarknaden, glömmer glesbygden. Jag tycker att vi har gjort det. När det gäller samhällsplaneringsfrågor är Kronobergs län definitivt ett väldigt utsatt område.

Jag bor själv i glesbygd, men under sex år har man fått lära sig också vad bostadsmarknaden i storstäderna innebär. Det är en väldig bostadsbrist. Den förekommer ju inte där jag bor, så att det ser väldigt olika ut i landet.

Det här handlar dock om hyresrätt, kooperativ hyresrätt och bostadsrätt. Jag ska inte glömma bort det som jag skulle göra i talarstolen, nämligen yrka bifall till reservation nr 7 under punkt nr 5. Det är faktiskt den här kd-motionen som har väckt mest uppmärksamhet i det här betänkandet och som vi alla har haft ganska mycket åsikter om. Jag ser att både c och kd och v och mp kanske med lite vilja hade kunnat enas åtminstone om ett yrkande här. Det skulle inte ge någon utskottsmajoritet, men jag tycker ändå att det är en fråga som vi kanske borde fortsätta att utveckla, och det kommer mycket riktigt en utredning om det här. Det handlar om det som tre kvinnor före mig har pratat om här i talarstolen, nämligen de utsatta barnens otroligt svåra situation.

Det var 2001 som utredningen från Socialdepartementet visade på att mellan 1 500 och 2 000 barn omfattas av vräkningar. Vart tar de vägen? Vi har ju hört att man inte ens kan spåra alla dessa hyresgäster för att få reda på vart de så småningom har tagit vägen. Det här är otroligt allvarligt, och jag önskar att vi kunde enas. Om vi inte kunde enas nu så visar det i alla fall på en väldig vilja och beslutsamhet i utskottet att göra någonting åt de här barnens situation. Socialutskottet får också ta itu med frågan, men självklart är det i stor utsträckning en bostadsfråga.

Sedan gäller det ungdomarnas situation. Vi har ställt oss bakom Vänsterpartiets yrkande om andrahandsuthyrning och rätt till ett förstahandsavtal. Man har komplicerat frågan lite här i debatten tidigare. Själv-

klart står en del olika principer mot varandra. Men jag föreställer mig att de ungdomar som måste ha någonstans att bo även om de står i bostadskö – jag förutsätter att de står i en bostadskö – måste ta ett andrahandskontrakt under tiden. De har en svår situation på marknaden. Jag känner till väldigt många sådana fall.

Den kooperativa hyresrätten borde få ett uppsving, tycker jag. Det har varit lite trögt i starten. Nu hörde jag till min stora glädje att ett seniorboende är på gång. Det gäller en grupp äldre människor. Jag vet också att insatserna när det gäller den kooperativa hyresrätten har tenderat att öka. Det är möjligt att det är de äldre som har sparat ihop till det här kapitalet för att kunna sätta in. Nu var ju inte det tanken, utan det skulle vara en ganska låg insats när det gäller den kooperativa hyresrätten. Jag följer med spänning den här utvecklingen. Det kanske skulle vara någonting för utskottet att besöka ett sådant seniorboende så småningom och se hur de jobbar. Nu är det väl bara på planeringsstadiet än så länge.

Bostadsrätten och omvandlingen kom upp i det här betänkandet, och motionerna är skrivna långt före den väldigt intressanta hearing som vi hade den 18 november förra året. Det är möjligt att de skulle ha haft en lite annan inriktning om man hade känt till alla de saker som vi fick reda på då. De allra flesta deltagarna i hearingen stödde till exempel två tredjedelsmajoriteten och tyckte att det var ändamålsenligt att man hade återgått till den. Vi bestämde i kammaren en gång att vi skulle återgå till två tredjedels majoritet för att få ekonomiskt hållbara bostadsrättsföreningar. Man visade också att omvandlingen i Stockholms innerstad hade ökat. Andelen bostadsrätter har ökat från 29 % år 1990 till 54 % år 2003, så där har man kanske uppnått ett maximum. Det har inte alls varit den utvecklingen i Malmö och Göteborg. Man såg också att den här omvandlingen var ett sätt att tvätta pengar, att legalisera gråa eller svarta inköp av hyresrätter. Det har man sett, eller det misstänker man i alla fall. Det är ju en svart marknad, så det är inte så lätt att få det belyst.

Angående integrationen fanns det också förespråkare för att behålla det system som vi har. Ombildningen är kanske inte det mest kraftfulla sättet att minska segregationen. Ombildningen var nämligen starkast där det är som svårast för vissa grupper att flytta in.

Med detta, fru talman, avslutar jag mitt anförande. Bifallet gäller alltså reservation 7 under punkt 5.

Anf. 117 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Skälet till att jag begärde en replik var det som Helena Hillar Rosenqvist tog upp här i talarstolen vad gäller förutsättningar för vräkning och samrådsförfarande. Hon räknade upp hur många reservanter som fanns och möjligheterna för utskottet att kanske framdeles agera på ett annat sätt tillsammans. Jag vill då än en gång upprepa det som jag sade ifrån talarstolen och ytterligare klargöra att Folkpartiet självfallet har identifierat det här problemet under många år. Vi har också i ett särskilt yttrande, inte en reservation, skrivit om vår uppfattning. Folkpartiets förslag berör socialutskottets verksamhetsområde. I och med att det finns ett stort behov av att vidta åtgärder vill jag ställa frågan till Helena Hillar Rosenqvist om hon kommer att se till att bevaka frågan genom sitt parti så att man får en fortsatt diskussion. Vi har menat att det behövs en översyn av socialtjänstens befogenheter. Det här är en fråga för bostadsut-

skottet, men det är också en fråga för socialutskottet. Om man beaktar annan lagstiftning har inte bostadsutskottet behörighet att gå vidare med det. Jag vill vara tydlig och få det till protokollet i dag att vi har ett mycket stort engagemang i frågan, men när man väljer vilka verktyg man vill använda hamnar frågorna på lite olika bord.

Än en gång: Är Miljöpartiet villigt att också titta på de delar som vi har angett i vårt särskilda yttrande som handlar om socialutskottets befogenhetsområde?

Anf. 118 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Alla gånger, Nina. Jag är dessutom ersättare i socialutskottet och socialarbetare till professionen. Jag ser att det är väldigt många frågor som berör flera utskott. Det här är en typisk fråga som vi kanske till och med skulle kunna arbeta med ihop med socialutskottet. Vi vill ju gå lite längre än vad utredningen har tänkt sig. Jag skriver plus fp, inte på reservationerna precis, men vi kan i alla fall lägga ytterligare ett parti till det här. Det är väldigt roligt. Jag såg att vi var flera stycken, företrädesvis kvinnor, som har tagit upp den här frågan. Det är en mycket viktig fråga. Självklart ska vi fortsätta att följa den inom mitt parti.

Anf. 119 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Då är jag nöjd.

Anf. 120 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Har jag möjlighet att ge en upplysning eftersom det inte har kommit upp? Det gäller hyressättningssystemet. Det kommer en proposition i maj. Det står i propositionslistan. Alla kan läsa att propositionen om hyressättningssystemet kommer i maj och kommer att behandlas i höst.

Anf. 121 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! I dag behandlar vi ett antal motioner från den allmänna motionstiden som handlar om regelverken kring hyresrätten och bostadsrätten. En rad yrkanden berör andrahandshyresgästernas situation på olika sätt. Det är helt klart att boende i andra hand har en sämre trygghet än de som har ett förstahandskontrakt. Men som flera andra problemställningar inom bostadspolitiken kan man härröra grundproblemet till bostadsbristen i vissa kommuner. Jag skulle vilja fylla på det Helena Hillar Rosenqvist var inne på, att det faktiskt är så att det som motionerna tar sin utgångspunkt i många gånger handlar om en extrem situation i vissa kommuner. Vi har nog som bostadsutskott att tänka på att vi företräder hela landet och ska diskutera bostadspolitik lite bredare också. Det kanske vi kan tänka på framöver när vi diskuterar frågorna.

Återigen: Nybyggnation av hyresrätter och värnande av de hyresrätter som finns är de viktigaste åtgärderna för att förbättra andrahandshyresgästernas situation, framför allt i storstäderna och bristkommunerna. Vi tycks också vara ganska överens om att regelverket i grunden är relativt hyggligt men blir väldigt ansträngt i bristsituationer.

Det kanske bara är jag som får ett antal branschtidningar från byggsektorn och bostadssektorn här till riksdagen. Jag läser i alla fall alla

rubriker om att proppen har gått ur bostadsbyggandet och att det byggs som aldrig förr. Vi ser det på statistiken också. Det vi utlovade i vårt valmanifest om minst 30 000 bostäder har vi redan uppnått. Glädjande är också att de som bygger allra mest och där det går allra bäst är allmännyttan som bygger ännu mer än deras andel skulle vara i det här läget. Och det byggs till rimliga kostnader, skulle jag vilja påstå.

Jag erinrar mig några år tillbaka i det här utskottets debatter när det bara var vi socialdemokrater som sade att det går att bygga billigare, att det går att bygga så att vanliga människor kan hyra lägenheter, att det går att pressa kostnaderna, att det går att se till att det kommer in mer konkurrens mellan byggbolagen och att det går att se till att kommunerna ser över sin markpolitik och sina markpriser. Enligt de borgerliga partierna var det på något underligt vis fastighetsskatten som ställde till allting.

Jag rekommenderar ett besök på Byggekostnadsforums hemsida för att titta igenom alla de byggprojekt som genomförs runtom i landet av både privata och kommunala fastighetsägare. Vi är nu faktiskt på rätt väg när det gäller bostadsbyggandet. Det är jag ganska glad och stolt över.

Men andrahandsboendet är en realitet för många i storstäderna i dag. Framför allt är det unga människor som drabbas. Därför fanns i den ungdomspolitiska propositionen en avsiktsförklaring från regeringen att utreda villkoren i andrahandsboendet. I det sammanhanget kommer många av problemställningarna som återfinns i motionerna att belysas och övervägas. Men tanken att kunna bo sig till ett förstahandskontrakt känns inte tilltalande.

Likaså finns det en särskild utredare som har uppdraget att föreslå insatser för att förhindra vräkning av barnfamiljer. Utredningen ska vara klar senast den 30 oktober i år. Då finns det anledning att återkomma till vilka insatser som kan vara rimliga att vidta för att på ett tidigare stadium kunna agera så att barnfamiljer undviker att vräkas. Det är vi överens om, och det är ett stort problem.

Jag vill ändå säga några ord om tilltron till att hyreslagstiftningen i sig skulle kunna lösa de här problemen. Jag tror att det är lite grann att inte skilja på huvudsak och bisak. Det är inte bara en fråga om samarbete och koordination mellan olika utskott i riksdagen. Det är i allra högsta grad en fråga om socialtjänsten och kommunerna. Många av de förhållanden som tas upp och exemplifieras med handlar faktiskt om vilka kommunala beslut som tas och vilka inriktningar man har i den kommunala politiken för arbetet med att förebygga vräkningar. Det speglar också en del av de olika metodiker som finns inom socialtjänsten, de olika synsätt som finns när det gäller arbetet. Det finns en lång rad komplexa frågor som jag inte tror att man löser enbart genom att förändra hyreslagstiftningen. Det måste till en lång rad av åtgärder där de sociala frågorna måste vara i fokus. Det understryks inte minst av det faktum att vi har kommuner som samtidigt som de söker stöd från staten för att de har tomma lägenheter redovisar att de har hemlösa. Det säger att det här inte bara är en fråga om tillgång och efterfrågan. Det handlar om synsätt och den kommunala politikens inriktning. Det är klart att vi ska ta vår del i det hela och se till att de som jobbar med detta kommunalt får de rätta verktygen och de rätta möjligheterna.

Det innebär att vi kommer att återkomma till en hel del av de frågor som motionärer från olika partier har väckt.

En del andra motioner är väckta av borgerligt ideologiskt nit. Flera handlar om att avskaffa vad man felaktigt kallar Hyresgästföreningens förhandlingsmonopol när det gäller hyresförhandlingar. Det finns inget sådant monopol. Hyresgästerna bestämmer vilka som ska företräda dem och inneha förhandlingsordningen.

Moderaterna är dock ute efter hela förhandlingssystemet. Kollektiva förhandlingar och avtal är av ondo, enligt Moderaterna. Det känner vi igen från debatten om kollektivavtal på arbetsmarknaden. I den moderata världen ska varje hyresgäst träffa sina enskilda avtal med fastighetsägaren. Var och en kan ju förstå vilken utsatt position den enskilde hyresgästen då skulle hamna i. Det är därför hyresgästerna har slutit sig samman och agerar kollektivt för att hävda sina rättigheter och få rimliga hyror.

Vi socialdemokrater vill snarare utveckla den modellen. Vi tycker att arbetsmarknaden och det system som där finns för att lösa konflikter och ekonomiska frågor kan vara en bra förebild även för hyresmarknaden. Det kräver att hyresgästorganisationerna får en starkare ställning.

Fru talman! Om man tar dagens betänkande, BoU2, som ett test på den borgerliga maktalliansens gemensamma politik kan man finna att det är endast i en enda fråga som de fyra borgerliga partierna har lyckats ena sig. Det finns elva reservationer som något eller några borgerliga partier står bakom, men det är endast en som alla har kunnat skriva under. Då är väl det den gemensamma borgerliga bostadspolitiken. Reservationen handlar om att sänka kravet på hur många i ett hyreshus som ska vara för en ombildning till bostadsrätt för att den ska bli av.

Nuvarande regler säger att två tredjedelar av de boende ska vara för en ombildning för att den ska bli av. De reglerna finns till delvis för att skydda hyresrätten men också för att skydda bostadsrätten. Ska man ta över ett hus i kooperativ, gemensam ägo krävs det ett stort engagemang bland många av hyresgästerna, inte minst för att garantera stabiliteten och ekonomin i den nya kooperativa föreningen. De flesta som har ett sådant engagemang för gemensamt ägande söker sig till befintliga eller nybyggda bostadsrätter.

Det är nästan en ödets ironi att de fyra borgerliga partierna lyckats ena sig just i denna enda fråga. De flesta andra som agerar i bostadspolitiken tycker nämligen tvärtom: Dagens tvåtredjedelskrav är väl avvägt, och skulle det ändras vore det uppåt och inte nedåt.

Detta framkom med all önskvärd tydlighet när bostadsutskottet genomförde en utfrågning om effekterna av de ombildningar som gjorts. Det förvånar mig inte att ingen av de borgerliga talarna i dag har uppehållit sig speciellt mycket vid den utfrågningen. Samtliga företrädare för samtliga organisationer var eniga om att dagens nivå krävdes.

Man kan kanske tycka att det är lite underligt att bostadsrättsorganisationerna har denna inställning, inte minst SBC som organiserar en del av de ombildade föreningarna. Men bostadsrättsorganisationerna är naturligtvis rädda om bostadsrättens idé. De har sett att det inte är kooperativ glöd som drivit fram en del av ombildningarna utan förhoppningen om snabba pengar. Risker är stor att sådana föreningar inte får den stabilitet och kompetens som krävs. Detta vittnade flera av de inbjudna på hearingen om.

Flera av de frågeställningar och negativa konsekvenser som belystes, kanske framför allt att segregationen påverkades så negativt i en del av

ombildningarna, måste vi ta fasta på i det fortsatta arbetet i bostadsutskottet. Vi måste också om möjligt se till att förbättra de kvarboende hyresgästernas ställning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet och därmed avslag på alla reservationer.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

Anf. 122 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Man brukar säga att lössen hostar fast de inga bröst har. Jag skulle vilja säga att om dagens betänkande och debatt skulle vara ett mått på vänsterkartellens samarbetsförmåga så tycker jag att det säger precis lika mycket som det Leif Jakobsson försöker påskina vad gäller alliansens samarbetsförmåga.

Jag skulle dessutom till skillnad från Leif Jakobsson vilja ge mina kolleger både det förtroendet och det erkännandet att jag tror att de är mycket väl medvetna om att de representerar hela Sverige när det gäller bostadspolitiken, glesbygdsproblematiken likafullt som storstadsproblematiken.

Sten Lundström sade lite fint att han läser fackpressen. Det gör nog alla som sitter i bostadsutskottet, och vi är väl medvetna om att det visst – trots de regleringar och tillfälliga stöd som regeringen hela tiden tar fram – händer någonting på byggnadssidan. Det byggs mer. I mitt län säger dock fem av tio kommuner att de inte har några planer på bostadsbyggande den närmaste femårsperioden. Det är socialdemokratiskt styrda kommuner. Ett par kommuner får statligt stöd för att riva fastigheter och slussa de hemlösa till Gävle, till våra tillfälligt upprättade bostäder för hemlösa.

Jag skulle vilja fråga: Menar verkligen Leif Jakobsson att han är nöjd med den situation vi har på bostadsmarknaden i dag och att det är fel av oppositionen att i denna debatt lyfta upp den problemsituation som väl ändå alla som är lite medvetna har klar för sig?

Anf. 123 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Det jag försökte berätta var att det faktiskt har blivit fart på bostadsbyggandet och att väldigt mycket av detta faktiskt handlar om de insatser som de tre samarbetande partierna har enats om. I intervjuer säger väldigt många av de bostadsföretag som nu bygger hyresrätter att detta aldrig skulle ha blivit av om inte investeringsbidragen hade kommit. Vår politik har alltså fungerat, och det är jag glad för.

Däremot är jag inte nöjd. Så länge det finns människor som inte får bostad är det naturligtvis inte en bra situation. Men när det gäller att nå fram på det området delar vi ju ansvaret med de kommunala politikerna och med kommunerna.

Det jag sade om storstad och glesbygd sade jag inte för att kritisera något eller några partier, utan det var någonting som jag tycker att hela utskottet måste tänka på. När man träffar bostadspolitiker ute i landet möts man ibland av att de tycker att väldigt mycket av bostadsdebatten utgår från de skevheter som finns i framför allt Stockholmsområdet. Naturligtvis speglar också motionsfloden de brister som finns. Vi bör nog allihop uppmärksamma, utan att för den skull göra det till någon partipolitisk fråga eller partipolitisk skillnad, att de bostadspolitiska problemställningarna är fruktansvärt olika i det här landet.

Anf. 124 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Ja, det är just det de är. Jag har själv varit med och tagit fram en rapport över mitt hemlän, som under hundra års tid har styrts av socialdemokratin, kan man säga, i alla fall merparten av kommunerna. Där kan vi uppenbart se att det inte hjälper om kommunerna hostar upp sig och försöker ta initiativ, om enskilda gör det, om fastighetsägare gör det eller om privata fastighetsägare gör det när vi har ett sådant detaljreglerat system som försvårar initiativen.

Socialdemokratin har i dag reglerat så in i minsta detalj att man inte kan bygga lägenheter med bidrag annat än upp till 70 kvadratmeter. Till och med Mona Sahlin säger att vi måste förändra detta. Vi vet att möjligheten att bilda familj och skaffa barn försvåras av denna detaljreglering.

Jag menar att det vore klädsamt av majoriteten om man kunde våga erkänna: Ja, det har blivit fel. Det var kanske inte så bra med de här detaljregleringarna. Vi vill ändra på dem, för vi vill också ha i gång bostadsbyggandet – precis som vi från borgerligheten säger att det är viktigt med hyresrätter. Det är viktigt med trygghet på bostadsmarknaden. Det är viktigt att hemlösa får bostad. Det är viktigt att familjer kan utveckla sitt boende och att man kan flytta till större lägenheter för att kunna föda barn, bilda familj och så vidare.

På något sätt borde man våga tillstå att det kanske inte har blivit exakt som man hade tänkt det. Det är precis som att jag tillstår att jag inte har svaret på alla problemställningar som vi kan se i samhället. Men tillsammans borde vi ändå kunna medge att det inte har varit bra. Visst har bostadsbyggandet kommit i gång. Men vi har fortfarande jättestora problem som alla inom branschen, om man läser facktidningarna, pekar på måste åtgärdas om vi ska få i gång byggandet på det sätt som vi behöver i Sverige.

Anf. 125 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Då uppfattar jag det som att Ragnwi och Kristdemokraterna snarare vill utöka investeringsbidraget till hyresrätter än att avskaffa det. Det har varit inställningen tidigare. Men det var intressant. Så var det ju med studentbostadsstödet också. Från början fick vi driva igenom det själva. Sedan, efter en tid, kom en del borgerliga politiker till insikt om att det där nog var en rätt klok lösning eftersom kommunalpolitikerna och bostadsbolagen sade att tack vare det här kan vi bygga studentbostäder. Likadant är det med hyresbostäder i dag.

Jag måste säga om bilden av det här fruktansvärt detaljreglerade området att Ragnwi faktiskt är svaret skyldig att kunna visa vad det handlar om. Det enda du exemplifierade med den här gången var den här gränsen på 70 kvadratmeter. Där har det handlat om att försöka få fram en typ av lägenheter som inte byggdes annars. Vi hade tidigare en produktion som var väldigt inriktad på stora bostadsrätter som kanske ensamstående, ensamstående med barn, ungdomar, inte hade en möjlighet att komma till.

Det är klart att det finns ett behov av de andra bostäderna också. Den mix av vilket behov det finns av stora och små bostäder är det ett kommunalt ansvar att gå igenom, belysa och upplysa marknaden och de olika aktörerna om. Därför är det jätteviktigt att det finns bostadsförsörjningsprogram i alla kommuner. Om det finns partikamrater till mig som syn-

Anf. 126 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! När Leif Jakobsson talade om det här med alla facktidningar och hur mycket det byggs i Sverige kunde jag inte låta bli att tänka på en DN-artikel i går, där en byggnadsarbetare, jag tror att det var från Stockholm, som var arbetslös sade något i stil med – nu citerar jag nog inte ordagrant för jag har inte artikeln med mig – att han också hade läst alla de här rubrikerna om att byggandet ökade. Men han förstod inte riktigt hur det här hängde ihop. Det var som ett spöke som alla talade om men ingen egentligen riktigt kunde se. Nu var han ju särskilt drabbad, men faktum kvarstår att även om byggandet ökar lite grann ökar det inte tillräckligt mycket för att vi ska komma till rätta med bostadsbristen. Det ökar framför allt från väldigt låga nivåer.

Det är också intressant att Leif Jakobsson slår sig för bröstet och menar att det är insatserna från Socialdemokraterna och stödpartierna i form av bidrag och stöd som har spelat så stor roll när själva grunden till problemen är vad de gör med andra handen, det vill säga regleringar, styrning och politisk klåfingrighet som i sin tur föranleder att man måste ge särskilda stöd och bidrag för att det ska gå att bygga.

När det gäller det kollektiva förhandlingssystemet pratade Leif Jakobsson om att det inte finns något monopol. Men det finns det ju på sätt och vis eftersom det endast får vara *en* organisation som förhandlar i varje hus. Leif Jakobsson sade också att vi inte vill att hyresgäster ska få sluta sig samman och förhandla. Det är helt fel. Men vi vägrar att ställa upp på att hyresgäster i princip *måste* vara med i Hyresgästföreningen för att kunna förhandla.

Så kommer jag till min fråga. Tycker Leif Jakobsson att det är rimligt att en bostadsrättsinnehavare som hyr ut i andra hand på grund av tillämpningen av bruksvärdesprincipen kan tvingas återbetala hyra till andrahandshyresgästen i så hög grad att han eller hon inte får täckning för sina kostnader?

Anf. 127 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! För att börja med den sista frågan tycker jag att det är rimligt att det är bruksvärdesprincipen som gäller när man hyr ut bostadsrätter i andra hand. Det resonemang som Peter Danielsson för in här, fru talman, handlar ju om kapitalkostnader. Skulle man föra det resonemanget måste man också föra in frågan om värdetillväxt och annat. Det kan ju få helt orimliga konsekvenser om man skulle räkna bort värdetillväxten under den tiden som andrahandshyresgästen bor där. Och man kan tänka sig det andra hållet också, där värdetillväxten är negativ. Så har vi haft det vid flera tillfällen. Då skulle bostadsrättsinnehavaren kunna hävda att han förutom sina kapitalkostnader för insatsen också gör en värdeförlust. Det är ett helt omöjligt förslag. Jag tycker att det är en bra utgångspunkt med bruksvärdesprincipen när det handlar om uthyrning.

Jag tycker att de lägenheter som byggs inte bara är ett spöke eller en dimridå. Varför inte, Peter Danielsson, se dig omkring hemmavid? Det byggs i till exempel Helsingborg, i Maria. Det är jättefina lägenheter –

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

och till rimliga kostnader skulle jag vilja säga. Det byggs på alla möjliga håll i Skåne, som du lätt kan nå. Då ser du att den politik vi för faktiskt har givit resultat. Och det har faktiskt inte bara handlat om subventioner och annat, vill jag säga. Det har handlat lika mycket om att få en mental förändring som går ut på att kommunerna har ansvaret att se till att det kommer i gång, att man kan bygga billigare. Det förnekade ni för några år sedan och sade att det bara var skatternas fel. Där har vi faktiskt sett en enorm omsvängning i branschen som har lett till att vi kan bygga prisvärda bostäder i dag.

Anf. 128 PETER DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker fortfarande att min poäng kvarstår, det vill säga att det är problem som är skapade av regleringar och politisk klåfingrighet som man sedan åtgärdar genom att skapa nya politiska insatser i form av stöd och subventioner i stället för att gå på grundproblemet, det vill säga till exempel hyresregleringen.

När det gäller min fråga om rimligheten i det här med andrahandsuthyrning och återbetalning tycker jag att min fråga kvarstår. Tycker Leif Jakobsson att det är rimligt att göra som till exempel ert samarbetspartis ledare Lars Ohly gjorde? Han gick och hyrde en lägenhet i andra hand på Söder här i Stockholm. Han ingick ett avtal om en viss hyra, som man uppfattade som rimlig från båda parter. Sedan går han i efterhand till hyresnämnden och klagar för att få tillbaka pengar. Är det ett rimligt förfarande, och är det något som påverkar utbudet av andrahandslägenheter på en pressad hyresmarknad i positiv räkning?

Anf. 129 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Peter Danielsson pratar om hyresregleringen som det stora onda, och det måste ändå sägas att det enda förslag ni har för att fler ska kunna bo, hemlösa och allt vad ni pratar om, är att ni vill göra av med hyresregleringen, det vill säga att ni vill ha högre hyror. Lägre hyror kan man ha trots nuvarande bruksvärdessystem. Det är alldeles tillåtet för vem som helst att hyra ut billigare. Det enda man skulle kunna uppnå, det som det skulle öppnas upp för om man tog bort bruksvärdessystemet och allmännyttans roll i det, är höjda hyror. Det är för mig väldigt obegripligt hur det på något sätt skulle lösa något enda av de problem som vi har diskuterat här. Vad det skulle kunna leda till är att privata fastighetsägare i bristkommuner skulle kunna tjäna mer pengar. Men det är inte lönsamhetsproblemet för de nuvarande fastighetsägarna som är grundproblemet över huvud taget.

Jag kommenterar inte den enskilde hyresgäst som Peter Danielsson drog fram i sammanhanget, men jag kan konstatera att hyresgäster som är i en pressad situation och måste ha någonstans att bo, och som kanske inte är så insatta i regelverk och annat, kan skriva på ett papper som bryter mot de lagar som finns. Då måste man kunna få rätt i efterhand. Därför tycker jag att det är en bra ordning, och jag tycker att det är bra att det är bruksvärdesnivån som bestämmer prisnivån för andrahandsuthyrning.

Anf. 130 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag reagerar också när vi får den beskyllningen från Socialdemokraterna att vi från alliansen inte tar hänsyn till hela landet. För

mig är det en oerhört allvarlig beskyllning, som jag faktiskt nästan skulle vilja kräva en ursäkt för. För Centerpartiet är det faktiskt en av de stora frågorna: Hela vårt land ska leva. Vi ska ta till vara hela landet.

Jag tror inte att det har undgått någon att bostadspolitiken har fått en mer betydande och mer framskjuten plats, och inte beror det på Socialdemokraterna. Det beror på att vi i alliansen har bestämt oss för att vi ska vara tillåtande. Vi ska riva hinder, och vi ska göra det möjligt för människor att få den bostad som de önskar. Det är därför vi tycker att det är så viktigt att vi har den här debatten också om hyresmarknaden och hyreslagstiftningen.

Vi har ju faktiskt varit tillsammans och tillsammans haft kontakter i hela bostadsutskottet. Ibland har jag undrat, och frågat också: Har vi varit på samma ställen? Har vi hört samma krav som har framställts, nämligen kravet på att vi måste se över hyreslagstiftningen? Har det undgått Socialdemokraterna?

Anf. 131 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, det har det uppenbarligen inte gjorts, eftersom vi har tagit initiativ till den utredning som är färdig, som har remissbehandlats och som vi senare kommer att diskutera. Det där var faktiskt något som vi gjorde tillsammans i Allboutsutredningen. Vi skulle låta parterna försöka lösa de här frågorna. Och den processen är avslutad. Parterna kom till en överenskommelse. Det har skett en utredning, och den utredningen har remissbehandlats. Nu börjar vi närma oss ett läge där vi kan diskutera vilka förändringar vi kan tänka oss och vilka förändringar som kan vara ändamålsenliga. Jag förstår alltså över huvud taget inte den kritiken.

När det gäller det här med olika delar av landet och glesbygd tror jag att jag svarade Rigmor vad jag menade om det. Men det är ju intressant med Centerns inställning, inte minst till stödet till de kommuner som har drabbats oerhört hårt av utflyttning och tomma bostäder, och att vi inte har kunnat få stöd från Centerpartiet där. Det är kanske den mest konkreta frågan om bostadsfrågor i framför allt glesbygd och avfolkningsbygder.

Anf. 132 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet gav i alla fall någon fingervisning om att man tänkte ställa upp på de förslag som kommer nu när det gäller hyres sättningen. Det är väl kanske lite förmätet att begära att Socialdemokraterna ska göra det här i dag. Men nu hänvisar man till den offentliga utfrågning som vi hade och som ni tyckte att vi inte berörde just någonting. Det kanske är så att vi inte berörde den. Åtminstone från min sida tog jag fasta på det som man sade vid den här utfrågningen: Det har gått alltför kort tid för att man ska kunna göra en rättvis utvärdering av hur det här har slagit.

Men en fråga som man verkligen tog upp ganska samstämmigt gällde konsekvenserna för hyresmarknaden så som den ser ut i dag. Det gäller att hyresrätten har hamnat i strykklasse, att det är 100 000 färre hyresrätter sedan 1994 som har kommit till, att vi har en alltför hög fastighetsskatt och att förköpsrätten utgör ett hinder för att sälja till fastighetsföretag. Nackdelarna med hyresreglering och dess tillämpning har blivit mycket tydliga. Det skulle finnas anledning att ännu mera beröra detta. Vi kan

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hyresrätt och
bostadsrätt, m.m.*

titta på olika bilder och olika diagram, och det är väldigt bra att ha dem, för då kan vi se till exempel att vad gäller bostadsbeståndet här i innerstaden löper kurvan rakt nedåt för hyresrätterna. Det är ju inte någon bra lösning som vi har tagit del av och som Socialdemokraterna är ansvariga för.

Anf. 133 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Då kan man undra om de diagram som Rigmor Stenmark visar upp här hade sett bättre eller sämre ut om inte Allbolagen, lagen om försäljning av allmännyttiga hyresrätter och bostadsrättslagens bestämmelser hade införts av oss socialdemokrater tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Hur hade bilden då sett ut? Det gäller faktiskt att vara lite konsekvent i vad man kritiserar och vad man ställer upp på.

Det finns en fråga som behandlades vid den offentliga utfrågningen som ni alla fyra partier i alliansen har kommenterat i den gemensamma reservationen, och den gäller att ni tycker att två tredjedelar är en alldeles för hög gräns för att man ska ombilda hyresrätt till bostadsrätt. Där var alla som pratade på hearingen, från alla organisationer, helt ense om att det krävdes minst två tredjedelar. Så ibland undrar jag också, Rigmor Stenmark, om vi har varit på samma träffar och möten.

Anf. 134 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag vill också återkomma till frågan om ombildning av hyresrätt till bostadsrätt. Jag vill först säga att hearingen var alldeles utomordentlig. Det framkom oerhört mycket matnyttigt. Jag tyckte också, precis som Rigmor Stenmark var inne på, att en sådan aha-upplevelse var att man under hearingen konstaterade att det egentligen finns för lite forskning gjord för att man ska kunna dra riktigt långsiktiga slutsatser. Det finns ett antal citat jag skulle kunna läsa upp från vad de olika talarna sade om detta.

Vad gäller frågan om ombildning, frågan om två tredjedels majoritet, fanns det även där olika synsätt. Egentligen handlar frågan om två tredjedelar om själva processen, och processen handlar om ifall det ska vara enkel eller två tredjedels majoritet för att man ska få göra en intresseanmälan, vilket sedan i sin tur grundlägger en förenings rätt till förköp som därefter kan leda till att föreningen fattar beslut om att förvärva fastigheten i syfte att ombildning ska kunna ske. Det är en ganska lång process.

Det man säger i två olika citat från anteckningarna från mötet är: ”När det gäller 50 % eller två tredjedelar har vi inte riktigt funderat över 50 %” säger en talare. En annan talare säger: ”När det gäller gränsen kan man säga att oavsett om man skulle lägga den på en lägre nivå är det ekonomiska realiteter som styr det hela.” Då är min fråga till Leif Jakobsson: Är det inte så att ni egentligen har skapat olika typer av verktyg för att stoppa ombildningen därför att ni anser att det är ett sätt att värna hyresrätten? Där tar ni till olika typer av verktyg som egentligen kanske inte alltid är de mest konstruktiva. De ekonomiska realiteterna finns ju där. Då menar vi att man inte ska förhindra att processen sätts i gång, vilket ni gör med ert synsätt. Det fanns det ju också uppenbarligen talare på den hearingen som uppmärksammade oss på.

Anf. 135 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! De bestämmelser som finns och berör ombildningen handlar om att värna bostadsrätten och den kommande bostadsrättsföreningen så att den ska ha en livskraft och möjlighet att verka vidare. Men det handlar faktiskt också om att på olika sätt se till att minoriteter inte kommer i kläm.

Jag tycker att det fanns många aha-upplevelser under den hearingen. Jag håller helt med och skulle kunna citera mig själv: De långsiktiga effekterna är det alldeles för tidigt att uttala sig om. Det sade jag faktiskt på hearingen själv. Men det finns ju en del av hanteringen i dag som vi nog bör titta på.

Bland annat är det ju så att människor får gå in i det här utan att veta att man kan få ett länelöfte och att man har möjlighet att fullfölja det hela. Det tror jag också att man ska tänka på. Vad är det för en situation som människor hamnar i när de kanske skriver på en lista och tycker att det här är en bra idé: Ja, visst ska vi ombilda vårt hus till bostadsrätt! Och sedan tvingas de att inför grannarna säga: Nej, banken vill inte ge mig lån, så jag kan inte vara med.

Det finns en massa sådana här konsekvenser vars innebörder är oerhört väsentliga att tänka på. Därför får vi nog säga att det som har att göra med reglerna i ombildningslagen nog faktiskt har att göra med att om man ska ombilda till bostadsrätt så ska det ske på ett sådant sätt att det blir en stabil och bra bostadsrättsförening som har möjlighet att ta hand om föreningens medlemmar men också de hyresgäster som blir kvar. Där finns enligt den hearing vi hade mycket kvar att önska.

Anf. 136 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Då vill jag helt framt påstå att så uppfattade inte jag bakgrunden till att man har vidtagit ett antal åtgärder. Jag skulle vilja säga att väldigt många av dem som har drabbats av de olika åtgärder som den socialdemokratiska regeringen har vidtagit också skulle tycka att det inte alls i alla avseenden har handlat om att se till att ombildningen i första hand fungerar väl och att man ska hjälpa till att få processen att bli bättre. Jag skulle vilja säga att väldigt många av de boende som har upplevt sig drabbade anser att det är precis tvärtom. Därför har jag lite svårt att förstå det Leif Jakobsson säger. Det låter väldigt sympatiskt. Men jag har ett flertal exempel på debatter här i kammaren med statsråd och många kontakter med människor utanför som just visar hur de här processerna syftar till att stoppa ombildningen, inte till att skapa en bättre ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Där vill jag verkligen markera att så uppfattar jag situationen.

Det andra gäller Hyresgästföreningens förhandlingsmonopol. Då vill jag fråga Leif Jakobsson: Kan Leif Jacobsson räkna upp de olika typer av förhandlande organisationer som finns i Sverige vad gäller dem som förhandlar åt hyresgästerna? Jag kan räkna upp Hyresgästernas riksförbund. Jag skulle vilja att Leif Jakobsson räknar upp alla de andra, med tanke på att han anser att det inte finns ett förhandlingsmonopol.

Anf. 137 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag svarade på den första frågan om hur vi ser på ombildningslagen och två tredjedelsmajoriteten. Jag förstår att Nina pratar

om Allbolagstiftningen och de bestämmelser som där finns om i vilket fall man kan ombilda. Man prövar i förhållande till bruksvärdessystemet, och det är en helt annan fråga. Här har vi socialdemokrater ett intresse av att se till att det finns kvar hyresrätter. Kommunerna har en gång satsat på att i kommunen ha en valfrihet, att man kan välja mellan olika upplåtelseformer. Hyresrätter behöver faktiskt också värnas och skyddas på många områden, inte minst för att hyressättningssystemet ska kunna fungera. Men när det ska bli en ombildning då – och det var det jag pratade om – är det viktigt att ombildningslagen är så utformad att det blir bra och stabila bostadsrättsföreningar.

Fru talman! Beträffande den andra frågan om hyresförhandlingar vet jag att det i Peter Danielssons hemstad finns en förhandlande organisation genom allmännyttan – jag vet inte om den finns kvar. Annars är det faktiskt inte vare sig jag och Socialdemokraterna eller vi i riksdagen som ska bestämma vilka hyresgästföreningar som ska finnas, utan det är upp till hyresgästerna att bilda sådana. Det är fullt möjligt. Det har inte minst Helsingborg visat.

Anf. 138 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag begärde replik när Leif Jakobsson sade, egentligen som enda svar på våra försök att stärka dem som hyr i andra hand, att man inte ska kunna bo sig till ett kontrakt. Det fick mig att tänka på: Hur ska man kunna få ett kontrakt? Vilka sociala regelverk har vi i samhället som avgör vem som får en bostad i dag som är bättre än att bo sig till ett kontrakt? Det är ungefär som att säga på arbetsmarknaden att man inte ska kunna låsa sig till en fast tjänst.

Den utredning som är tillsatt på Justitiedepartementet om vräkningar är väl okej. Det enda vi egentligen begärde i vår reservation var att man vidgade utredningen till att se över, hur viktig frågan om vräkning än är för barnfamiljerna, även den stora grupp som inte är barnfamiljer och som vräks. Risker är att vi får två olika regelverk till slut: ett regelverk som omfattar barnfamiljer och deras risk för vräkning och ett som omfattar alla andra som inte har barn. Det tror jag till och med är olyckligt.

Huvudparten av mitt anförande handlade om sociala och kommunala kontrakt. I utredningen *H13* i Hannover som jag refererade till i mitt anförande har man visat de stora problemen. Man frågade de 13 första kvinnor som ingick i studien vad de ville. De ville ha en bostad. Okej, de får det. Sedan frågade man: Nu när ni har fått en bostad, är det något annat vi kan hjälpa till med? De fick själva identifiera det närmare. Förutsättningen för att man lyckades enligt *H13* är uppenbarligen att de som flyttade in i bostäderna hade ett eget kontrakt.

Anf. 139 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är alldeles övertygad om att de Hannovererfarenheter som Sten Lundström redogör för är både relevanta och intressanta för vilken metodik och vilka handlingsplaner kommuner och socialtjänsten ska agera utifrån. Det är naturligtvis viktigt med sådan kunskap. Det jag har försökt säga är att den frågan kanske inte riktigt i första hand är en fråga om hur hyreslagstiftningen är utformad. Jag tror att de lokala förutsättningarna och traditionerna, där många olika aktörer samarbetar för att lösa hemlösheten, gör att man kanske inte ska ha en modell som ska vara

likadan överallt. På väldigt många håll krävs fastighetsägarnas medverkan, kommunens medverkan och annat, och då får man i den enskilda kommunen resonera sig fram till hur man ska gå till väga. Det finns inget som förbjuder någon att använda förstahandskontrakt som en metod. Det finns absolut ingenting i lagstiftningen i dag som hindrar någon från att använda den här Hannovermodellen, eller vad vi ska kalla det. Det är mycket möjligt att vi behöver skärpa upp en del av lagstiftningen. Det får vi väl titta på. Jag tror ändå att det är bra att vi primärt fokuserar på de vräkningar där barn är inblandade. Det är mycket allvarliga situationer, och det är den prioritering som socialtjänsten gör i kommunerna. Finns barn inblandade måste man vara extra aktiv och varsam.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Hysesrätt och
bostadsrätt, m.m.*

Anf. 140 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är lite svårt att argumentera mot att man ska vara extra varsam när det gäller barn. Det är en naturlig reaktion hos oss allihop. Men det hjälper inte de människor som sover utomhus i dag. Det hjälper inte dem som står utanför bostadsmarknaden att vi får en splittrad lagstiftning: en lagstiftning som gäller vräkningar av dem med barn och en som gäller dem som är barnlösa av ett eller annat skäl. En del är barnlösa därför att de aldrig har fått en bostad. De lär aldrig kunna skaffa barn heller eftersom de inte kommer att få någon bostad så länge den här situationen kvarstår.

Jag fick inte svar på den andra frågan, som jag tycker är lite intressant. När ni avfärdar våra förslag som andrahandshyresgästernas rätt till förstahandskontrakt avfärdar ni det med att säga att man inte ska kunna bo sig till ett kontrakt. Då är min fråga: På vilket sätt får man kontrakt i dag? Vilken är den socialt rättvisa fördelning av bostäder som förekommer i dag då man inte ska kunna bo sig till ett kontrakt? Regeringen har inte lyckats ålägga Malmö kommun och Göteborgs kommun att ha bostadsförmedlingar. Vi har inte under den här perioden lyckats åstadkomma en bostadsanvisningslag trots ett antal påtryckningar från vår sida om att en sådan måste återskaffas. Frågan kvarstår: Om man inte ska kunna bo sig till ett kontrakt, hur ska man få ett kontrakt då?

När det gäller de sociala och kommunala kontrakten är det ett problem att fastighetsägaren har möjlighet att säga nej till att upplåta bostaden åt socialen med mindre än att det är ett andrahandskontrakt. Därför är det viktigt att de människor som i alla fall något så när klarar av sitt boende själva och kan sköta sig har en känsla av att de har en möjlighet att omvandla det till ett förstahandskontrakt. Jag tror inte att det går förhär vi ändrar lagstiftningen som ger andrahandshyresgästen rätt till förstahandskontrakt i olika former, detta framför allt när det gäller sociala och kommunala kontrakt.

Anf. 141 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är lekman i frågorna om metodik i socialtjänsten, men i slutändan av ett program som ska motarbeta eller lösa problemen med hemlösheten bör det finnas ett förstahandskontrakt och ett boende. Men om boendet ska vara i samma fastighet som i den som man första gången fick hjälp med att skaffa bostad är inte så självklart. Ofta är dessa bostäder kopplade till stödfunktioner och annat. Var gränsen går mellan

institutioner och eget boende är ju lite flytande. I vår hemkommun utgör det kommunala bostadsbolaget ett exempel på detta.

Återigen: Jag tror inte att den typen av lagstiftning är konstruktiv, utan den kan till och med bli kontraproduktiv. Jag kan tänka mig att en del kommuner skulle få svårt att förmå privata fastighetsägare att ställa upp på ett samarbete – det är svårt nog ändå när det gäller hemlösa – om man inte kan gå omvägen via att socialtjänsten garanterar kontrakten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

8 § Naturresursfrågor och vattenrätt

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2004/05:BoU4
Naturresursfrågor och vattenrätt.

Anf. 142 TOMAS AGENBERG (s):

Fru talman! Jag ska göra en kortfattad redogörelse för detta ärende.

Det betänkande som utskottet nu överlämnar till kammaren behandlar motionsförslag som gäller naturresursfrågor och vattenrätt. Inom dessa områden väcktes 18 motioner under den allmänna motionstiden 2004. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats 12 reservationer och fyra särskilda yttranden.

Fru talman! Med denna korta sammanfattning vill jag överlämna ärendet till kammarens behandling.

Anf. 143 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! I det här ärendet ska jag tala om framför allt vindkraften. Emellanåt finner jag det förvånande att frågan inte tas på större allvar.

Jag utgår ifrån att vi kan vara överens om att det finns målkonflikter vid lokalisering av vindkraftverk. Dessa målkonflikter kan ibland skapa stora problem.

Vindkraften har fördelar som energikälla. Samtidigt finns det nackdelar som måste tas på allvar. Det gäller sådana nackdelar som buller, ljud, ljus och påverkan på naturlivet, men vindkraften påverkar också vår kulturmiljö och vår boendekvalitet.

Regelverken är för otydliga. Vi moderater anser inte att det är tillräckligt att dessa frågor lyfts fram enbart i Boverkets handbok. Det krävs en tydligare lagstiftning.

Jag vill göra ett par reflexioner kring vindkraften om sådant som jag ibland tycker är förvånande.

Det är för mig mycket förvånande hur man kan placera en vindkraftverkspark på Lillgrund i Öresund utan en – åtminstone i mitt tycke – ordentlig utredning om vad som händer med fisken och vattenflödet. Jag har nämligen väldigt svårt att tro att man skulle placera någon annan industrianläggning där. I samband med att Öresundsbron skulle byggas

krävdes oerhört stränga garantier för fisken, vattengenomflödet i Öresund och så vidare.

Jag kan också känna oro när det gäller en eventuell byggnation av vindkraft på Krügers flak. Jag är orolig för att man inte kommer att ta tillräcklig hänsyn till fisken och fisket. Det är en stor oro som jag vet delas av de många småskaliga fiskare som i dagsläget verkar där. Om vindkraftsföretaget får som det vill kommer man att förhindra yrkesmässigt fiske i det området.

Det är många som i dag påverkas i sitt dagliga boende när det byggs vindkraftsparker i deras närmiljö. Det finns flera vittnesmål från människor som upplever en stark negativ påverkan framför allt av ljusskuggor och buller.

Vi moderater vill att all lagstiftning ska genomsyras av respekt för den enskilda äganderätten. Den ska samtidigt präglas av respekt för människors liv och hälsa samt skyddsintressen för natur och miljö.

Enligt vår mening måste markägaren ges möjlighet att själv bestämma vad mark ska användas till. Om man så önskar ska man också kunna upplåta marken till vindkraft. Men detta kräver att även övriga intressen tas till vara på ett bra sätt. Det görs bäst genom att man i den kommunala planeringen tar hänsyn och tar ställning till frågorna om vindkraftsetablering. På så sätt kan skyddsvärda natur- och kulturmiljöer undantas och förutsebarhet garanteras ägare till kringliggande markområden.

Vindkraftsetableringar ska granskas noga i den kommunala planeringen och tillståndsgivningen. Vi vill att det ska ske genom krav på detaljplan. Då ges närboende och sakägare större möjlighet att hävda sina intressen.

Vi moderater anser vidare att nationella minimiregler för respektavstånd mellan bebyggelse och vindkraftverk ska tas fram. Den mellanliggande terrängens egenskaper ska vägas in för att närboende inte ska drabbas. Vi tycker dock att reglerna ska vara dispositiva. Närboende ska kunna godkänna att minimiavstånd underskrids.

Vi vill vidare att en särskild gränsvärdesnorm för buller ska arbetas fram. Dagens norm som gäller för industriområde är inte lämplig att följa när verken byggs nära bostadshus och rekreationsområden.

Vidare tycker vi att vindkraftsverksamhet ska miljöprövas på samma sätt som annan verksamhet prövas som har inverkan på omgivningen. Försiktighetsprincipen ska gälla.

Vi vill också att lagstiftningen tydliggör ansvaret för nedmontering av uttjänta vindkraftverk. En rimlig utgångspunkt kunde vara att det föreskrivs skyldighet för tillståndsmyndigheten att villkora nedmontering och bortförande. Det skulle kunna likna statens linje beträffande grustag och kärnkraftverk. Naturligtvis är det ägaren till vindkraftverket som har det fulla ansvaret, och i de flesta fall kommer det att fungera väl. Men i de fall där ägaren inte kan eller inte vill fullgöra sina skyldigheter anser vi att det ska finnas lösningar som gäller oavsett var verken är placerade.

Sedan vill jag bara tillägga att vi från moderat sida inte anser att vindkraftverk i sig är ett riksintresse. Därför anser vi inte heller att några nationella planeringsmål för vindkraftens utbyggnad ska sättas upp. Utbyggnad av vindkraft ska ske på dess egna meriter.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Naturrekursfrågor
och vattenrätt*

Jag vill nämna några ord om frågan som gäller muddring av småbåts- hamnar. Efter en moderat enskild motion i ämnet vill jag ta upp ett par delar i lagstiftningen.

Utskottet har uttryckt att man anser att kostnaden för muddring bör vara rimlig och inte onödigt hög. Det grundläggande problemet är de så kallade muddermassorna, det vill säga att botten blir miljöfarlig när den ska flyttas från en plats till en annan. Gränsdragningen mellan vad som är miljöfarligt eller inte borde kanske renodlas. Det är dock inte en fråga för bostadsutskottet, utan det är en fråga för miljö- och jordbruksutskottet.

Jag ska också säga ett par ord om åtgärderna till förmån för fiske. Här har vi inte lämnat någon reservation. Vi tycker att regeringen har flyttat fram positionen – åtminstone lite grann – i dessa frågor. Det skulle komma rapporter i december 2004.

Med detta utgår vi från att regeringen under 2005 kommer att redovisa lösningar på de här frågorna för bostadsutskottet. Under året förväntar vi oss att få besked i flera av frågorna. Med det kände vi åtminstone i år att vi kunde vara nöjda.

Med detta, fru talman, skulle jag vilja yrka bifall till vår reservation nr 1. Vi står naturligtvis bakom samtliga övriga moderata reservationer.

Anf. 144 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 3 under punkt 2, men vi står naturligtvis även bakom de övriga två reservationer där Folkpartiet finns med. Folkpartiet har dessutom två särskilda yttranden som är fogade till betänkandet. Det ena handlar om vindkraft och det andra om nya nationalstadsparker, som också är ett ämne i dagens betänkande.

Man kan konstatera att liksom de senaste åren har betänkandet om naturresursfrågor och vattenrätt dominerats av planering av vindkraftsanläggningar. För att sätta in detta i sitt sammanhang vill jag börja med att redovisa Folkpartiets generella utgångspunkt när det gäller energiproduktion. Det känns nämligen viktigt i sammanhanget i förhållande till vindkraft. Detta har Folkpartiet utvecklat i en rad motioner som behandlas också av andra utskott.

Folkpartiet liberalerna anser att ny inhemsk energiproduktion ska utgå från tydliga miljö- och säkerhetskrav och att produktionen ska klara konkurrensen utan subventioner. Staten ska sätta upp likvärdiga krav som kan uppfyllas, och valet av energiproduktionsanläggning ska sedan inte ske genom politiska beslut. Ett exempel på ett miljökrav som Folkpartiet har drivit sedan en längre tid tillbaka är ett absolut nej till att bygga ut de kvarvarande orörda älvarna.

Även om vindkraft är en förnybar energikälla, som vi liksom andra naturligtvis hoppas kan bidra till den framtida energiförsörjningen, är det viktigt att även för den ställa upp tydliga krav och att lokalisering av vindkraftverk jämföras med motsvarande industrietablering vid en lokaliseringsprövning. Då kommer alla frågor om buller in. Det ska alltså inte finnas någon ”gräddfil” för just den här verksamheten.

Vidare anser vi från Folkpartiets sida, liksom föregående talare, att det ska råda stor restriktivitet när det gäller att utnyttja och exploatera nya havs- och kustområden. Man ska verkligen ha klarlagt vilken påver-

kan det här på djur- och växtlivet innan man ger sig på detta, för det är oerhört svårt att i efterhand reparera sådana skador.

I betänkandet tas upp kommunernas planeringsprocess och den centrala roll som den har i sammanhanget. Många kommuner har tagit fram en vindkraftspolicy. Då är det viktigt att man ser till att lagstiftningen gör att kommunerna kan genomföra policyn rent praktiskt. Ett förslag som finns i min reservation är att man ska kunna ställa krav på detaljplan för att skapa samlade vindkraftsetableringar. Jag har vid kontakter med en del kommuner sett att det finns en viss otydlighet när det gäller att kunna ställa dessa krav, för när man söker bygglov för ett enskilt kraftverk är kommunen tvingad att göra en prövning enligt PBL.

Fru talman! Folkpartiet utgår från att respektive kommitté som arbetar med plan- och bygglagen och miljöbalken ska komma med ett samlat förslag om hur man ska pröva ansökningar om vindkraftsanläggningar. Vindkraften tas ju ofta upp som ett exempel där det finns svårigheter just i gränslandet mellan PBL och miljöbalken.

Folkpartiet anser också, och det har vi även utvecklat i vår miljömotion, att producentansvaret ska tydliggöras vad gäller tekniska anläggningar som vindkraftverk. Vi vill därför att regeringen låter utreda ansvaret gällande kostnader för nedmontering vid nedläggning av vindkraftverk och återkomma till riksdagen med förslag till lösning i frågan. Detta finns utvecklat i reservation 3 som jag yrkade bifall till i början av mitt anförande.

Under en särskild rubrik behandlas i betänkandet yrkesfiskarnas ställning som sakägare vid etablering av havsbaserad vindkraft. I betänkandet kan man läsa att regeringen i samband med miljöbalkspropositionen var av uppfattningen att yrkesfiskare bör kunna vara sakägare och att då gällande sakägarbegrepp i miljöskyddslagstiftningen bör vara utgångspunkt. Det tycker vi också från Folkpartiets sida. Vi får då nöja oss med att följa om rättstillämpningen verkligen blir så i levande livet.

Jag ska också säga några ord om åtgärder till förmån för fisket. Jag tror att vi och Moderaterna har bytt roll här. Förra året utgick vi från att det skulle hända något. Men nu har vi instämt i en reservation som grundar sig på en kristdemokratisk motion.

Vi vill fästa särskilt stor vikt vid åtgärder för att öka vandringsfiskets möjligheter att ta sig förbi hinder genom förbiflöden. Det finns naturligtvis ingen förlorare i detta. En stam med självproducerad lax gynnar ju inte bara yrkesfisket. Även sportfisket är en viktig del för många människors livskvalitet.

Fru talman! Jag ska även säga några ord om nationalstadsparker. En entydig forskning visar att tätorternas grönområden har väldigt stor betydelse för människors hälsa. Det gäller inte bara att bevara hälsa utan att också få människor att bli friska. Nationalstadsparker är ett av de sätt som samhället har för att skydda viktiga grönområden för både friluftsliv och biologisk mångfald.

Om man ska bilda nya nationalstadsparker måste en utgångspunkt vara att de ska vara väldigt lokalt förankrade i planeringsprocessen på den plats det gäller. Att komma med ett uppifrånperspektiv på detta kan ju aldrig vara lyckat. Inte minst för att undvika framtida konflikter krävs det att man har väldigt tydliga regelverk från början. Vi fick en redovis-

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Naturrekursfrågor
och vattenrätt*

ning om vissa tolkningsproblem som fanns när det gällde nationalstadsparken här i Stockholm om vad man fick och inte fick göra.

Det finns en enskild Folkpartimotion som föreslår att Slottsskogen med omgivande områden i Göteborg borde kunna komma i fråga som nationalstadspark. Vi ska naturligtvis inte utesluta att det kan bli på det sättet i framtiden.

Anf. 145 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation nr 6 under punkt 5.

Det jag ska tala om kommer att handla om vatten och luft eller luft och vatten, i alla fall frågor i anslutning till luft och vatten. Det kan ju vara uppfriskande för oss i bostadsutskottet att också vi med jämna mellanrum får möjlighet att diskutera den här typen av frågor. Nu handlar det i första hand om lokaliseringar och etableringar i det här sammanhanget.

Vi kristdemokrater står bakom tre av reservationerna. Vi har också ett särskilt yttrande i betänkandet. Jag ska ägna mitt korta anförande åt att något kommentera våra reservationer. Då kan det vara lämpligt att ta dem i ordning.

Reservation nr 6 gäller omprövning av vattendomar.

Kristdemokraternas vision är att vattendragen åter ska bli miljöer för vandrande fiskarter som lax och ål. Det är också så att många arter som är beroende av biotopen strömmande vatten återfinns bland hotade arter.

Vattenkraftsregleringen har medfört att det på ett antal ställen inte finns någon fiskväg, om jag nu får säga så, förbi vattenkraftverken. I de flesta älvar i landet finns inte längre lämpliga lekområden för till exempel lax. Det bör därför finnas förbiflöden vid de kraftverk som ligger mellan dessa lekområden och havet.

I de fall förbipassager för fisken inte finns anlagda förutsätter tillkomsten av sådana att den vattendom som reglerar den aktuella vattenkraftsanläggningen kan omprövas. I det här sammanhanget skulle jag vilja säga att det kanske inte bara handlar om vattenkraftsanläggningar. Jag vet till exempel med erfarenhet från Värmland, som jag kommer ifrån, att det finns ett antal gamla dammar och rester från flöttningsperioden som utgör stora miljöhinder som måste undanröjas. För att man ska kunna ta itu med det måste man också titta på vattendomarna.

I det här sammanhanget handlar det också om hur ändamålsenliga reglerna för omprövning av vattendomar är. Det har vi också tagit upp vid flera tillfällen och diskuterat i utskottet. Vi anser att regeringen snarast måste ta de initiativ som krävs för att se över möjligheten att ompröva vattendomar för dessa ändamål.

Svaret från majoriteten är lite luddigt. Precis som det står i betänkandet arbetar Miljöbalkskommittén med frågan om hur prövningsordningen ska se ut. Eller det kanske snarare är en ambition att ta upp frågan. Vad jag kan se har inte några tilläggsdirektiv dykt upp i frågan, och det kanske vi kan få en förklaring till här.

Reservation nr 8 handlar om åtgärder till förmån för fiske. Den handlar dels om fiskodlingar, dels om reproduktion av lax. Vattenbruket har en betydande tillväxtpotential men är ganska ringa i vårt land, särskilt vid en internationell jämförelse. Vi kan anta att vattenbruket kommer att öka i vårt land. Detta innebär i sin tur att sökandet efter lämpliga platser för

fiskodling blir allt viktigare. För att underlätta för dem som söker lämpliga platser för vattenbruk bör det i översiktsplanerna anges områden som är lämpliga för fiskodling. På så vis får vi en viss beredskap för en utveckling av vattenbruket.

I kommentarerna till reservation 6 tog jag upp svårigheten med förbi-passager i de reglerade älvarna när det gäller laxen. Ett annat problem är det överfiske som skett i Östersjön efter vild Östersjölax. Resultatet blir att medelvikten på de vilda laxar som kommer upp i älvarna blir allt lägre. Det är därför viktigt att laxen ges möjlighet att reproducera sig i de svenska älvarna. Det gynnar, precis som vi har hört här förut, både yrkesfiske och sportfiske. Även i detta sammanhang är det relevant att göra en översyn av hur ändamålsenliga reglerna för en omprövning av vattendomarna är.

Utskottet menade redan förra riksdagsåret att regeringen fört arbetet på området framåt och att det inte fanns tillräckliga skäl för att ta ett initiativ i frågan. Samma bedömning görs nu. Men en liten dörr har ändå lämnats på glänt.

Utskottet avser att fortsatt följa frågornas hantering och utesluter inte, som jag tolkar det i alla fall, att i ett annat sammanhang aktualisera den på nytt. Jag undrar då när den tiden är inne och vad det andra sammanhanget i så fall är, när de här frågorna kan aktualiseras på nytt.

Reservation 10 tar upp det för oss kända begreppet riksintresse som vi har pratat om i olika sammanhang. I detta fall handlar det om att det bör utredas hur områden viktiga för vattenförsörjningen ska kunna anges som riksintresse. Vattenfrågan blir allt intressantare, inte minst i ett globalt perspektiv. Vi i vårt land är bortskämda på det området. Det beror på att tillgången i vårt land är riklig. Vatten är vårt viktigaste livsmedel. Trots detta är vattentäkterna fortfarande dåligt skyddade. Kommunernas vattenförsörjningsplaner måste förbättras och eftersom det mesta av vårt grundvatten är beroende av grusåsar måste grushållningsplaner upprättas.

Precis som vi anger i reservationen behövs en ändring av miljöbalken som innebär att områden som är viktiga för vattenförsörjning såsom grundvattenförekomster, ytvatten och viktiga grusområden som kan användas för konstgjord grundvattenbildning ska kunna anges som riksintresse. Detta kunde ha varit en fråga för Miljöbalkskommittén, men så är det inte. Då måste regeringen, som vi ser det, utreda detta på annat sätt. Det är viktigt.

Fru talman! Till slut några kommentarer angående frågan om utpekande av områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnaden. Under flera år har vi kristdemokrater engagerat oss i den frågan och också drivit på. Det är därför tillfredsställande att kunna konstatera att områden av riksintresse för vindkraft nu äntligen, efter åtta år, har pekats ut. Arbetet har, som vi också önskat, haft sin utgångspunkt i en dialog mellan Energi-myndigheten, länsstyrelserna, berörda centrala verk och kommunerna. Det är viktigt att en avvägning mellan olika riksintressen kan göras. Det som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig utveckling bör ges företräde.

Anf. 146 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Precis som vi hörde i inledningen så berör betänkandet en rad frågor under rubriken Naturresurser och vattenrätt. Vänsterpartiet

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Naturresursfrågor
och vattenrätt*

har bara en reservation i det här betänkandet, och det är den som rör äldre vattendomar. Det finns två aspekter på den.

För det första gäller det riskerna för översvämningar och andra olägenheter för de som är boende i anslutning till de reglerade vattendragen och de problem som finns ur naturvårds- och miljöintressen. Vi kan konstatera att det egentligen är två intressen som står emot varandra. Det är kraftstationernas ägares vinstintresse och ett brett allmänintresse. För riksdag och regering är det därför nödvändigt att väga de behoven mot varandra på ett rimligt sätt. Vi kan konstatera att det i många av de gamla vattendomarna, enligt vårt förmenande, saknas en rimlig avvägning.

I äldre vattendomar finns oftast en mycket hög acceptans för höjningar och sänkningar av vattennivåerna i de vattendrag som omfattas av domen. Sjöar kan höjas och sänkas upp till två meter årligen. De fylls på under sommaren och tappas under vintern, vilket självklart skapar problem för både boende och miljön runt vattendragen. Inte sällan skadas den så viktiga strandnära miljön.

Lägg därtill de problem med dålig lukt som ofta blir följderna av torrläggningar av vattenmagasin nedanför kraftstationerna av kanalsystemen runtomkring, så blir bilden ganska tydlig. Länsstyrelsen, som är tillsynsmyndighet, har ingen möjlighet att påverka kraftverksverksamheten så länge den håller sig inom gällande vattendomar.

Fru talman! Därför borde det vara en självklarhet att de vattendomar som strider mot dagens kunskaper och som samtidigt motverkar miljövårdsintressena borde kunna omprövas och ändras till modernare och funktionellare, ur ett ganska brett perspektiv.

Den andra delen av reservationen rör problemen för vandrande fisk. I den här frågan har det under ett antal år faktiskt funnits en ganska stor samsyn i kammaren, men tyvärr har det inte lett till någon förändring. Jag har tidigare lovat att Vänsterpartiet skulle återkomma med förslag om inte våra gemensamma ståndpunkter ledde till förändring i sak.

Nu hänvisar man till en rapport som skulle ha kommit i december, som fortfarande inte har kommit. Därför är det fortfarande aktuellt.

Jag kan också konstatera att den samsyn som en gång har funnits snarast har ersatts av en tilltro till Fiskeriverket och Miljöbalkskommittén. Självklart är det bra om frågor blir utredda. Men ibland, fru talman, måste man faktiskt våga peka med hela handen. Jag hoppas att vi skulle kunna göra det på voteringen i dag, eftersom den rapport som är utlovad till december fortfarande inte har kommit.

Fru talman! Lite kort kring vindkraften. Man kan konstatera att det från moderat håll finns någon sorts allmänt ointresse av att vindkraften byggs ut. Det var ett klart bättre anförande än det vi har hört tidigare i kammaren, där man framför allt tyckte att vindkraftverken var väldigt fula när man kom körande i bil. Det var betydligt mer substans den här gången.

Jag kan konstatera att Moderaterna försöker göra allt för att försvåra utbyggnaden av vindkraftverk. Det är fullt möjligt i dag att i detaljplan skriva in förläggning av vindkraftverk. Problemet är att vindkraftverk ofta byggs i områden som inte är detaljplanerade. Då kan man i stället lägga in dem i översiktsplanerna, där de rimligen bör höra hemma snarare än i detaljplaner.

Fru talman! När det gäller buller och ljusskuggor är jag lite imponerad av Ewa Thalén Finné. För inte särskilt länge sedan diskuterade vi i kammaren problemet med att man inte kan bygga bostäder därför att det bullrar så inne i städerna. Då var det självklart att man skulle kunna bygga bostäder där det bullrar. När det gäller vindkraftverk är bullret uppenbarligen betydligt mycket allvarligare än det buller som uppstår av all den biltrafik som vi har i innerstäderna.

För mig känns det snarare som en ovilja att bryta det beroende vi har av olja och kärnkraft och på allvar börja fundera över hur vi når det långsiktigt hållbara samhället med en energipolitik där energin framför allt är återvinningsbar. Därför måste vi hjälpas åt.

Fru talman! Slutligen har jag ett litet påpekande till Dan Kihlström. När det gäller laxens förutsättningar borde vi kanske tillsammans fundera på hur vi kan få stopp för fisket av lax till havs. Det är en ganska intressant frågeställning. I norra Ryssland har man ett system där man stänger av älvarna när fiskarna kommer simmande. Man tar alla, skickar förbi sex och behåller den sjunde. Man plockar årligen ut räntan. Man tar precis så mycket lax som det finns tillgång till, och man ser till att man dessutom har väldigt billiga produktionsmetoder. Det är möjligt att vi måste gå ännu längre. Laxarna blir inte större av att de leker i våra älvar. Laxarna blir bara större om de får förutsättningar att växa till sig till havs.

Anf. 147 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om vindkraften med Sten Lundström. En kommun kan naturligtvis göra en detaljplan när det gäller vindkraftverk, men skillnaden är att vi tycker att det ska vara ett krav på detaljplan.

En kommun kan också lägga in respektavstånd och så vidare, och vissa kommuner gör det. På Gotland är man kanske mest föredömlig, men andra är lite slarviga. Vi tycker att det är viktigt att man på allvar tittar på målkonflikten och sätter upp ordentliga regler. Då skulle man få en likvärdig bedömning av vindkraftverk, både enstaka och vindkraftparker, i hela landet. Vi tycker att det ska krävas lite mer seriositet när det gäller målkonflikten.

I dag känner jag att vindkraftsparker har lite hjälp av bananskal på vägen fram att få etableras. Jag skulle kunna dra en parallell med det som Vänsterpartiet tog upp här om vattendomar. Man byggde någonting som man kanske inte såg hela konsekvensen av. Vi vet att det finns stora målkonflikter mellan närmiljö och vindkraftverk. Det vore bra om man tog till lagstiftning redan nu.

Anf. 148 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det finns förutsättningar att lägga in detta med vindkraftverk i en detaljplan. Varje vindkraftverk ska dessutom prövas i en normal bygglovsprövning. Problemet med ert krav på detaljplanläggning är att man tvingas detaljplanlägga en mängd områden som i dag inte är detaljplanlagda för att man ska kunna bygga vindkraftverk. Det här kommer att fördyra processen och minska utbyggnaden av vindkraftverk. Det hade varit mycket bättre att kräva att detta ska läggas in i översiktsplanerna. Då slipper man detaljplanlägga områden enkom för att man ska placera vindkraftverk där.

Målkonflikten finns. Det finns andra målkonflikter i energipolitiken också, till exempel dålig luft, arbetare i urangruvor som dör i förtid, brist på förutsättningar för slutförvaring av utbränt uranbränsle och så vidare. Det vore klädsamt om Moderaterna också kunde ta till sig detta. Det handlar om ökningen av koldioxid och så vidare. Det vore klädsamt om man ställde samma krav på den här verksamheten som på vindkraften.

Jag tror inte heller att vi ska ha en vilda västern-situation när det gäller vindkraft. Jag tror också att det är bra att vi är medvetna om vilka faror och brister som finns. Än så länge är jag ganska nöjd med de riktlinjer som Boverket har gett ut.

När det gäller byggandet till havs utgår jag ifrån att det kommer att prövas enligt vattendom ungefär på samma sätt som Öresundsbron blev prövad enligt vattendom. Då ställdes också de här kraven. Exakt samma sak kommer naturligtvis att ske när det gäller de havsbaserade vindkraftverken. Det kommer att prövas. Man måste ha en dom för att få göra detta. Det är samma system.

Jag var motståndare till Öresundsbron, och när det gäller tillgången till fisk och ålgräs, som var så viktigt för fiskarna enligt oss som jobbade aktivt mot Öresundsbron, kan jag konstatera att vi kom på skam. Det har faktiskt varit en positiv utveckling för både ålgräs och musslor som har ökat fiskebeståndet ganska rejält runt bron.

Anf. 149 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Det finns en distinkt skillnad mellan det Sten Lundström för fram och den aspekt som jag har. Sten Lundström säger att man kan göra en detaljplan, och vi tycker att det ska vara krav på en detaljplan. Processen blir längre, men vi tror också att man kan lösa mycket av målkonflikten på det sättet. Det är naturligtvis alldeles förnämligt om kommunerna tar in detta i sin översiktsplan, men man måste ha klart för sig att en översiktsplan inte är ett juridiskt bindande dokument.

Sedan skulle jag vilja säga ett par ord om energipolitiken. Det känns förvånande att man i den här kammaren kan stå och prata bland annat om ökade koldioxidutsläpp och sedan ställa sig bakom en stängning av till exempel Barsebäcksverket. Vi vet att vi har fått högre koldioxidutsläpp över Skåne eftersom väldigt mycket av energin kommer från koleldade verk i Danmark. Det intressanta i det sammanhanget är möjligtvis att den svenska Energimyndigheten gör reflexionen, som naturligtvis stämmer, att koldioxidutsläppen från svenska kraftverk inte har ökat. Men de har inte heller ökat i Danmark, eftersom man inte räknar utsläppen på den energi som man exporterar. För mig är utsläpp globala. Vi vet att det är så. Det lärde vi oss redan på 60-talet. Jag tycker att man ska vara lite försiktig när man pratar om ökningen av koldioxid i den här debatten.

Anf. 150 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! När det gäller koldioxidutsläppen kan vi väl hoppas att den globala bubblan – även om USA tyvärr inte har skrivit på Kyotoavtalet och det som finns inom EU än så länge – på sikt kommer att minska koldioxidutsläppen i Europa, och därmed inte bara lokalt över enskilda länder. Det är naturligtvis en brist att det fungerar på det här viset.

När det gäller närboende och de som är direkt berörda av ett bygge kan jag konstatera att Barsebäck aldrig skulle ha byggts eftersom det

finns folk på andra sidan sundet, i Köpenhamn, som är direkt berörda vid en olycka. Danskarna har aldrig velat ha något Barsebäck. Om vi hade haft den principen skulle inte Barsebäck ha byggts över huvud taget. Det är väl antagligen ett av världens mest olyckligt placerade kärnkraftverk. Därför hälsar jag med tillfredsställelse att vi i alla fall har lyckats stänga dessa två kraftverk.

Men det förutsätter faktiskt, och där ger jag Ewa Thalén Finné alldeles rätt, alternativ energi. Vi ska så långt som möjligt ersätta detta med biogas, vindkraft, solkraft och annat. Under en övergångsperiod kommer vi antagligen att behöva använda naturgas och annat också för att lösa de här problemen. Men då ska vi inte försvåra, som Moderaterna gör, möjligheterna att bygga ut vindkraftverk och lägga dem i detaljplaner. De är i och för sig inte heller juridiskt bindande längre än till den stunden då man bestämmer sig för att göra en ny detaljplan. Så den är inte så särskilt juridiskt bindande.

I en översiktsplan får folk däremot möjligheter att tycka till om sitt område. Jag tror att det är en ganska bra nivå på detta.

Anf. 151 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag begärde replik när det blev tal om detaljplaner. Av en händelse besökte jag en kommun i Västergötland förra veckan, och vi diskuterade just vindkraftsetableringar. Miljönämnden i kommunen ansåg att vi i riksdagen i många stycken sätter upp nationella mål, till exempel för vindkraft, och sedan ger vi inte kommunerna tillräcklig kraft att kunna genomföra dem på ett bra sätt. De menade att det inte var så enkelt att styra detta med den lagstiftning som finns i dag. I den här kommunen ville man till exempel styra vindkraftsetableringarna till vissa områden.

Det vanligaste är att man söker tillstånd för enstaka verk i och med tillståndsgivningen trots allt är som den är. Då blockerar man till slut väldigt stora områden för ytterligare bostadsbebyggelse. Då är kommunen skyldig att pröva det här verket ur PBL-synpunkt när det gäller byggnadslov. I det läget kan man naturligtvis kräva en detaljplan, men vid ett överklagande är det mycket stor risk att kommunen får fel. Det är ett för stort krav på ett så litet bygglov. Man kan alltså plocka sönder detta.

Ur den synpunkten tycker jag nog inte att man ska vara helt kategorisk när det gäller att det ska vara detaljplan. Kommunen ska ha större möjligheter att kräva att man utreder det i ett större sammanhang för att inte hindra bostadsbebyggelse i framtiden.

Översiktsplanen är ett bra instrument. Men till syvende och sist är det ett politiskt måldokument som ger helheten. Vi vet hur det fungerar. Man upplever inte att man är sakägare och deltar i debatten förrän det rör en in på skinnet.

Anf. 152 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det fungerar så, Lars Tysklind, att man i översiktsplanen kan bestämma både vad som ska byggas och vad som inte ska finnas i ett område. Du kan därmed i översiktsplanen också peka ut områden där det inte ska byggas vindkraftverk. Den är styrande och kan leda fram till en detaljplan.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Naturrekursfrågor
och vattenrätt*

Jag utgår ifrån att man säkert kommer att följa Boverkets regelverk för etablering av vindkraftverk när det sker ett överklagande. Låt oss i stället försöka att via skattesubventioner, skatteregelverk och annat se till att vi får fart på utbyggnaden. Vi kan i varje fall komma lika långt som man gör i Tyskland och Danmark på några år eller England. Jag förstår inte varför det ska vara så långsamt i Sverige.

Vi har lång kust, och vindkraftverk går att placera både på land och utanför. Det blåser ganska friskt på många ställen i det här landet. Det blåser kanske inte lika mycket som i Danmark men dock lika mycket som i Tyskland. Vi borde ganska fort komma upp i en stor utbyggnad. De riksintressen som nu är utpekade kommer förhoppningsvis att sätta lite fart på detta.

Anf. 153 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Den diskussion jag har här med Sten Lundström visar att vi inte är riktigt säkra på vilka redskap som kommunen egentligen har för att styra detta. Det är klart att man i en översiktsplan kan peka ut var det är lämpligt med vindkraftverk. Men det är inte förbjudet i nästa läge för någon att söka tillstånd. Det måste prövas av kommunen.

Det finns naturligtvis en större kraft i om man har sagt i översiktsplanen att man inte tycker att det är lämpligt. Men det ska ändå prövas utifrån lokala förutsättningar när det blir aktuellt. Jag hoppas att det med all tydlighet har framgått att vi från Folkpartiets sida inte alls är för att man ska pröva vindkraft på något annat sätt än motsvarande störande verksamhet. Man ska framför allt inte subventionera den typen av produktion för sin egen skull.

Vi har politiskt bestämt var produktionen sker lämpligast. Vi vill gå den andra vägen när vi sätter upp miljökrav och säkerhetskrav kring det hela. Det kan till och med vara så att det är vindkraft och kärnkraft som kan uppfylla dem tillsammans. De kan ha sin roll i den fortsatta energiproduktionen. Trots allt är i dagsläget olje- och kolberoendet den huvudfråga som vi vill lösa. Det gäller inte minst ur klimatfrågesynpunkt.

Anf. 154 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har egentligen inte särskilt mycket att tillföra. Jag har förstått att vi har olika uppfattningar när det gäller kärnkraften. Folkpartiet är det parti som till och med vill bygga ut kärnkraften i det här landet. Ni är lyckligtvis ganska ensamma om det.

Fortfarande kvarstår de flesta argumenten som fanns inför kärnkraftsomröstningen. Fortfarande har vi inte löst slutförvaringen. Fortfarande är brytningen av uran direkt hälsovådlig. I de områden där den bryts dör väldigt många människor ganska långt i förtid. Det är en av de värsta arbetsplatserna vi har.

När det gäller utbyggnaden av vindkraftverken är det samhällets uppgift lika väl som när vi en gång i tiden byggde ut järnvägen och telefonledningarna, som nu ramlar ned på löpande band. Vi måste se till att styra det. Vi vill ha mer vindkraftverk och mer förnybar energi. Då måste samhället vara med och stötta utbyggnaden. Det handlar om överlevnad inte bara för denna generation utan för nästa och generationen efter den.

De flesta vindkraftverk byggs trots allt i områden som inte är detaljplanlagda. Jag tycker att man tar i nästan så man kräks när man kräver

Anf. 155 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Detta betänkande handlar om naturresurser. Som jag tidigare sagt är väl inte en endaste av oss oberörd av naturresurser som ställer till katastrofer på det sätt som skett i Asien eller genom stormens härjningar här i södra Sverige. Havet tog många människor. Hem förstördes. Möjligheten till försörjning spolades bort. Det var oerhört starka krafter. Det var ett hav som också ger så mycket.

Stormen slet sönder skogen och gjorde människor hemvillan när elledningar förstördes. Skogen som ekonomisk resurs är för många fullständigt raserad. Katastrofen är ett faktum. Trots att både havet och vinden kan ge så mycket kan vi bara konstatera att krafterna är mycket starka, mycket starkare än vad vi är.

Fru talman! Jag är övertygad om att vi också framdeles i bostadsutskottets betänkanden kommer att behandla motioner som har att göra med landets naturresurser, mark, vatten och vind. Det kommer att handla om hur vi på bästa sätt tar till vara och använder dem.

Jag föreställer mig och har en förhoppning om att vi kommer att läsa motioner och ta till oss synpunkter på dessa områden på ett alldeles speciellt sätt. Det kommer att beröra oss på ett nytt sätt.

Fru talman! Vi har i riksdagen ett ansvar och möjligheten att på ett varsamt sätt se till att vi skapar ett samhälle som i möjligaste mån är hållbart, miljöriktigt och uthålligt. Vi har den natur som vi har till läns. Vi ska förvalta den så att den också är en tillgång för kommande generationer.

Jag vill mycket kort beröra två av Centerpartiets reservationer i betänkandet. Jag har en känsla och en förhoppning att ni borde kunna vara överens med mig om dem. Det finns också möjlighet att yrka bifall till dessa senare vid voteringen.

Den första handlar om vindkraften och hur vi kan ta till vara den i samband med att vi ska ställa om vårt samhälle till mer miljöriktiga energikällor. Jag är också glad att jag hör en lite annorlunda ton hos moderaterna här i dag än vad vi har hört i tidigare debatter om just vindkraften.

Energiomställningen med avveckling av kärnkraft och övergång till alternativa energikällor ställer bland annat stora krav på ganska omfattande vindkraftsanläggningar. Många ansökningar och planer finns nu för att förlägga vindkraftverk till havs. Det sker av flera anledningar. En är att det inte finns några sakägare på samma sätt som om man har landbaserade verk. De högljudda protester som då kan förekomma uteblir. Hela planprocessen kan därmed gå snabbare.

Det bör dock uppmärksammas tycker vi i Centerpartiet att vi behöver mer av miljöforskning. Den ska svara på vad som händer med fiskevatten och reproduktion av fiskar i områden där man planerar att uppföra stora vindkraftsparker. I det arbetet anser jag att det är viktigt att det i Sverige inrättas ett nationellt centrum för vindkraft där man kan bedriva den typen av forskning. Den kan med fördel ha sitt säte på högskolan i Visby. Där har man redan i dag potential och stort kunnande både teoretiskt och praktiskt. Några har till och med lovordat hur man handskas med vind-

kraftverken på Gotland. Det tycker jag är bra. Det borde vi kunna vara överens om.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 1.

Den andra reservationen som jag yrkar bifall till är reservation 11. Den handlar om nationalstadsparken i vår huvudstad Stockholm. Nationalstadsparken fyller tio år i år. Den utgör ett unikt försök och är uttryck för en ambition att värna, vårda och tillförsäkra att kommande generationer, barn och barnbarn, har ett rejält grönområde även i denna stad.

Parken är också en bra riktlinje för andra städer som så småningom också kanske kan få en sådan park.

Det går inte att blunda för att intressekonflikter har uppstått under åren som har gått. Lagstiftningsvägen försökte man sig på att rädda området, och lyckades också, när den hotades av en trafikled. Miljöbalken har dock inte räddat området från att naggas i kanten av andra åtgärder. Ser man på bokslutet över dessa tio år för nationalstadsparken så ser man att det inte finns någon skötselplan ännu, och att det inte finns några statliga medel avsatta för en sådan.

Ärade kolleger i bostadsutskottet! Ni har fått en ordentlig föredragning om nationalstadsparken i utskottet, och jag hoppas att ni berättat det för era riksdagskolleger i samtliga politiska partier så att riksdagsledamöterna i dag förstår betydelsen av den gröna lunga som parken är i Stockholm. Om inte så ber jag att få rekommendera en guidad båttur ut till Vaxholm i sommar där ni kan få se hur natur och djurliv skyddas i och med nationalstadsparken. Ni ser också vad som inte skyddas och vad som skulle behöva göras för att det skulle bli bra. Ni får en fin naturupplevelse som gör att ni kommer till insikt om betydelsen av nationalstadsparken, om det nu skulle vara så att ni inte har det redan.

Nationalstadsparken är unik och den är värd ett bättre öde än den valhänta och tveksamma hantering som vi ser i dag. Det är viktigt att staten visar ett tydligt ansvarstagande och tar ett helhetsansvar.

Grönområden måste finnas överallt – gröna lungor som renar luften vi andas. Det måste även finnas fint, rent vatten för att allt levande ska frodas.

Jag har en förhoppning om att det som vi varit med om under den senaste tiden ska ge upphov till eftertanke och till besinning när det gäller hur vi ska värna de naturresurser som vi än i dag har kvar. Jag anar en större vilja till samarbete mellan människor – en vilja att vara aktsam om varandra och den miljö som vi har att förvalta.

Anf. 156 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! I betänkande BoU4 finns det många frågor där vi avvaktar resultaten av PBL och miljöbalkskommittéernas arbeten och överväganden. Det gäller till exempel vindkraften och vattendomarna. Nu kommer det en proposition om vindkraft i vår, för behandling under våren. Den kommer vi alltså att få återkomma till.

Nu har vi sett hur otroligt viktigt det är att vi har en medveten planering för energiförsörjning och samhällsplanering och att den utvecklas i en långsiktigt hållbar riktning. Vi blir ständigt påmind om detta. Nu var det vinden som ställde till otroliga bekymmer och en katastrofliknande situation i Sydsverige. Vi har också haft översvämningar i landet; de återkommer allt oftare. Miljöpartiet tycker att det är viktigt att man om-

förhandlar gamla vattendomar. Det är viktigt bland annat för vandrare fiskar som lax och ål. Det är också viktigt ur översvämningssynpunkt att man tar hänsyn till riskerna vid den fysiska planeringen.

Vi har reservationer om detta. Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, både om vindkraft och om vattendom. Men den som jag tänker uppehålla mig vid och yrka bifall till är reservation 12 under punkt 11, om nationalstadsparken.

I utskottet har vi haft uppvaktning av företrädare för Världsnaturfonden, Kungliga Djurgårdsförvaltningen och Förbundet för Ekoparken. Världens första nationalstadspark finns i Stockholm. Det är den som kallas för Ekoparken. Begreppet står för att man med ett ekologiskt synsätt ska bidra till en uthållig utveckling i Stockholm och samtidigt bevara en kunglig grön lunga med en mix av natur och kultur. Det låter ståtligt! Man kan tro att detta bara är en lokal fråga, men det är det inte. Detta är en nationalstadspark och en riksangelägenhet. Det finns också förslag på efterföljare i andra delar av landet, där man vill inrätta sådana här parker. Tyvärr måste väl inrättandet av nya nationalstadsparker anstå tills man har löst frågorna om till exempel gränser och buffertzoner. Det återstår otroligt mycket att göra; det fick vi helt klart för oss vid uppvaktningen.

Miljöpartiet har fyra förslag på vad man skulle kunna göra. Det gäller dels en utredning om Ekoparken vad gäller gränser och buffertzoner, dels ett moratorium för nya bebyggelseplaner i Ekoparken. Man behöver också göra en analys av hoten, för de är många.

Vi vill också att regeringen återkommer med ett förslag på stärkt skydd för Ekoparken. I betänkandet hänvisar man till att länsstyrelsen ska komma med en skötselplan. Jag tycker inte att det räcker. Ekoparken är utsatt för ständiga hot från den expanderande staden. Grönytorna minskar. Det finns stora natur- och kulturvärden som måste värnas och vårdas men också utvecklas.

Den särskilda lagstiftningen för Ekoparken har ökat skyddet för området, men hela tiden sker det intrång i parken. Nya planer antas med bebyggelse som inkräktar på grönytorna. Det är en klar konfliktsituation som uppstår mellan naturvård, kulturvård och friluftssintressen och planer på exploatering.

Trots att lagen ska skydda mot ny bebyggelse görs det intrång i parklandskap eller naturmiljö gång på gång. Det verkar vara lite för lätt att förbigå lagstiftningen. Det är naturligtvis exploateringstrycket som ställer till problem. Ofta tolkar man lagen till Ekoparkens nackdel. Det behövs en skyddande lagstiftning som stärks, följs upp och efterlevs.

I den översyn som regeringen har gett länsstyrelsen i uppdrag att göra föreslås åtgärder som kan utveckla parken och höja ambitionsnivån. Det är viktigt. Det finns ett stort problem med detta, nämligen att under tiden som det hela utreds fortsätter exploateringen och planerna på ny bebyggelse i parken. Det är därför vi föreslår ett moratorium för alla nya planer tills översynen och de aktuella utredningarna är klara. Jag tycker att det är rätt logiskt, och jag hoppas att många, inte bara miljöpartister, tycker likadant när vi ska votera här i kammaren småningom.

Det finns samverkansorgan mellan kommuner och länsstyrelse. Tio år efter instiftandet är de exakta gränserna för nationalstadsparken fortfarande inte klara. Det behövs en definition av de exakta gränserna och en plan för buffertzoner runt parken för att bryta dagens utveckling, som

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Naturrekursfrågor
och vattenrätt*

innebär att bebyggelsen kryper alldeles intill parkens gränser. Det påverkar naturlivet i parken på ett mycket negativt sätt.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 12 under punkt 11.

Anf. 157 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Detta är ingen replik. I all hast glömde jag bort att i mitt anförande yrka bifall till reservation 7 under punkt 5.

Anf. 158 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Ja, det var ju inte direkt riktat till mig.

Anf. 159 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Jag vill instämma i det som Rigmor Stenmark sade om den katastrof som inträffat i Sydostasien.

Det känns kanske inte så väldigt angeläget att nu hamna i den här politiska diskussionen, men vi har ju också en vardag som vi måste arbeta med. Vad är då lämpligare än att diskutera naturresursfrågor och vattenrätt? Med säkrare vatten- och larmsystem hade katastrofen kanske inte fått den omfattning som den fick.

Det är klart att vardagen nu är omtumlande för oss alla. Vi har debatterat hela dagen, och jag ska försöka att handla i en samarbetsanda. Det är roligt att vi fått en allians, det måste jag säga till Peter, men jag känner mig kanske inte så motiverad att i dagsläget ställa de olika förslagen mot varandra.

I detta betänkande behandlas, som Tomas sade, naturrätt och vattenrätt. Där finns tolv reservationer, varav inte en enda är undertecknad av samtliga fyra borgerliga partier. Jag ska dock inte nu gå in på det utan i stället hålla mig till vindkraften och vattenrätten. En del av de frågor ni ställt kommer att få svar.

Vindkraften har en mycket stor potential i Sverige, inte minst med tanke på de geografiska förutsättningar som råder i vårt land. Den tekniska utvecklingen har de senaste åren gått mycket fort framåt. Det innebär sammantaget att vindkraften är ett konkurrenskraftigt alternativ till förnybar elproduktion och kan därmed bli en viktig del av Sveriges framtida elförsörjning. Därför är det glädjande att kunna konstatera att det just nu blåser medvind i vindkraftsfrågan, om man får uttrycka sig så.

I oktober kom Energimyndigheten med sin efterlängtade rapport över vilka platser i Sverige som särskilt lämpar sig för vindkraft. Dessa områden av riksintresse innebär samtidigt att andra platser lämnas i fred för friluftsliv och ostörd natur. I juni kommer länsstyrelsernas planeringsunderlag för utbyggnad av stora vindkraftsanläggningar. Och nästa vår, i april 2006, kommer planeringsunderlagen för hur man ska bygga ut vindkraften till havs. Arbetet ska genomföras i samarbete med de kommuner som berörs och kommer att användas som underlag för tillståndsprövning av enskilda projekt.

Förutom detta pågår en översyn av miljöbalken och plan- och bygglagstiftningen. Inom ramen för detta arbete behandlas även det regelverk om prövning som berör vindkraftsutbyggnaden, och PBL-kommittén och Miljöbalkskommittén har lämnat ett delbetänkande under hösten. Re-

misstiden har gått ut, och de förslag med synpunkter som kommit in bereds nu i Regeringskansliet.

Regeringen kommer att för varje större vindkraftsprojekt utse en samordnare med uppgift att underlätta samspelet mellan vindkraftsproducenterna, myndigheterna och andra aktörer. En särskild vindkraftsberedning, som ska svara för den övergripande samordningen av den fortsatta vindkraftsutbyggnaden, kommer också att inrättas. Som jag tidigare nämnt anser vi socialdemokrater att vindkraften har en mycket viktig roll att spela för att uppnå de mål som ställts inom energi- och klimatpolitiken.

Fru talman! Det är glädjande att i reservationerna kunna läsa att både Folkpartiet och Moderaterna inser att vindkraften har uppenbarliga fördelar som energikälla. I viss mån kan jag också förstå ert intresse för att värna den enskilda äganderätten och för de negativa inverknings som vindkraften kan ha på människor, till exempel i form av buller. Men som socialdemokrat drar jag helt andra slutsatser av det faktum att vindkraften har stora fördelar jämfört med exempelvis kärnkraften.

Vi måste minska på användningen av fossila bränslen om vi någonsin ska uppnå ett hållbart samhälle för våra barn och barnbarn. Och om utvecklingen av vindkraften, som vi alla tycker är positiv, ska ha en chans krävs det politiska insatser, och det är det som vi nu gör. De riksintressanta områdena för vindkraft, som Energimyndigheten nu äntligen arbetat fram, är ett sätt att planera långsiktigt för var vindkraftsanläggningar ska anläggas och inte anläggas. Självfallet kommer detta arbete att ske i samverkan med berörda markägare.

Det är intressant att konstatera att Moderaterna å ena sidan inte tycker att det behövs några särskilt markerade riksintressen för vindkraften. Å andra sidan anser de att riksdagens uppgift är att ge detaljerade anvisningar till kommunerna om hur vindkraftsparkerna får anläggas. Avstånd mellan bebyggelse och vindkraft, krav på miljö- och detaljplanprövning och krav på kommuner att samarbeta – är inte det sådant som våra myndigheter ska sköta? Det tycker jag.

Fru talman! Vad gäller reservationen om regelverket för omprövning av gamla vattendomar har staten, som framgår av betänkandet, redan i dag möjlighet att ompröva vattendomar. Kammarkollegiet, Naturvårdsverket och länsstyrelserna har rätt att göra omprövningar. Svårigheter uppkommer dock när det gäller tolkningen av regelverket, som är – som man menar – otydligt. Här har kd en reservation och en fråga. Vad vi erfarit kommer Miljöbalkskommittén att få ansvar för översynen. De kommer under våren att få tilläggsdirektiv som gäller regelverket för prövning och omprövning av vattenverksamhet.

Kristdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet är överens om att vandrande fiskarter måste få bättre möjligheter att ta sig förbi vattenkraftverken under sin lekvandring uppför vattendragen. Om jag inte missminner mig hade man inom alliansen i år överlåtit till Folkpartiet att motionera om detta. Denna fråga ingår nu i regeringens arbete med de nationella målen för kust- och insjöfiske, och det arbetet har kommit en bit på väg. De myndigheter som arbetar med frågor om vattenbruk i våra kommuner är mycket medvetna om det problem som uppstått, och Fiskeriverket har i uppdrag att tillsammans med andra berörda

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Naturresursfrågor
och vattenrätt*

myndigheter undersöka hur fiskens vandringar i våra vattendrag kan förbättras.

Av Boverkets riktlinjer för 2005 framgår att arbetet med kommunernas vattenplanering måste betonas. Boverket har ett drygt år på sig att ta fram nya riktlinjer till kommunerna, som utifrån dessa ska peka ut de vattendrag som är lämpliga för fiskodling. På detta sätt kommer vattenbruket att få en starkare ställning i kommunernas planering, vilket jag tycker är både bra och adekvat. Jag anser att regeringen på många av de punkter som gäller vattenbruk gått utskottet till mötes.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 160 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag tänkte ta upp frågan om riksintresse, som prisats i dag. Det har sagts att vi äntligen löst problemet och pekat ut områden för riksintresse. Så nu är problemen liksom ur världen.

Den kommun jag tidigare talade om ligger mitt i Västergötland. Om man ser Västergötland som ett landskap finns där inte utpekade områden för riksintresse för vindkraft, även om länsstyrelsen i Västra Götalands län hellre än att ge sig på kustområdena tyckte att Skaraslätten nog var det lämpligaste stället i hela länet för vindkraft.

I Västra Götalands län har man pekat ut tre områden som riksintresse för vindkraft. Ett, Persgrund, finns i norra Bohuslän. Det ligger i kanten av ett område som håller på att utredas som naturreservat. Här finns alltså en konflikt under uppsegling redan från starten. Ett annat område ligger på västra Orust i trakten av Mollösund. Där finns en stark lokal opinion mot detta. Det handlar om en västerställd granitklippa där det naturligtvis blåser bra. Den är säkert jättebra för vindkraft, men frågan är om den är så bra ur miljösynpunkt.

Jag tror alltså att det finns oerhört mycket arbete kvar innan man kan säga att utpekandet av riksintressen i sig har löst lokaliseringsproblemen.

Anf. 161 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Det man kan säga är väl att det är bra att man kommit så långt att man pekat ut ställen för vindkraften. Det är också viktigt, med tanke på debatten i dag och även i övrigt, att varsamhet råder. Regeringen ska utse en kommitté som kommer att titta på detta och samordna uppbyggnaden av vindkraften i de olika delarna av Sverige. Det tycker jag är jättebra.

Anf. 162 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis positivt, åtminstone i vissa lägen, att man tar steg i någon riktning, men det är inte som Siw Wittgren-Ahl säger att övriga områden kommer att lämnas i fred. Om man ska få den dimensionen på vindkraft som vi här talar om kommer många andra områden, utöver dem som pekas ut som riksintressen, naturligtvis också att bli aktuella. Det är väl snarast så att de som pekats ut som riksintressen ligger i konfliktområdena.

Anf. 163 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Nej, de man pekat ut är de som ska vara de stora vindkraftsområdena för att därmed kunna byta och säkerställa energi för framtiden. Jag tycker nog att det är bra.

Sedan behövs det mycket information – bland annat att detta sker i samarbete med markägare, vilket jag redogjorde för i mitt huvudanförande, och även i samarbete med kommunerna, som påtalats här. Det är väldigt viktigt att man pekar ut dem.

Vad jag tycker är rätt så fantastiskt är hur man från alliansens sida egentligen ställer sig. Å ena sidan vill man ha dispositiva regler. Å andra sidan vill man att lagstiftaren ska skapa reglerna. Hur tänker ni agera i framtiden när det gäller att anlägga de stora vindkraftverken?

Anf. 164 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Det är viktigt med tid för att sörja. Men det är också viktigt med tid för att gemensamt glädjas över saker som det finns skäl att lyfta fram.

Fru talman! I den region där vi nu befinner oss finns det trots allt skäl att glädjas. Januari 2005 markerar faktiskt tioårsdagen för den första nationalstadspark som vi har kunnat skåda. Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är ett område av regionalt intresse men också mycket mer, nämligen av internationellt intresse.

I nationalstadsparken sammanflätas parker, bebyggelse och natur till en unik miljö med betydande värden. Nationalstadsparken är Stockholms enskilt viktigaste rekreationsområde och hyser landets mest välbesökta museer och parker. För tio år sedan bildades nationalstadsparken för att ge ett långsiktigt skydd för denna vår gemensamma miljö i vår huvudstad.

Tyvärr, måste jag säga, går det här jubileet spårlöst förbi – detta inte till följd av den tragiska händelse som så mycket överskuggar allt annat utan, fru talman, på grund av att regeringen har sovit i rätt så många år när det gäller de här frågorna.

Hösten 2003 interPELLerade jag statsrådet i fråga. Samma vecka som hon skulle lämna ett svar här i kammaren kom det ett beslut från regeringen om ett uppdrag till länsstyrelsen om att ta fram ett arbete på området – ett arbete som ska redovisas innan det här året är slut och som har delredovisats.

Man kan väl konstatera att inte mycket har hänt under åren fram till 2003. I stället har frågan så att säga vilat. Intressekonflikter har uppstått – sådana har kommit och gått. Nationalstadsparken har naggats i kanten. Länsstyrelsen har tydligt signalerat att man inte har resurser att gå in och pröva enskilda byggärenden för att verkligen ta upp de här bitarna, så ett moratorium utan resurser till länsstyrelsen skulle inte leda till någonting.

Vad som krävs är att resurser tillskjuts så att staten tar sitt ansvar för det vi beslutat om: en nationalstadspark. Men se här finns konflikten mellan våra vanliga ordningar och just modellen med en nationalstadspark som förvaltas av flera markägare. De resurser som anslås till naturvård och till naturreservat kommer nämligen inte nationalstadsparken till del. I princip har länsstyrelsen varit utan resurser under de tio år som gått. Först nu, sent omsider, fick man lite resurser till projektarbetet men ingenting till själva vården.

Här kan jag alltså bara konstatera att man från regeringens sida sorgligt har skött det uppdrag vi gav: att långsiktigt vårda vår gemensamma nationalstadspark i den här regionen. Ingenting tyder, tycker jag, på att man har vaknat till liv mera nu.

Jag blir därför förvånad när jag läser utskottets betänkande och yttrandet över min motion där jag säger att jag tycker att vi ska uppmärksamma tioårsdagen och säkra att det finns resurser. Utskottet finner att det saknas tillräckliga skäl för att gå motionärerna, bland annat mig, till mötes. Jag frågar mig då: Vilka skäl har utskottet redovisat för att inte göra det? Inga!

Jag kan bara dra en enda slutsats, och det är att man bör bifalla vår reservation – som Rigmor Stenmark tidigare påtalat.

Anf. 165 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Det är viktigt att vi har nationalstadsparker. Det särskilda yttrande som Folkpartiet har skrivit med anledning av detta tycker jag är ett bra utlåtande. Men det är också viktigt att vi från utskottets sida avvaktar länsstyrelsens uppdrag. Så brukar det gå till. Om en statlig instans givits ett uppdrag avvaktar man. Det är vad vi har svarat, och det är det som vi följer tills vi har fått besked om någonting annat.

Anf. 166 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Nu är det så att kammaren inte alltid behöver avvakta. Det har nu gått tio år, och regeringen har avvaktat i åtta år innan man gav ett uppdrag. Nu är vi framme vid det tionde året, jubileumsåret.

Vad finns det för skäl att avvakta? Skulle inte kammaren kunna ge en tydlig signal om att frågan måste lösas ut så att medel verkligen tillskjuts – precis som sker på andra områden där vi säger att det ska finnas ett samhälleligt ansvar – för naturreservat? Borde vi inte hantera nationalstadsparken, storstadens park, på samma sätt som vi hanterar andra naturreservat? Borde vi inte säkerställa detta? Borde inte utskottet med stor intensitet jobba för det?

Tio år har som sagt gått. Jag tycker inte att det finns tydliggjort att det saknas tillräckliga skäl. En sak är att man vill hänvisa, men det saknas just tillräckliga skäl. Jag tycker att det i utskottets betänkande saknas tillräckliga skäl för att inte göra någonting.

Anf. 167 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Det här uppdraget skulle slutredovisas den 31 maj 2005. Det är viktigt att avvakta. Om en instans ges ett uppdrag och det ska redovisas den 31 december 2005 kan man inte gå in mitt i uppdraget och säga: Vi anser inte att ni har gjort vad ni ska.

Sedan kanske det tog lång tid innan man gav uppdraget – åtta år, som Kerstin säger – men det är det man har gjort. Jag brukar högakta Rigmor Stenmark, men ibland blir jag lite irriterad på henne när hon säger att vi bara utreder och väntar. Men att utreda är också att samtala och att komma fram till lösningar. Då måste man få ta tid på sig. Det är så demokratin och statsförvaltningen fungerar.

Anf. 168 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag bara konstaterar att det har tagit tid. Tid är vad som tagits. Däremot har inte några resurser tagits i anspråk just därför att det inte har funnits några resurser. Det är denna kammare som har i uppgift att – om vi fattar ett beslut, vilket vi gjorde för tio år sedan – säkerställa att det finns en nationalstadspark i denna storstad, i vår huvudstad. Då borde också kammaren säkra att det finns resurser. Det har varit många samtal under resans gång, och det finns, fru talman, tydligt uttalat om just bristen på resurser från statens sida i den här delen. Man har låst in dem i den övriga naturresurspotten och inte gjort dem tillgängliga för stadens nationalpark. Detta har varit ett stort hinder, något som kammaren inte velat rätta till. Men vi har den chansen i dag, fru talman, och jag hoppas att vi gör det om så där tio minuter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU9 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Senareläggning av avgiften till Europeiska utvecklingsfonden (avsnitt 2.3)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. (m, fp, kd, c)

Votering:

151 för utskottet

120 för res.

78 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Prot. 2004/05:60
19 januari

*Naturresursfrågor
och vattenrätt*

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 23 v, 14 mp

För res.: 38 m, 39 fp, 26 kd, 17 c

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

BoU2 Hyresrätt och bostadsrätt, m.m.

Punkt 3 (Andrahandsuthyrning – besittningsskydd)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

246 för utskottet

23 för res. 3

1 avstod

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 38 m, 38 fp, 26 kd, 17 c,
13 mp

För res. 3: 23 v

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Punkt 5 (Förutsättningarna för vräkning – samrådsförfarande)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 6 (kd, c)

3. res. 7 (v, mp)

Förberedande votering:

44 för res. 6

37 för res. 7

190 avstod

78 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

177 för utskottet

43 för res. 6

51 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 24 m, 39 fp

För res. 6: 26 kd, 17 c

Avstod: 14 m, 23 v, 14 mp

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 5 (m)

Votering:

177 för utskottet

39 för res. 5

55 avstod

78 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 39 fp, 1 kd, 22 v, 1 c

För res. 5: 38 m, 1 kd

Avstod: 24 kd, 1 v, 16 c, 14 mp

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 9 (Kooperativ hyresrätt – uppräknning av medlemsinsatser vid återbetalning)

1. utskottet

2. res. 12 (m, c)

Votering:

214 för utskottet

56 för res. 12

1 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 39 fp, 25 kd, 23 v, 13 mp

För res. 12: 38 m, 1 kd, 17 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 10 (Ombildning till bostadsrätt – majoritetsreglerna)

1. utskottet

2. res. 13 (kd, m, fp, c)

Votering:

151 för utskottet

120 för res. 13

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 23 v, 14 mp

För res. 13: 38 m, 39 fp, 26 kd, 17 c

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU4 Naturresursfrågor och vattenrätt

Punkt 1 (Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (c)

Förberedande votering:

41 för res. 1

17 för res. 2

212 avstod

79 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

215 för utskottet

38 för res. 1

17 avstod

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 38 fp, 26 kd, 23 v, 14 mp

För res. 1: 38 m

Avstod: 17 c

Frånvarande: 30 s, 17 m, 10 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 2 (Ansvar för uttjänta vindkraftverk)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp)

Votering:

193 för utskottet

77 för res. 3

1 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 26 kd, 23 v, 16 c, 14 mp

För res. 3: 38 m, 39 fp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 5 (Omprövning av vattendomar)

1. utskottet

2. res. 6 (kd, c)

3. res. 7 (v, mp)

Förberedande votering:

45 för res. 6

36 för res. 7

190 avstod

78 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:
190 för utskottet
44 för res. 6

36 avstod

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 38 m, 38 fp

För res. 6: 1 fp, 26 kd, 17 c

Avstod: 22 v, 14 mp

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 7 v, 5 c, 3 mp

Prot. 2004/05:60
19 januari

Punkt 11 (Nationalstadsparken)

1. utskottet

2. res. 11 (c)

3. res. 12 (mp)

Förberedande votering:

18 för res. 11

13 för res. 12

240 avstod

78 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Huvudvotering:

240 för utskottet

17 för res. 11

14 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 38 m, 39 fp, 26 kd, 23 v

För res. 11: 17 c

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 30 s, 17 m, 9 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 januari

2004/05:737 av *Anders G Högmark* (m) till samhällsbyggnadsminister

Mona Sahlin

Utbyggnaden av ett mer robust elnät

2004/05:738 av *Marie Engström* (v) till samhällsbyggnadsminister Mona

Sahlin

Ökad driftssäkerhet vid elleveranser

2004/05:739 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Exilirakiernas möjligheter till deltagande i det irakiska valet
2004/05:740 av *Yilmaz Kerimo* (s) till statsrådet Jens Orback
Val i Irak 30 januari
2004/05:741 av *Henrik von Sydow* (m) till statsrådet Carin Jämtin
FN-biståndets effektivitet
2004/05:742 av *Anders G Högmark* (m) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Förlusterna för stormfälld skog
2004/05:743 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Orkanberedskap

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 25 januari.

11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 18 januari

2004/05:686 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Likabehandling av kommunala och enskilda förskolor
2004/05:691 av *Matilda Ernkran* (s) till statsrådet Barbro Holmberg
Bedömningar om Azerbajdzjan

den 19 januari

2004/05:692 av *Henrik von Sydow* (m) till näringsminister Thomas Östros
Frihandel med Thailand
2004/05:693 av *Henrik von Sydow* (m) till näringsminister Thomas Östros
Tullar på import från Thailand och Indien
2004/05:694 av *Henrik von Sydow* (m) till näringsminister Thomas Östros
Frihandel med katastrofdrabbade länder i Sydostasien
2004/05:705 av *Cecilia Wigström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Medlemskap i EU för Ukraina
2004/05:706 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till finansminister Pär Nuder
Skattefrihet för bidrag till frivilligorganisationer
2004/05:708 av *Nina Lundström* (fp) till statsrådet Jens Orback
Diskriminering av invandrare vid bostadsköp
2004/05:716 av *Lars Ångström* (mp) till försvarsminister Leni Björklund
Räddningsverkets anslagsmedel för humanitära insatser
2004/05:719 av *Kenneth Lantz* (kd) till finansminister Pär Nuder
Skatt på rulltobak

2004/05:723 av *Ola Sundell* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Skatteeffekter på skogsnäringen
2004/05:724 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Stormens effekter på skogsbruket

Prot. 2004/05:60
19 januari

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 25 januari.

12 § Kammaren åtskildes kl. 16.15.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 10.27,
av andre vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 61 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 100 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 146 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Information från regeringen om katastrofen i Asien	1
Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	1
Anf. 2 BO KÖNBERG (fp)	6
Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	6
Anf. 4 BO KÖNBERG (fp)	7
Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	7
Anf. 6 ALF SVENSSON (kd)	7
Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	7
Anf. 8 ALF SVENSSON (kd)	8
Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	8
Anf. 10 ÅSA TORSTENSSON (c)	8
Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	9
Anf. 12 ÅSA TORSTENSSON (c)	9
Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	9
Anf. 14 BEATRICE ASK (m)	9
Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	10
Anf. 16 BEATRICE ASK (m)	11
Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	11
Anf. 18 LARS OHLY (v)	11
Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	12
Anf. 20 LARS OHLY (v)	12
Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	13
Anf. 22 ULF HOLM (mp)	13
Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	14
Anf. 24 ULF HOLM (mp)	14
Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	14
Anf. 26 CARL B HAMILTON (fp)	14
Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	15
Anf. 28 CARL B HAMILTON (fp)	16
Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	16
Anf. 30 CHATRINE PÅLSSON (kd)	17
Anf. 31 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	17
Anf. 32 CHATRINE PÅLSSON (kd)	17
Anf. 33 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	18
Anf. 34 ANA MARIA NARTI (fp)	18
Anf. 35 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	18
Anf. 36 ANA MARIA NARTI (fp)	18
Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	18
Anf. 38 STEFAN ATTEFALL (kd)	19
Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	19
Anf. 40 STEFAN ATTEFALL (kd)	19
Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	20
Anf. 42 TOBIAS KRANTZ (fp)	20
Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	20
Anf. 44 TOBIAS KRANTZ (fp)	21
Anf. 45 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	21

Anf. 46 RUNAR PATRIKSSON (fp)	21	Prot. 2004/05:60
Anf. 47 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	22	19 januari
Anf. 48 RUNAR PATRIKSSON (fp)	22	
Anf. 49 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	22	
Anf. 50 BIRGITTA CARLSSON (c)	22	
Anf. 51 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	23	
Anf. 52 BIRGITTA CARLSSON (c)	23	
Anf. 53 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	23	
Anf. 54 RIGMOR STENMARK (c)	24	
Anf. 55 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	24	
Ajournering	24	
Återupptagna förhandlingar	24	
2 § Meddelande om särskild debatt	25	
3 § Hänvisning av ärende till utskott	25	
4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	25	
5 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	25	
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU9	25	
Anf. 56 PÅR AXEL SAHLBERG (s)	25	
Anf. 57 LISELOTT HAGBERG (fp)	26	
(Beslut fattades under 9 §.)	27	
6 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	27	
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU10	27	
Anf. 58 GÖRAN LENNMARKER (m)	27	
Anf. 59 TOBIAS KRANTZ (fp)	29	
Anf. 60 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd)	30	
Anf. 61 KERSTIN LUNDGREN (c)	32	
Anf. 62 GÖRAN MAGNUSSON (s)	34	
Anf. 63 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	36	
Anf. 64 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	36	
Anf. 65 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	37	
Anf. 66 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	38	
Anf. 67 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	38	
Anf. 68 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	39	
Anf. 69 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	39	
Anf. 70 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	39	
Anf. 71 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	40	
Anf. 72 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	41	
Anf. 73 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	41	
Anf. 74 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	42	
Anf. 75 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	42	
Anf. 76 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	43	
Anf. 77 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	43	
Anf. 78 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	44	
Anf. 79 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	44	
Anf. 80 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	47	
Anf. 81 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	47	

Anf. 82	GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	48
Anf. 83	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	48
Anf. 84	TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	49
Anf. 85	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	49
Anf. 86	TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	50
Anf. 87	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	50
Anf. 88	KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	51
Anf. 89	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	51
Anf. 90	KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	52
Anf. 91	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	52
Anf. 92	INGVAR SVENSSON (kd).....	53
Anf. 93	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	53
Anf. 94	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	53
	(Beslut fattades under 9 §.)	53
7 §	Hyresrätt och bostadsrätt, m.m.....	53
	Bostadsutskottets betänkande 2004/05:BoU2	53
Anf. 95	RAGNWI MARCELIND (kd).....	53
Anf. 96	PETER DANIELSSON (m).....	56
Anf. 97	NINA LUNDSTRÖM (fp).....	58
Anf. 98	STEN LUNDSTRÖM (v)	61
Anf. 99	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	63
Anf. 100	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	64
Anf. 101	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	64
Anf. 102	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	65
Anf. 103	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	66
Anf. 104	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	66
Anf. 105	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	66
Anf. 106	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	67
Anf. 107	PETER DANIELSSON (m) replik	68
Anf. 108	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	68
Anf. 109	PETER DANIELSSON (m) replik	68
Anf. 110	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	69
Anf. 111	RIGMOR STENMARK (c)	69
Anf. 112	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	71
Anf. 113	RIGMOR STENMARK (c) replik	71
Anf. 114	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	72
Anf. 115	RIGMOR STENMARK (c) replik	72
Anf. 116	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	73
Anf. 117	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	74
Anf. 118	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	75
Anf. 119	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	75
Anf. 120	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	75
Anf. 121	LEIF JAKOBSSON (s).....	75
Anf. 122	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	78
Anf. 123	LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	78
Anf. 124	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	79
Anf. 125	LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	79
Anf. 126	PETER DANIELSSON (m) replik	80
Anf. 127	LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	80

Anf. 128 PETER DANIELSSON (m) replik.....	81	Prot. 2004/05:60
Anf. 129 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	81	19 januari
Anf. 130 RIGMOR STENMARK (c) replik	81	
Anf. 131 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	82	
Anf. 132 RIGMOR STENMARK (c) replik	82	
Anf. 133 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	83	
Anf. 134 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	83	
Anf. 135 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	84	
Anf. 136 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	84	
Anf. 137 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	84	
Anf. 138 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	85	
Anf. 139 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	85	
Anf. 140 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	86	
Anf. 141 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	86	
(Beslut fattades under 9 §.).....	87	
8 § Naturresursfrågor och vattenrätt.....	87	
Bostadsutskottets betänkande 2004/05:BoU4	87	
Anf. 142 TOMAS AGENBERG (s)	87	
Anf. 143 EWA THALÉN FINNÉ (m)	87	
Anf. 144 LARS TYSKLIND (fp).....	89	
Anf. 145 DAN KIHLESTRÖM (kd)	91	
Anf. 146 STEN LUNDSTRÖM (v).....	92	
Anf. 147 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	94	
Anf. 148 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	94	
Anf. 149 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	95	
Anf. 150 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	95	
Anf. 151 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	96	
Anf. 152 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	96	
Anf. 153 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	97	
Anf. 154 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	97	
Anf. 155 RIGMOR STENMARK (c).....	98	
Anf. 156 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	99	
Anf. 157 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	101	
Anf. 158 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	101	
Anf. 159 SIW WITTGREN-AHL (s)	101	
Anf. 160 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	103	
Anf. 161 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	103	
Anf. 162 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	103	
Anf. 163 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	104	
Anf. 164 KERSTIN LUNDGREN (c).....	104	
Anf. 165 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	105	
Anf. 166 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	105	
Anf. 167 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	105	
Anf. 168 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	106	
(Beslut fattades under 9 §.).....	106	
Ajournering.....	106	
Återupptagna förhandlingar	106	

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	106
KU9 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	106
KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	106
BoU2 Hyresrätt och bostadsrätt, m.m.	107
BoU4 Naturresursfrågor och vattenrätt	109
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	110
11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	111
12 § Kammaren åtskildes kl. 16.15.	112

Elanders Gotab, Stockholm 2005